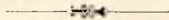

33163 / 7.01
AI CARTE, AI PARTE.

115

Roman umoristic

de

BCU Cluj / Central University Library Cluj

THEOCHAR ALEXI.

80128

.....
Editura autorului.
.....

.....
Sibiiă.

Tipariulă lui W. Krafft.

1878.

Introducere.

Maî nainte de a vă duce  raşii prin Bidinesci, c -ci acolo am intenţiunea de a vă purta şi de astă-dată, permiteţi-mi o mică digresiune se  abaterere.

Odată, ah, sunt mulţi ani de atunci, mă aflam pe drum. Adică să ne înţelegem bine, e  mă aflam în diligen ,  r diligen a era pe drum, pe un drum  re care, nu maî sciu pe care.

Tot în aceea diligen a în care şedeam eu, maî şedeau şi alţi inşi, călători ca şi mine, persoane tot at t de respectabile ca şi mine, t te de a r ndul, numai  na din acele persoane mi să p rea maî remarcabilă, imi impunea maî mult dec t t te celelalte din intréga n str  societate de călătoriĭ, o societate compusă din 5 persoane şi cu mine 6, ca să nu mă uit, cum uitase Bulgarul a să num ra pe sine, c nd voise să constate, că nici unul dintre ai se  nu se prăpădise cu cea ocaziune faim s  c nd voiseră ei, Bulgarii, s  scótă cu o albi  luna care li să păruse c  căduse în f nt n .

Cred că veţi cunósce cu toţi  ac st  p c litur  populară, care să impută de Rom ni Bulgarilor,  r de Bulgari Rom nilor. Dec  o sciţi să nu ne maî ocupăm de ea, dec  insă nu o sciţi,  raşii să nu ne ocupăm de ea, de vreme ce o puteţi afla dela primul venit, adică dela ver-cine şi de vreme ce noi avem acum a ne ocupa cu călătoriĭ din aceea diligen a şi maî cu s m  a videa de acel personagi , care imi impusese chiar şi mie. Trebuie să fi fost un om eminent, ver un bărbat renumit şi vestit de mi captivase atenţiunea mea.

Nimic din astea t te! Adică nu era nici eminent, nici vestit nici renumit, ci era un călător „hazli “ şi tot-odată cu dare de m n , d u  calităţi cu mult maî preţuite de cei os ndiţi la închisóre în cuşca diligen ei, de c t cele maî vestite şi renumite eminente.

Însă 'lă veți apreția și Domnia-vóstră pe acel călător faimos, că-cî am a vă spune despre el, nu multe, ci numai chiar atît, cât îmi este de trebuință pentru a vă arăta că nu vi l'am pomenit de géba.

În adevăr am avut mare trebuință de acest om pentru a mă ajunge scopul introducțiunei mele, un scop de care nu puteți avea până acum nici cea mai mică idee.

Mult pomenitul călător între alt „calabalic“ avea și o butilcă de „stomachicon,“ cum numea el un óre care fel de rachiú dulce-amar. Acéstă butilcă o pusese într'o tașcă a diligenței.

Punënd aceea butilcă acolo ne díse cu un ton jovial: „Să nu cum-va să mă faceți necinstea și să nu gustați din acéstă butilcă.“

O díse și se puse să tragă un somn. Cu tótă sdruncinătura diligenței, care i arunca capul când înainte când înapoi, când de o lătare, când de alta, prietinul nostru totuș adormi și dormi ver o cât-va timp.

Noi ceilalți, într'o comună séú obștéscă înțelegere, ne grăbirăm a goli cuprinsul acelei butilcei până la cea din urmă picătură, ér când prietinul se trezi, stomachiconul lui era deja stomachisat, noi însă îl întrebărăm decă nu va bea și el o picătură de licor.

El luá butilca, o puse la gură, își plecá capul înapoi, întâiú puțin, apoi mai tare, în fine așa de tare încât i se slobozi mai tot sângele în cap, însă din butilcă nu voia să pice nimic. Lucru prea firesc de vreme ce noi o secasem cu totul.

Călătorul bágând de sémă că ne făcusem „haz“ de el, înțelese prea bine intențiunea nóstră și ne díse: „Prea mare cinste mă ați făcut Domnilor“. —

Étă unde am voit să es cu introducțiunea mea.

„Prea mare cinste mă ați făcut Domnilor“ așa trebuie să díc și eú cătră toți acei amabili cetitori, cari nu s'aú mulțămit a gusta din scrierile mele anterióre, nu s'aú mulțămit a și lua din ele porțiunea cuviincióasă cetitorilor, ci aú supt la dênsele încercându-se a le da de fund, a despica elementele lor, a sci, că de unde mă a venit ideia, a recunósce personagele, cari port acțiunile acelor istorióre, personagie cu totul fantastice, adică luat în sensul acela, că aú purces din fantasia mea; ființe ideiale, care însă póte că își aduc în ver unele puncte principale, cu ver unii dintre cunoscuții Domnilor.

De unde íți vin aceste presupunerí, veți întreba Domnia-vóstră. Nu sunt presupunerí, este realitate pipăitá, realitate încercată de mine, încercată mai cu sémă de rábdarea mea, de acea rábdare, cu care trebuie să íntimpín mai pe fiá-care dí interpelațiuní asupra sensulú ascuns din istoriórele mele. Par' că omul când vrea să ascundá

ce-va, să apucă să-și publice gândurile séle prin țipar, cum am publicat eu acele scrieri de care este aici vorba? . . .

Unii din cetitori aũ luat de aũ cetit istoriórele mele numai pentru a sãtisface la o plăcere analogã, pe care o resimțirãm noi odinióre, când béurãm tot licorul din butilca cãlătorului.

Precum golirãm noi butilca, nu pentru a ne potoli setea, séu a ne recori, cu un cuvânt nu din aprețierea calitãților celor bune ale stomachiconului, ci mai cu sémã pentru a videa, ce va ñice cãlătorul când sã va pomeni cu butilca sécã, astfel și cetitorii de cari vë vorbesc, nu sã bucurarã de scrierile mele pentru coprinsul lor, ci numai pentru a videa, ce voi ñice eu, când imi vor arãta, cã, dupã pãrerea lor aũ dat de fund, aũ descoperit sensul.

Nu am eu dérã totã dreptatea decã, dupã esemplul aceluĩ bãrbat cu minte imi permit a le ñice acestor persóne, stimabile în tóte privințele, dér prea setóse de a sci tóte:

„Prea multã cinste mĩ ați făcut Domnilor,“ dar mai cu sémã prea multã cinste mĩ ați făcut Domnia-vóstrã amabilelor și prea grațioselor Dómnne, cari aveți drãgãlașul obiceiũ a scormoni pretutindenĩ, cãutãnd a videa tóte, dar tóte, nu numai fața ci și dosul lucrurilor.

Pe lângã cinste inșe, — un articol din care omul nu póte avea nici odatã prea mult, — mĩ ați adus o belea mare pe cap, cã-cĩ unele din acele persóne, pe cari fantasia Domniilor-vóstre le a identificat cu eroii și cu eroinele din istoriórele mele, unele din acele persóne, dupã cum aud, vëd și simț aũ aruncat o urã mare asupra mea.

Trebue sã sciți, cã un lucru ca acesta nu mĩ vine bine, fiind cã mē silește a duce un simț în sfn, care sē numește — fricã. Da, mĩ e fricã de ura acelor ómeni, cum imi este fricã de dinții cãinilor, — mai cu sémã când imi aduc aminte de turbare, — și precum imi iaũ tot-déuna bastonul cu mine, când cred cã pe drumul meũ voi avea ocasiune a mē întãlni cu ver un „dulãu“, astfel m'am decis a arãta în public bastonul meũ, firește un baston „moralicesc“, cu care m'am înarmat, pentru a mē apãra în contra acelora, cari vor fi pus gãnd rëu cu mine.

Acest baston de care vë vorbesc este: publicitatea. Pentru ca sã înțelãgã ver cine puterea care zace în acéstã armã, vë voi spune o paromiã, fórte potrivitã dupã pãrerea mea. —

Nastradin Hogeã, posnașul clasic al Orientului, în una din ñile, mergënd pe stradã în miðlocul unei desimi de ómeni, incepu a striga din resputeri. „Mãgarule, mãgarule!“

Un om care mergea înaintea lui se întórse mēniat și întrebã furios: „Ce mē faci mãgar, ticãlosule?“

Nastradin Hogeia răspunse zîmbind?

„Dici că te fac măgar, pe când însăși gura ta te face. Eū nu am pronunțat nici un nume, prin urmare nu pôte fi vina mea, decât cređi că din toți câți sunt aici alt nimen nu pôte fi măgar decât tine?“

Lumea din pregiur începu să riđă cu hohot, ér trecătorul se rușină și merse înainte, vedēdu-se dat pe gol prin prostia sa.

Cum vi sē pare acēstă paromiă? Eū cred, că toți carī o vor ceti, și carī până atunci vor fi plānuit ver o rēsbunare în contra mea, își vor trage séma, ca să nu se dea de gol față cu mine și cu lumea, precum se dase de gol acel trecător față cu Nastradin Hogeia și cu desimea de ómeni împregiurul lui. —

Acum după ce mī am îndeplinit „scoposul“ introducțiunei mele, vă mulțămesec pentru buna-voitóre răbdare a Domniilor-vóstre și vă rog a da ascultare narațiunei mele, pe care am intențiunea a vă face asupra proverbului:

aī carte, aī parte.

I.

Era vîlvă mare în Bidinesci!

Cum să nu fi fost pentru Dumnezeu, cum să nu fi fost?

Un lucru ca acela de care se ocupa acum întregul oraş, de care vorbeau nu numai cocónele pe la „sindrofiele“ de cafea, dér încă şi boerii prin cafenele, un asemenea lucru merita în adevăr atenţiunea publică, merita critica tuturor ómenilor de bine.

Todora, vèduva Todora, cea cu 6 copii, dintre cari patru fete mari, un fecior ostaş ér unul încă scolar, acéstă Todoră sè vèduse cu un străin, venit de curènd în Bidinesci, se vèduse ea, vèduva cóptă, şedènd în saniă lângă acel venetic, strábătènd în sunetul clopoşelilor şi în pizma, — cum pizma, ce fel pizma? — în ciuda curioşilor şi a curioşelor stradele Bidinescilor, đioa 'n amèda mare.

„*Hic est opus*“ aşi đice acum decă aşi grăi cătră latiní séu, „*ci gît le lièvre*“ aş strîga vorbind cătră franţuzi, dar de vreme ce am onórea a mă adresa cătră români trebuie să đic: étă pricina gálăgiei, o pricină nici decum altă decát împregiurarea că Todora îndrăznise a se arèta đioa 'n amèda mare cu un bărbat. Închipuţi-vè „đioa etc. Decă lucrul s'ar fi întèmplat pe la însèrate, cale, vale! Bidinescenii nu ar fi fost impresionati atát de mult, că-cí atunci ar fi fost vorba de o relaţiune secretă şi discretă a Todorii, şi cu asemenea relaţiunii erau cam deprinşi renumiţii şi iubiţii mei Bidinescení, încă din vechime, chiar de pe atunci pe când i tráia bărbatnl. Cui? Dar sciti, că prea 'mí sunteţi curioşi.

Fiecare om, care o vèduse pe Todora în saniă cu acel domn străin, rămase încremenit ca femeia lui Loth, care, în contra poruncei dumnezeesci, se întorsese spre Sodom şi Gomorrha şi devenise un sloiú de sare. Vorba vine de așa, că-cí în adevăr acei privitori rămâneseră tot atát de nesăraţi ca şi mai nainte, ba póte încă şi mai nesăraţi decát mai nainte, adică căscară gura la Todora până

când putură privi la ea, ér după ce le peri din vedere, alergară să spună vestea, să facă vîlvă printre toți cunoscuții cu cari se întâlneau sêu pe cari i cercetau anume cu unica acéstă a lor intențiune.

Noi cari avem prerogativul de a sci tóte, de a ne duce pretutindenî unde ne împinge pécătósa de curiositate, noi cari putem asista atât la reprezentațiunîi destinate din capul locului pentru publicul cel mare, cât și la scenele intime, cari se feresc de ochii streinî, noi cari avem putere de a cunoște până și gândurile cele mai ascunse ale ómenilor, noi déră să ne profităm acum de acéstă a nóstră putere, să ne informăm în virtutea acesteî puterî despre tóte câte privesc la Todora și la chipul de bărbat care ședea cu dênsa în saniă, pentru ca să putem astîmpêra curiositatea pe care am ziderit acum în mintea cetitorilor nostri.

Sania care ducea pe Todora și pe acel bărbat strein se opri dinaintea unei case în strada cea mai principală din Bidinesci.

Todora și cu însoțitorul eî se dădură jos din saniă și înțrară pe pórtă acelei case.

Să le apucăm pe dinainte și să ne furișăm noi mai întâiu prin odăi, pentru ca să cercetăm terîmul pe care avem să facem acum numai decât cunoștința mai de aprópe a Todoreî și a mult pomeni-tului strein, care venia cu ea.

În casele unde avem de gând să înțrăm acum cu toții ședea cocóna Zosima supranumită de toți Bidinescenî „boieróica“.

Acest nume i se cuvine cu tot dreptul că-cî prin Bidinesci boerimea nu zace în alt nimic decât numai și singur în bogăție de banî, ér cocóna Zosima, după o espresiune a dulcelui popor este: „putredă de bogată.“ Ea nu numai că are mai multe moși „ohavnice“ prin România, dar și tóte lăđile pline de „polî și galbenî,“ tóte scri-nurile împlute cu „giuvaericele“ și alte multe. Decî nu vè va prinde nicî un pic de mirare aflând Domnia-vóstră acum dela mine, că la ver-ce ocaziune, tóte rudeniile eî, până într'a nóua spiță își aduc aminte că sunt „neam“ cu dênsa, și aducêndu-și aminte de acéstă împregiurare i dă tótă cinstea ver unde ar întâlni-o. În đilele cele marî însè „némurile“ eî se duc cu cîrdul și grămadă, să i sărute mánile Domnia-eî, acele mánî veștejite și sbîrcite dar pline până în vírful degetelor de ínele cu pîetre scumpe de diamant, și briliant, de safir și smarald, tot din cele mai prețioșe; se duc đeú să i sărute mánile și să i doréscă, „la mulți fericiți anî,“ ș' apoi să i spună ce s'a mai întîmplat prin Bidinesci și ce se mai vorbește printre ómenî, nu de Domnia-eî, ci de alții, că-cî mult i place cocónei Zosimeî să audă de tóte nimicurile câte se petrec prin casele cunoscuților și ale

necunoscuților, i place a afla și a sci, până și ce a mâncat cutare, câte rochi noue și-a făcut cutare cocónă și altele; dar cu deosebire se interesa de sórtea fetelor celor mari, vroia să scie cu cine s'a văduț cutare fată pe la baluri, decă avea ver un buchet de flori în mână, și cât fu de mare acel buchet și de cine i va fi fost trimis.

Trebue să sciți, că prin Bidinesci părinții fetelor sunt bunți bu-curoși decă pot scăpa cu fața cinstită în privința principalelor trebu-ințe de toaletă, adică mulțămesc sfinților și lui Dumneșeu decă le succede a procura fetelor pe bani gata ori fiă și pe credit, rochile, cocurile, mănușile (cu șese nasturi cel puțin) ghetetele (albe de atlas) și eventailurile trebuincióse, ér de nimicuri de acelea bună óră ca de buchete de flori Domnia-lor, adică părinții nu se îngrijesc nici odată și astfel procurarea acestor nimicuri, cum șic bérâni, cade în sarcina tinerilor galanți. Buchetele servă decí de semn de interes, am putea chiar șice de semn de amor. Étă dar de ce cocóna Zosima se îngrijea de buchetele fetelor.

Apoi când afla că ver un tîner a băgat vorbe pentru o fată, — așa șicea Domnia-ei spre a esprime că un june peșese o fată, — apoi atunci nu o mai putea sătura nimeni cu vorba despre tóte întîm-plările, fiă ele cât de neînsemnate, advenite cu o asemenea ocasiune.

Cocóna Zosima în ziua memorabilă cu care începurăm povestea noastră, adică în ziua în care se vădușe vėduva Todora cu acel strein misterios amėndouí în saniă, și în momentul când acea saniă se oprise dinaintea locuinței Domnia-ei, cocóna Zosima, șicem, aușise deja de vestea cea nouă respândită prin oraș. Cum Dumneșeu să nu fi aușit Domnia-ei, care se îngrijea atât de mult de asemenea lucruri, Domnia-ei care avea un cird de lingușitori, compus tot din acele ființe cari se opintesc pe întrecute a procura boieróicei câte o plăcere prin mișlo-cul limbei lor. Cum să nu fi aflat dară Domnia-ei cocóna Zosima și încă togmai despre Todora, că-cí dēnsa i era nepótă, fata reposatei sore-si Catinca, fiă-í țerina ușóră — și încă una din acele nepóte pe care cocóna Zosima o avea mai dragă decăt pe celelalte și care prin urmare era mai pizmută de lume.

Nu vė mirați dară, că svonul despre Todora sosi mai de vreme la cocóna Zosima decăt însăși Todora, ajunse șeu, cu tóte că Todora merse în saniă trasă de doui telegari. Ce este, mē rog, iuțela tele-garilor pe lângă pripa svonului care sbóră că o săgėtá asvirlită de puterea pizmei și a urei.

Cocóna Zosima aușend sunetul clopoșelelor alergase la feréstră, pentru ca să vėdă pe cei din saniă. Domnia-ei nu apucase încă să ajungă până la feréstră, de unde avea obiceiú de a pîndi pe trecători, i,

când étă că sě opri sania. Cocóna Zosima aruncând o privire prin geam, vėdu pe Todora coborîndu-se din sania ajutată fiind de un domn, de acel strein, de acel bărbat despre cari i vorbise deja svonul.

Vėdënd acésta, cocóna Zosima sě svircoli în grabă dinaintea oglindei, pentru a și neteđi puțin pėrul, pentru a și așeđa rochia și în fine pentru a și togmi gura.

Cocóna Zosima avea obiceiú a și togmi gura în diferite moduri amėsurat și potrivit cu diferența împregiurărilor.

Astfel avea la dispozițiunea Domniaei: o gură de veselie, alta de întristare, una de milostenie, alta de nepăsare, una de bună-voință, alta de supėrare, una de umilință, alta de trufie, și încă unele și altele mai sciú și eú care și câte.

Acum își togmi gura a supėrare, că-cí în adevėr era supėrată pe Todora, de vreme ce îndrăznise, ea nepóta, a se pune în sania cu un bărbat, fără a fi prevestit pe Domnia-ei despre acest pas; care semăna tare a semne de căsătorie séú mai bine đis de recăsătorie, fiind-că vorbim de o vėduvă.

Cocóna Zosima după ce își togmise gura a supėrare se puse linișor togmai în miđlocul canapelei, unde stătu înfiptă acceptând fără mișcare visita, care i era destinată din partea celor veniți cu sania.

Cocóna Zosima cu tóta bogăția ei păstrase mobilierul din vremea de când se măritase. Un mobilier destul de curios și care prin curiositatea sa merită ca să ne ocupăm puțin de el.

Mai întâiú canapéua pe care sě așeđase Domnia-ei stătea în miđlocul păretelei din fața ușei de intrare. Acéstă canapea era de lemn de nuc lustruit, cu picerele gróse, cu spatele fórte înalte și tapisate cu o stofă de lână, cu aceeași stofă cu care era îmbrăcată și șeđul, care nu stătea, ca la canapelele de moda nóuă, pe arcuri ci care era implut cu pėr de cal numai, o implutură, care prin lunga ei întrebuițare devenise tare ca pétra și căpėtase ver o dóuė groițe provenind din obiceiul ómenilor de a prefera unele partide ale canapelei, mai mult decât altele. Stofa aceia de lână cu care era îmbrăcate atât canapéua cât și scaunele, nisce scaune cu spete înalte și tapisate tot ca și canapéua, avea un desen minunat reprezentând nisce flori imposibile, fantastice, flori cari cresceău numai în imaginațiunea țesetorilor de stofe de prin timpurile de când se măritase cocóna Zosima.

Înaintea canapelei era o masă rotundă, cu nisce picere întortochiate, ér de amėndouė părțile canapelei steteău dóuė fotoliuri mari. D'asupra canapelei atırna de părete o oglindă mare cu prevaze tot de sticlă, adică o oglindă cu nume de „Veneția.“

Lângă ușa de intrare era un sipet cu mai multe compartimente, un „coasten“ cum i dice pe la Bidinesci, care adică sipetul fusese pe vremea lui un cap de operă, care însă acum era un model de gust stricat că-cî dău mulțimea de lădițe, lădi și compartimente vizibile și secrete nu prezenta nici decum un aspect plăcut.

Într'un unghiū al odăiei era un alt scrin mai simplu. Pe el stătea un césornic minunat, una din acele opere de artă din vremea strămoșilor noștri, care încă și astăzi sunt admirate de — copii.

Păreții erau ornați giur împrejurii cu portrete de familie, care de care mai „tatamoșesc“ decât îmi permiteți acest cuvânt nou, pentru a exprima o vechitură.

Podinile erau acoperite cu covóre turcesci, singurele obiecte, cari își păstrasera valoarea lor de raritate prețioasă.

Aerul din acea odaiă era ca pretutindenī la cocóne din vremea vechiă, adică stricat și apoi deres prin fumul diferitelor mirosuri pe care le ardea acolo spre acest scop, în loc de ași procura acéstă deregere de aer prin o procedură mai simplă, mai bună și mai sănătósă, care n'ar fi fost alta decât aerisarea adică deschiderea ferestrilor. Să vede tréba însă, că acest mijloc se păru cocónei Zosimei prea mojicesc.

Dar din pricina odăiei să nu uităm de ómeni adică de cocóna Zosima pe care o lasasem înfiptă pe canapea, cu gura încrețită a supărare; dar nici de Todora și de acel „strein și fără de nume“ pe care l'am pomenit deja atât de multe ori, încât mai că ne vine grétă de misteriositatea lui prea, prea prelungită.

Étă vom pune capét acestui mister, că-cî togmai în acest moment întră Todora cu el în odaia descrisă de noi pășind drept în spre cocóna Zosima, care rămase ca lipită de canapea, adică fără nici un semn de mișcare.

Todora după cum apucasem deja a vă spune era văduvă și avea șese prunci ba chiar „pruncoi“ din care 4 fete și 2 flăcăi, prin urmare este de prisos a vă mărturisi că Todora nu mai era nici de cum tinerică. Dar cu atât mai de lipsă este a vă descoperi, că se conservase bine binișor atât de bine încât, cu tótă vârstea ei înaintată, ai fi putut să i dici că este frumușică, fără témă de a o supéra, de vreme ce o femeică, fiă chiar cât de bătrână și cât de slută nu se mfhnesce nici odată decât i dici că este frumósă.

Todora veni până pe lângă cocóna Zosima și luând pe necunoscutul de mai nainte, pe care însă în acest minut avem să-l cunoșcem, luându-l de mână dise:

— Sărut mâna mătușică. Aici îți închin pe mirele meu Domnul Ghiță Popîrță. —

În fine scim și noi numele celui personagiù renumit de ver o câte-va momente prin întregul Bidinesci, un nume destul de interesant, cu atât mai interesant fiind-că purtătorul celui nume este totodată „cinstit ginere,“ este mirele unei văduve cu 6 copii, un lucru destul de minunat, măcar că Todora se conservase atât de bine.

Cocóna Zosima auđind cuvintele spuse de nepótă-sa, veděndu-și, cum am ăice, visul cu ochii, că-cî în adevěr Domnia-ei în urma svonului sě cam acceptase la un asemenea lucru, cocóna Zosima nu sě tulbură decî nici de cum, ci își conservă posa ei minunată, își păstră crețele gurei togmite a supěrare și ăise, pentru a dovedi față cu ginerile „filotimia“ ómenilor de bună creștere, următóarele cuvinte eșite de pe věrful buzelor, reci dară, nefiind încăldite de căldura simțămētului.

— Îmi pare bine de cinstea care mi-ați dat, și vė doresc într'un ceas bun. Poftim de ședeți. —

Todora la acéstă invitațiune se înclină și se puse în fotoliul din drepta, ér Ghiță Popîrță, ginerile, făcu și el o reverență și se aședă în fotoliul din stînga, ocupând numai marginea extremă a ședului, în semn că nu are să stea mult acoloa și tot-odată în semn de respect cătră stăpána casei.

Sě făcu o mică tăcere. Cocóna Zosima avu o ideeă. I veni prin gând, că acum i s'ar cădea mai bine de a lua un aer de ipochimenă. Își descreeți dar acum gura togmindu-o astfel adică dându-și acel aer superb, pe care nu vi lă pot descrie, fiind compus din multe nuanse fórte greú de definat și anume: sumețiă politicósă, dispreț dulce . . . dar mai bine tac, decăt să mă încure cu vorba și să mă daú de rușine.

Todora veděnd acest aer al mătușe-si înțelese îndată dispozițiunei ei contrariă, ér înțelegěnd acéstă rēmase smerită.

Între mirele Ghiță Popîrță și între cocóna Zosima sě întinse următórea întrevorbire fórte spirituală.

— Ce vėnt rece, — începu Popîrță scoțěndu-și batista din ponzar și tușind într'ėnsa.

— Rece dēú și neplăcut, — aclamă cocóna Zosima.

Pausă cumplită.

Popîrță în gândul sěu căuta ver o vorbă ca să i o spună cocónei, dar cu tot chinul sěu cu tóte că se trăsese și mai tare pe marginea fotoliului, ređemându-se acum mai mult pe věrful picerelor decăt aiurea, cu tóte acestea nu găsi nimic ce s'ar fi potrivit cu impregiurările de față, d'aceea tăcu.

Todora încă nu își venise în fire de neliniștea în care o băgase acel aer faimos al mătușe-si.

Cocóna Zosima își dicea în sine: „Dar și îi am băgat în gróze pe amândouă, vėđi-ı cum staü de plouați.

Acéstă ideia i luă puțin arțaguț dela inimă.

Nu sciü până când s'ar fi prelungit tăcerea și liniscea prin odaiă, decă nu ar fi fost întreruptă de odată și fär' de veste, într'un mod neaseptat și fără voia nimenui.

Popırță, după cum scim, căuta în creerii seı după ver o vorbă potrivită, ca să o spună cocónei Zosimei și căutând se retrăgea tot mai tare de pe fotoliü. Ajunsesse după cum scim, de nu se mai răđima decăt numai pe vėrful picerelor, cari de odată alunecară căt colea, asternėndu-l în tótă lungimea sa pe podini și resturnând după el fotoliul pe care ședea.

Todora auđėnd sgomotul și vėđėnd pe mirele ei întins de a lungul pe podine, se repeđi spre el confusiată, rușinată, puțin supėrată și tot atât de speriată.

Popırță se ridică în grabă și mai confusiat și mai rușinat decăt mirėsă-sa Todora.

Cocóna Zosima făcu „haz“ de pățania mirelui și începu să zimbească, ar fi rıs chiar cu hohot decă s'ar fi potrivit cu filotomia, dar era de ajuns și zimbetul pentru a o face ca să-și uite cu totul de supėrarea și minia ei cea dela început, astfel încăt acum la despărțania, tinse mână Todorei, care luă acea mână sbircită dar împodobită cu patru rınduri de inele la fiă-care deget, și luând mână depuse o sărutare respectuósă pe ea. Popırță sărută și el după Todora aceeași mână, se sterse pe mustăți și închinându-se încă odată dinaintea cocónei Zosimei se duseră el și cu Todora, lăsând pe cocóna bėtrână în voie bună.

Noi vom remănea încă puțin pe lângă boeróica, lăsând pe logodiții să se 'ntórcă de o cam dată singuri pe la casele lor.

II.

Sania nu apucase încă bine să pornescă cu Todora și cu Popırță (până ce sunt logodiți ea are pas înaintea lui, după cununiă nu sciü cum va fi) când étă că întră la cocóna Zosima, cu pași linișori, cum întră pisica în cămara cu bucate, o femeia de clasa de mai jos, de o virstă ca de ver o cincı-decı ani și mai bine.

Acéstă femeia era lelea Uța jupănėsa, însă jupănėsa în sens modern, adică în sens de servitóre menageră. Uța jupănėsa în casa lui Kir Nastase Hagiul, a holteiului cel bogat, ea era care întrase. Am đis că era jupănėsa în „casa“ lui Kir Nastase, ér đisa noastră

are „noimă,” că-cî el însuși adică stăpânul acelor case murise togmaî cu o săptămână mai înainte, prin urmare lelea Uța nu mai putea fi jupănesa lui Kir Nastase, ci numai jupănesă în casa lui Kir Nastase.

Lelea Uța era cam pitică de stat ér prin obiceiul ce l'avea de a sta cu capul plecat și cu spinarea încovăiată, de câte-orî se afla față cu persoane mai mari, prin acel obicei se arêta și mai pitică pre cât era. Fața ei era sbîrcită, plină de miî și miî de crețe mărunte, pèrul ei cam rar se cărunțise tare, cu un cuvênt era femeia bătrână lelea Uța și se arêta neputincioasă, dar ochii ei își păstrasera pojarul lor cel din vechime, un pojar care își trăgea văpaiele din prisosul de viclenie, de care era prea plină inima acestei femei.

Cocóna Zosima vèlënd pe lelea Uța se temu îndată că ea nu veni de florî de mër la Domnia-ei. Îndată își đise că trebuie să o fi adus ver un scop însêmnat, un scop care stătea în óre care legătură cu logodna Todorei, că-cî Ghița Popîrță, după cum aflase cocóna Zosima, care scia tóte, Ghița Popîrță era un nepot al reposatului Kir Nastase, și venise pentru a lua în primire moștenirea, ce i rămăsese după mórtea unchiului sèu. Ba cocóna Zosima, care după cum scim avea un talent rar pentru investigațiunii de acéstă natură, mai aflase, că chiar lelea Uța, care întrase acum în odaiă la Domnia-ei, că chiar ea fusese miđlocitóra între Ghița Popîrță nepotul stăpânului ei reposat și între Todora nepóta vèduvă a cocónei Zosimei. De vreme ce Uța miđlocise între acei doui, — chibzuia cocóna Zosima în sine, — venia acum de bună sémă ca să stăruiască și pe lângă Domnia-ei în acéstă afacere.

— Sărut mánile și picioarele coconiță, — đise lelea Uța înaintând cu capul plecat și cu pași sficioși.

— Ce-î vestea Uțico, — întrebă cocóna Zosima cu gura togmită a bună voință.

— Bine pace, coconiță dragă, — răspuse lelea Uța oprindu-se lângă canapea de pe care nu se mișcase încă cocóna Zosima.

— Ce ai să ne spuî? — urmă cocóna.

— Să nu-ți fiă cu supèrare, — đise acum Uța smerită, cu ochii mijiti, — coconiță dragă, să nu-ți fiă cu supèrare, îndrăznéla mea de a veni aici la Domnia-vóstră, dar grija cea mare pe care o duc pentru noul meu stăpân, pentru coconașul Ghița Popîrță, m'a îmbărbătit de am pus rușinea și sfiéala la o parte, mî am tras o piele grósă pe obraz, și am venit să-ți vorbesc Domniei-tale în față.

— Spune Uțico și nu te teme de nimic, — adause acum cocóna Zosima, care abia apuca să audă ceea ce avea să i spună jupănesa despre mirele nepótei-séle.

— Este o vorbă mare, ce am să-ți dic, — reîncepu Uța. — Mă rog prea mult să nu te superi pe mine, că-cî ceea ce fac nu o fac din ver o răutate de inimă ci-că numai din grijea ce i o port coconașului Ghiță.

La cuvântul coconaș întrebuințat față cu Ghiță Popîrță, ne vine prin gând, că cinstiții lectori și ar putea face o idee greșită despre vîrsta cinstitului ginere din povestea de față, creștîndu-l băiat tînăr. Êr în urma acestei credințe, tot acei cinstiți lectori, ar putea fi cuprinși de o óre care mirare gîndindu-să la însoțirea acestui presupus tînăr cu o vėduvă cóptă. Orî póte nu va cuprinde nici o mirare pe nimeni din acéstă pricină, de vreme ce o asemenea însoțire în lumea de astăđi a devenit un lucru ca de tóte đilele.

Fiă cum va fi, noi suntem datorî a scóte pe cetitorîi nostri din nedumerirea în care ar fi putut cădea în urma acelor ce am đis până acum. „Vorbă multă sărăcia omului,“ să spunem dar curat și verde, că coconașul Ghiță Popîrță nu era nici decum tînăr, cel puțin dinaintea acelor ómeni, cari đic și cred că un bărbat de 50 anî nu mai póte trece de tînăr. Acest coconaș avea în adevěr 50 anî împliniți și se numea de jupănesa Uța cu numele de „coconaș“ numai din o pornire de resfăt, bună óră cum o numea și pe „gogiugugia“ cocóna Zosima tot din o pornire de resfăt cu numele de „coconiță“.

Aici am avea acum un privilegiu fórte nimerit pentru a descrie pe Ghiță Popîrță din crestet până 'n vėrful picerelor, dar ne lăpėdam de acest privilegiu, fiind-că acum este de datoria nóstră, ca să împărtășim fără întărdiere lectorilor nostrii, ceea ce s'a petrecut și s'a mai đis între cele două bėtráne, pe care le lăsasem vorbind una cătră alta. Acéstă conversațiune în momentul de față este mai interesantă decăt portretul lui Popîrță, că-cî prin ea lectorîi vor cunósce o parte din itele din care este țesută presenta narațiune pe deplin adevėrată.

— Sciú că ai fost tot-dėuna credincióasă reposatului Kir Nastase, decî nu mă mir decă ai rămas tot atăt de credincióasă și moștenitorului sėu! Spune dar Uțico, spune, — îndemnă cocóna Zosima pe jupănesa, că-cî abia apuca să audă acea vorbă mare, pe care lelea Uța đicea că are să i o spună.

— Să veđi coconiță dragă, — borborosi acum jupănesa cu o voce slabă, cu mult mai slabă decăt la început, atăt de slabă încăt abia o mai înțelegea cocóna Zosima, care de pe o margină a canapelei venise acum pe ceialaltă, pentru ca să fiă mai aprópe de întrevorbitórea ei, — să veđi, — đise dar Uța, — că coconașul Ghiță — și a făcut numai pėcate cu nepóta Domniei-tale, cu coconița Todora. —

— Ce fel de păcate? — o întrerupse aici foarte aprinsă cocóna Zosima, pe lelea Uța.

— Nu spuneam eu, că nu a să-ți vină bine vorbele mele, — observă jupănesa mihnită.

— Lasă acum acele băgări de sémă — adause cocóna Zosima, — lasă le că sunt foarte de prisos și lămurește-mă despre acea vorbă urtă care ai ȕis. —

— Eú? coconița dragă, — protestă lelea Uța cu un zimbět ascuns, cu un zimbět de satisfacțiune despre efectul produs prin vorbele ei — eu: Ferescă Dumneđeu, nu aș fi îndrăznit nici odată de a scóte din gura mea ver o vorbă urtă orí mojićă.

— Bine, bine, — morăi cocóna Zosima, — ean să-ți auđ vestea. —

— După cum ȕic, — își urmă Uța vorba, — coconasul Ghiță și-a făcut păcat cu coconița Todora, adică a greșit logodindu-se cu Domnia-ei și etă pentru ce. Pentru că eu una sciú bine, că coconasul nostru își va lua séma îndată ce va afla de cuprinsul adietei stăpánului meu, și încă își va lua séma atát de bine, încát mă tem că va strica logodna, decă nu vei face Domnia-ta acel lucru pentru care am venit eu acum la Domnia-ta și care, după cum ȕi-am ȕis este un lucru mare.

— Apoi bine femeia spurcată, — strigă acum cocóna Zosima furiósă, — de ce i ai votrit, decă ai sciut, că este circotă la miđloc.

— Vai sêraca de mine, — începu să se lamenteze acum lelea Uța, — bine mi este, așa mi trebuie decă mă amestec în treburile altora. N'am putut să-mi vėd eu de tréba mea. Mė asceptam la una ca acésta din partea Domniei-tale și crede-mė că nici nu mi ar fi trăznit prin cap să-l însor pe coconasul Ghiță, decă ași fi avut sciință de cuprinsul adietei coconasului reposat, Dumneđeu să-l erte, dar de unde să fi sciut eu jupănesa din casă de asemenea taine.

— Apoi de unde sci acum, — întrebă cocóna Zosima.

— Să veđi coconița dragă, — răspuse Uța — să veđi cum s'a întêplat. Ađi diminėtă mergênd în tîrg să cumpêr d'ale casei, mă întâlnii pe drum cu Domnul notariș. Íl cunosc pentru că a venit de ver o câte-va orí pe la noi cât trăia coconasul reposatul, fiă-í țarina ușoră. De vreme ce-l cunosc de câte-orí îl întâlnesc i ȕic: sărut mâna Domnule. Íl ȕisei și de astă-dată tot așa, ér el imi răspuse: bună ȕiua jupănesă, bine că te întâlnesc, am să-ȕi spuı ceva. — Spune Domnule, — ȕisei eu și mă miraı de vorbele Domnului notariș, el însė mă întrebă acum grăind: Drept e că coconul Ghiță Popırtă s'a logodit? — Este drept, — răspusei eu, — s'a logodit a sêră cu coconița Todora, o coconița de ném foarte bun, fru-

mósă și bogată. — Apoi decă e bogată — adause Domnul notariș — este bine că -cî altmîntre — după cuprinsul testamentului Domnului Nastase Hagiul, coconul Ghiță Popîrță ar fi suferit prin însurătorea sa.

— Nu ți-a spus ca ce lucru din adietă să fiă atît de vătămător unei căsătorii a coconașului Ghiță — întrerupse aici cocóna Zosima împărtășirile jupănesei.

— Ba mî-a spus — afirmă Uța — și togmaî fiind-că mî a spus am venit drept la Domnia-ta, că-cî în adevăr este primejdiă mare pentru logodna coconiței Todorei. Étă pricina nedumeririi mele.

Aici Uța privi în pregiur prin odaia, se duse la ușa, o deschise, se uită să vedă decă nu asculta cine-va pe acolo, apoi închise ușa éráșî, se întorse lângă canapea, se plecâ la urechia cocónei Zosimeî, și năbușindu-și glasul i șopti încetinel.

— În adieta reposatului stă, că decă coconașul Ghiță Popîrță se va însura ver odată apoi atunci va fi dator a depune la primăria 10,000 fiorinî pentru ca să se împartă printre sêraciî Bidinesilor.

— Rêu, rêu, — observâ la acéstă împărtășire cocóna Zosima dând din cap — rêu și fără de cale. Cu tóte acestea nu înțeleg încă, nici spaima séu nedumerirea Domniei-tale, nici venirea Domniei-tale la mine.

— Să nu-ți fiă cu supărare dragă coconiță, — dișe acum lelea Uța, — să nu-ți fiă cu supărare auzênd din gura mea nisce lucruri, de cari nu s'ar cădea nici măcar să sciû, decum să vorbesc. Dar împregiurările m'au adus să aflu de aceste lucruri, și fiind-că eû am fost pricina acestei logodne, mă simțesc îndatorată, să mă fac punte și luntre numai și numai ca să nu se strice.

— Îm vine istericale Uțico de vorba-ți lungă, veđi de sfêrșește odată. — Cu aceste cuvinte cocóna Zosima își decoperi nerăbdarea Domnia-ei de a afla restul și de a se vedea în fine singură, că-cî în adevăr, cu tot aerul nepăsător pe care 'l arătase auzênd de pocita clausă testamentară a Hagiului, ea era neliniscită și dorea să auză cât mai în grabă tóte împregiurările și să se pună apoi la chibzuélă, cum s'ar putea ocoli acéstă greutate neprevêdută.

Din vrășmașă ce fusese Domnia-ei cu ver o câte-va momente mai nainte, acum devenise o apărătore înfocată a căsătoriei proiectate și pornite pe calea săvêrșirei între nepótă-sa și între coconașul Ghiță Popîrță. De ce óre? Nu vè pot răspunde de-cât prin un sfat. Întrebați pe femeile bêtrâne de ce le place a da mână de ajutor la ursirea căsătoriilor, și rêsponsul care vi să va da, vè va putea sluji și față cu cocóna Zosima.

Jupănesa Uța era Uța pățita, scia ea ce dregea și cum făcea.

Cea din urmă observare cam aspră a cocónei Zosimei în loc de a o mîhni éráși, i făcu plăcere că-cî din acea observare recunoscú mărimea interesului încins în inima cocónei bătrâne pentru afacerea ei.

— Mă rog de ertare, — țise dar acum Uța, — decă vorba mea este lungă, apoi și pricina pe care mă încerc a descurca acum dinaintea Domniei-tale este destul de încărcată. Coconașul nostru, după cum am țis, nu scie încă, că are să jertfescă din moștenirea unchiului său 10,000 de fiorini decă se va însura, că-cî decă ar fi știut, ar fi pomenit și coconiței Todorei ceva. Când va afla de acéstă poruncă a unchiului său își va lua séma și va desface logodna, că-cî și așa nu prea i a venit bine auzénd că tótă averea coconiței Todorei este scrisă pe numele copiilor. Coconița Todora neavénd de unde, numai Domnia-ta, coconița dragă, ai putea dară să îmbuneți din partea miresei pe coconașul dându-i cei 10,000 fiorini scriși de repozatul pentru sêraci. —

Aici Uța se opri puțin pentru a observa efectul produs prin pretențiunea ei asupra cocónei bătrânei.

Acest efect era togmăi precum îl aseptase jupănésa, adică fórte favorabil pentru intențiunile ei.

Acum veți crede, că cocóna Zosima avea ver-o mână „bлагословитá“ și dedia mîile éc așa. Nicî decum. Nenețute de aceste, care să dea mii pentru nepóte nu se măi află de-cât prin povestile réu născóțite. Povestea de față fiind adevérată nu póte cuprinde lucruri neîntémplate în țioa de astăzi.

Efectul produs asupra cocónei Zosimei, o măi repetăm încă odată, era după placul și aseptarea jupănesei de și nu se manifestă altmîntre de-cât prin o strîmbare de nas și prin o tăcere cumplită.

Uța după repeda ei ochire își urmă vorba, fără de a trăda prin nicî un semn fiă cât de slab, ca acum ajunsese la punctul cel măi principal din uneltirea ei ascunsă.

— Ar măi fi încă un mișloc, — adause ea — dar nicî nu îndrăznesc să pomenesc ceva despre el.

— Poți să tot spui, — se grăbi a obiecta cocóna Zosima, bună bucurósă că Uța nu insistase măi departe asupra acelei jertfe de 10,000 de fiorini.

— Bine ar fi decă ați putea se scóteți dela coconașul Ghiță o carte prin care să se lege a plăti, bună-órá 20,000 de fiorini pedépsă pentru casul decă va strica logodna. Țic 20,000 de fiorini adică suma îndoită din adietă pentru că . . . dar acest pas nu s'ar potrivi cu filotomia Domniilor-vóstre.

Astfel spuse Uța. Vorbele ei nu prea erau apriate că-cî prea

să silea ca să nu arete nici un pic din sfiéla ceea grozavă, care i seca gitlegiul pe când rostea acest sfat, merit a servi intereselor ei, după cum vom vedea, când vom ajunge în istoria noastră la acel punct.

Cocóna Zosima sciind acum tóte ce trebuia să scie despre împregiurarea logodnei și a testamentului rupse conversațiunea cu următórele cuvinte.

— Bine, bine, în voi lua séma — ér din mână făcu semn ca să se depărteze Uța.

— Sărut mânilé și picerelé, — cu acéstă închinăciune părăsi Uța odaia, adăogând încă dela ușă: — Una trebuie să vă spun încă și adică că lucrul este fórté grabnic, fiind-că mâne, poi-mâne se va ceti adieta reposatului, — o díse și închise ușa după ea, ca să nu observe cocóna Zosima bucuria secretă, care lucea în ochií ei șireți.

Avea tot dreptul să fiă mulțămítă, că-cí își ajunsese scopul pentru care venise la cocóna Zosima, adică o induplecase pe Domnia-eí să 'și pună tóte puterile și miđlócele ca să lege pe Ghiță Popírță de Todora mai tare precum îl legase logodna preotului.

Orí așa, orí așa, adica orí plătea cocóna Zosima cei 10,000 fior., orí apoi storcea acel rávas dela Ghiță Popírță, rávasul de 20,000 fior., de care vorbise Uța.

Una din doué trebuia să se facă, dícea cocóna Zosima, că-cí stricându-se logodna nepóte-si, acum după ce întrevenise jupănésa pe lângă Domnia-eí pentru susținerea ei, ar fi fost mare ocară pentru întréga casă. Ar fi vorbit-o tótă lumea de réu, ér de cocóna Zosima nu era permis să vorbescă lumea de cât numai de bine, prin urmare orí una, orí alta trebuia făcut. Se înțelege că cocóna se gândea mai întâiú la alta, adică la rávaș.

Dar' mai bine să ascultăm ce díse cocóna Zosima după ce o părăsise Uța, vorbind singură, după obiceiul ce 'l avea.

— Cum și nu — își urmă cocóna Zosima monologul Domnia-eí după ce ajunsese la conclusiunea sus dísa — mă voi apuca și voi scóte 10,000 de fioriní, ca să i arunc după placul Hagiului. N'am căpiat încă pentru ca să fac un lucru ca acesta, vom încerca dară cu rávașul, că-cí acest lucru nu este așa de „anost“ precum ar crede cine-va, și nici nu jignesce în nici o privință filotomia mea.

Aicí își sfērși monologul și se puse pe gândurí, pe care însé nu le exprimă prin cuvinte, étă pricină pentru ce nici noi nu le putem reproduce.

— Tu fetico — strigă de odată, chémând astfel pe servitórea ei din casă, — tu fetico, adu-mí blana de samur, și papucí și pălăria de érnă și rochia de mătase, voi să es în grabă, iute, iute. —

Fetica, o servitoare în flórea vârstei, adică ca de ver o 40 de ani veni să aducă la îndeplinire poruncile stăpâne-si, însă deprinsă a da ici colea sfaturî cocónei, nu se putu opri nici acum de a nu exprima mirarea ei despre intențiunea stăpâne-si, care voia să éasă acum, când era vremea a se pune la masă.

— Coconiță, — díse ea — nu ești chîemată la ver o masă, de vreî să eși acum.

— Nu fetico, — răspunse cocóna, — nu, dar' am mare grabă, să mă duc la un loc.

— Supa este gata, — observă servitóra, — nu ar fi mai bine să prânđesci mai întâiu, și apoi să te duci, că-cî și ómenii unde i vrea să mergi vor fi mîncând acum.

— Bine díci fetico, — încuviință cocóna Zosima pîrerea servitórei, — du-te, spune bucătăre-si, să grábescă cu masă, că-cî voiesc să prânđesc numai decát.

Ce pécac că n'am stăruiet nici odată a studia arta de bucătăria. Acum ași avea bună ocaziune pentru a produce acéstă sciință dinaintea cetitorilor. Le ași spune despre bucatele care se puseră pe masă cocónei Zosimeî, în a cărei bucătăria să fierbea după obiceiul boieresc din țera românesca: ciorbe colorate cu „dumadă“ séu „patlagele roșii“ séu în fine „paradeise“ bucate scăđute d' al de: „iacmî“, „capamale“, „ciulamale“, „pilafuri“, prăjituri d' al de: „baclavale“, „cataifuri“, „corabiele“ apoi „dulcețuri“, „șerbeturi“, „rahaturi“ și altele și altele. Nu mă pricep și pace, trebuie dar să lăsăm pe cocóna Zosima, să-și isprăvescă singură prânđul Domnia-ei, că-cî și așa nu este învățată să i să uite lumea în gură când mîncă, cum sunt deprinse cocónele din lumea nóuă.

Să vedem acum puțin de Todora, să ne ducem la ea acasă, unde mai târđiu vom întálni pe cocóna Zosima, că-cî Domnia-ei pusese în gând să se ducă acolo, cum vor fi ghicit și cetitorii mei, să se ducă pentru a se înțelege cu nepótă-sa în privința aceluî răvaș menit de a feri pe Todora de rușinea despre care scim și noi.

III.

Scim că Todora părăsise împreună cu mirele ei odaia în care i primise cocóna Zosima.

Ei se puseră amêndouî érași în sania și se duseră în zângănitul clopoțelilor și în troscănitul biciului ca în sbor până dinaintea caselor unde ședea Todora.

Aici, adică la pórtă, se despărțiră. Poprîță era — flămênd și

zorea deci să mERGă la birt unde obicinuia să prânDESCă. Cum de nu fu poftit la masă de logodnica sa? vor întreba unul séu altul. Étă pentru ce, pentru că un asemenea lucru era cu totul necuviincios. DĂcă ar fi fost timp de cină, nu dĂcĂm ba, atunci s'ar fi putut, la prânĐ însĂ nici decum, cĂ-cĂ acĂsta era oprit de tipicul Bidinescenilor, de care sĂ ținea toți și tĂte prin urmare și Todora cu mĂi mare sĂnțenie decĂt de invĂțĂturile „ceaslovului“, las' cĂ de sfĂnta evangeliĂ nici vorbĂ nu ĩncape, de vreme ce am pus ĩn pomenire faimosul ceaslov, care este cartea cĂrților a pravoslavnicelor Bidinescene.

La pĂrta miresei sĂ despĂrțirĂ logodnici. PoprțĂ sĂ duse unde l' chĂema stomacul, ĩr Todora urcĂ scara și ĩnrĂ cu o fațĂ cam nemulțĂmitĂ ĩn odaia unde o accepta cele patru fete ale ei, care la vederea mumei-vĂduvei-miresei strigarĂ tĂte trei de odatĂ.

— Ce a đis mĂtușica, ce a đis? bucuratu-s'a? Trebuie sĂ sciți cĂ Todora, dupĂ cum sĂ putea vedea chiar de pe fața ei, era prea rĂu dispusĂ. Una cĂ primirea ce avu ea și cu logodnicul ei din partea cocĂnei Zosimei nu i fusese nici decum dupĂ plac și acceptare, alta ĩnsĂ cĂ i era ĩncĂ și acum ciudĂ de producțiunea gimnasticala severșitĂ de mirele ei cu ocaziunea cĂderei sĂle de pe scaun. AuđĂnd acum ĩntrebarea fetelor, la care nu putea rĂspunde ĩn sens afirmativ, cĂ-cĂ ĩn adevĂr cocĂna Zosima nu arĂtase nici un pic de bucurie, fu iritatĂ cu atĂt mĂi vĂrtos, fiind-cĂ ea ĩnsĂși prin vorbele ei ĩncređute provocase convincțiunea ĩn spiritul copilelor, cĂ mĂtușica va fi ĩncĂntatĂ de norocul ei. Scim prea bine, cĂ nimic nu amĂresce sufletul omului, fiĂ și al femeiei, mĂi mult decĂt necesitatea de a mĂrturisi cĂ a fost desamĂgit ĩn acceptĂrile sĂle. Astfel sĂ ĩntĂmplĂ acum și cu Todora. ĩntrebarea fetelor i sĂ pĂrea ca o batjocurĂ meritatĂ, care arde mĂi tare decĂt batjocurile nemeritate. Todora sĂ aprinse deci și đise:

— TĂceți și vedeți-vĂ de trĂba vĂstrĂ. Ați avut grije de bucate, ați pus masa, ca sĂ mĂncĂm mĂi de grabĂ, cĂ-cĂ dupĂ prânĐ ne va veni de bunĂ sĂmĂ o grĂmadĂ de prietene.

— Ce? — ĩntrebĂ acum una din fete, — și la Domnia-ta vor veni ca și la fetele logodite, prietenele pentru ca sĂ-ți ajute la cusutul zestreĭ.

Todora avĂnd zestra ei de mult fĂcutĂ gata, de vreme ce era femeia cu copii, sĂ ĩnțelegĂ de sine cĂ n'avea lipsĂ de ajutorul prietinelor ei pentru cusutul zestreĭ, și este dar de prisos a vĂ spune, cĂ fetița care adresase acĂstĂ ĩntrebare cĂtrĂ Todora, priimi un rĂspuns cam ĩn acest sens ĩnsĂ investmĂntat ĩn expresiuni mĂi aspre și mĂi nedelicate.

Sërmana fată, — ñicem sërmană cu privire la espresiunile cele aspre întrebunțate în răspunsul mume-si, — sërmana fată își adusese aminte de un obiceiú fôrte răspândit prin Bidinesci și întrebasese, că și la mumă-sa să va observa acest obiceiú, care după aparință este fôrte frumos, care însë în realitate, adică privit mai de aproape, devine o curată — secătură.

În casa Todorei până la sosirea cocónei Zosimei nu sê petrecu nimic ce ar merita ca sê vê fiă povestit, să o lăsăm dară să se pună și Domnia-ei la masă cu fetele și cu ficiorii ei, fără de a asista la „dineul“ Domnia-ei, cu tóte că pe Domnia-ei nu am fi genat nici decum, ba din contra i am fi făcut o plăcere, că-cî i s'ar fi părut a sêmăna cu familia regală a Francei de odinioră, care avea chiar datoria a prânzi în fața publicului. Să o lăsăm cu tótă acésta și să vorbim în acest interval puțin de obiceiurile, observate în Bidinesci, cu ocasiunea unei logodne.

Când un tinêr Bidinescean a hotărit a sê însura și după ce 'și a ales fata, apoi trebuie să însărcinețe pe cine-va dintre cunoscuții sêu mai bine dintre cunoscutele sêle cu arangarea trebei. Fôrte des să întêmplă că tinêrul este scutit de acéstă ostenelă ba încă chiar și de grijea de a 'și căuta fata, de vreme ce i să oferă și fără stăruința sa propriă din partea acestor arangiătore, care port numele de vótre.

După ce s'aú învoit părțile, adică ginerile și cu părinții fetei, după ce s'aú statornicit tóte condițiunile prin mijlocirea vótrei, și după ce în fine s'a făcut fóia de zestră, apoi atunci merge tinêrul sê vedă pe fata. Vorba vine de așa, el a vêdut pe fata și mai nainte, dar așa să ñice când merge tinêrul pentru prima óră la fată, după ce s'aú înțeles părțile respective. Fata nu cunoște mai nici odată tóte amenunturile togmelei; câte odată să întêmplă chiar, că nu scie nimic până în momentul unde sê află față în față cu pețitorul ei. Cât în privința primei visitei nu esistă sêu cel puțin nu să mai observă nici un tipic regulat, dar cu acéstă ocasiune sê hotărește de ordinar ñioa de logodnă, până unde nu mai este ertat tinêrului de a veni la fată. Logodnele sunt de diferite trepte. Sunt logodne mari, logodne mici și logodne tainice.

La logodnele cele mari sunt dóuë soiuri de invitați, unii numai la ceremoniă, partea cea mare, ér alții, partea mai mică, și la ceremoniă și la cină. Ceremonia să esecută de un preot și de un cântăreț, ér despre săvêrșirea actului sê face o dovadă înscrișă în o carte specială care sê subscrie de toți cei interesați împreună cu doui martori. După terminarea ceremoniei asistenții vin unul câte unul și doresc logodiților: „într'un ceas bun“, apoi li sê servește

dulcêța și cofeturi, din care să ia mai mult pentru a să duce și pe la cei de acasă, copii etc. Asistenții invitați numai la ceremoniă se duc după ce a luat dulcêța și cofeturi, ér ceilalți rămân la cină, care nu se deosebesc de alte cine splendide.

După logodnă tinêrul pôte veni în tôte serile la mirésă, este însê dator ca să aducă bonbóne adică cofeturi și încă multe, ca să aibă se ródă nu numai mirésa dar încă și priêtimele ei, care dela logodnă și până la cununiă, în termin mediú 4 sêptemâni, se adun pentru a cósê miresei. Așa este cel puțin titlul oficial al vizitelor, dar în realitate vin să véđă pe ginerile, să mánce cofeturi, să spioneze, să spună miresei tôte câte rele să vorbesce de logodnicul ei și unele în fine vin, pentru ca să nu fiă uitate când să va chiema la nuntă. Nu e vorba, priêtimele se ocup de cusătură tótă vremea cât staú la mirésa, dar vai de tráinicia, de frumsetia și de uniformitatea acelei cusături.

Atât despre logodnele mari.

Logodnele cele mici nu se deosebesc de cele mari, decât numai prin singurá impregiurare, cá la logodnele cele mici, invitați — să înțelege în numêr mic — asistă atât la ceremoniă cât și la cină.

Logodnele tainice să sávêrșesc numai între cei interesați. Logodna Todorei fuse tainică de vreme ce nici chiar mátușa ei adică cocóna Zosima nu fusese invitată, nici măcar la ceremoniă.

Bine cá nî-am adus aminte de Todora. Prea uitasem de ea, atât uitasem încât nici n'am băgat de sémă, cá, până ce am tăiat la taifasuri cu iubiții mei cetitori, cocóna Zosima și sosise la dênsa. În acest moment Domnia-lor au ajuns în conversațiunea lor togmaí la „adică“.

Acum trebuie să ascultám la spusele acestor cocóne și să nu ne pará réú, cá n'am asistat la partea ceea dintâia din întrevorbirelor, cá-cí până aici Todora abia își venise în fire din spaima îmbucurátóre în care o băgase vederea mátușă-și. De bună sémă avea de ce să se bucure, fiind-că venirea Domnia-ei la dênsa era un semn de mare interes, de multá iubire, un semn, care în ochii Todorei avea un preț fórte mare, togmaí atât de mare ca și partea din bogăția cocónei Zosimei, la care spera Todora în calitatea ei de moștenítóre.

— Mátușico dragă, — dícea Todora, — să veđi cum s'au petrecut lucrurile de nu ți-am putut spune nimic și nu te-am chiemat la logodna mea.

— Spune Todoro spune, — o îndemna cocóna Zosima cu gura togmită a bună-voință.

— Sunt ver o đece ani de când a reposat iubitul meú Georges, — oftă Todora.

Trebue să sciți că Georges s'è numise primul bărbat al Todorei. Cocóna Zosima auđend că Todora voiesce să ia lucrurile prea de departe, începënd de acum ęece ani, de când cu mórtea lui Georges pierdu răbdarea că-c'í avea grabă ca să spună și ea ale Domnia-ei apoi s'è și scârbi, de vreme ce s'è ferea de cuvântul mórte ca și dracul de tãmiă, dec'í întrerupse pe Todora ęicënd.

— Sciũ dragă sciũ, și te rog să nu mai pomenesc'í pe morțiĩ dinaintea mea.

— ęece ani sunt îns'è un timp fórte îndelungat, — își urmă Todora vorbirea ei după maniera vestitã ce i ęice „inșirã-te mãrgãrite“. De bunã s'émã nu s'è îndura să spună mãtușe-si de odatã adev'urul și d'acea il ocolea, cum ocolesce pisica strachina cu fiertura.

— Lung și scurt, după cum le ea omul, — observã cocóna Zosima cu înțelepciunea ei cea admiratã.

— Pentru o s'ermanã vãduvã ca mine, lãsatã cu 6 copii în voia întempler'ei, ęece ani sunt un timp fórte lung, că-c'í în decursul acestui timp esc'í nevoitã a cheltui o grãmadã de bani.

— Unde vrea să bați cu aceste vorbe, — întrebã acum cocóna Zosima cu un simț de bãnuelã.

— Voi să arãt pricina, care m'a îndemnat, ca dela o vreme încóce, să m'è gãndesc la mãritiș, — r'èspunse Todora cu smereniã.

— Cu alte vorbe, — ęise cocóna Zosima, — tu ț'í-ai cãutat un bărbat, care să te mai ușuređe din cheltueli.

— Am cãutat un bărbat, — adause Todora — fiind-cã eram silitã a mi-l cãuta, decã nu voiam să m'è ved scãpãtatã de tot.

— Pentru Dumneđeũ! — strigã aici cocóna Zosima înfloratã — nu-ți vei fi mãncat dórã tótã stãricica.

— Bine ęici mãtușico, bine ęici, numind averea pe care m'í-a lãsat Georges cu numele de stãricicã, — r'èspunse Todora, — că-c'í în adev'èr era o stãricicã numai, èr nu o stare din al cãru' venit aș fi putut trãi cum să cade. Am fost dec'í silitã a cheltui, mai ales pentru crescerea copiilor, nu numai venitul dar și din capete. Abia a mai r'emas din capete pãrțile asigurate ale copiilor. Eũ tot m'è țineam să m'è descoper Domniei-tale, mãtușico, îns'è nu m'am îndurat, și am preferat să primesc propunerea Uței, care scia de gãndul meũ de mãritiș și care m'í aduse pe Ghiță.

— Bine, bine, — borborosi cocóna Zosima confusiatã cu desãv'èrșire de spaima în care o bãgase ideia înfricoșatã, că s'ar putea întempla să fiã silitã de a susține pe nepótã-sa. — Bine, bine, — ęise, fãrã a sci ce ęicea și adause tot așa de pierdutã, — cu tóte

astea nu am înțeles încă, care a fost pricina de v'ați grăbit atât de mult și de ați făcut o logodnă tainică.

— Despre acesta nu-ți pot spune nici eu alt nimic decât că o făcu după sfatul Uței, care mi duse să mă grăbesc, fiind-că ar umbla și altele după Ghiță, — esplică Todora.

Cocónei Zosimei i se făcu móră 'n cap. Prea se înfiorase de ruina Todorei, sërmana cocónă; prea auđise multe de odată, nu scia unde să le pună pe tóte și ce să facă cu ele. Ar fi uitat cu totul de scopul venirei séle, decă n'ar fi pomenit Todora numele Uței.

La auđirea acestui nume își aduse aminte de primejdia în care se afla Todora, adică primejdia de a fi părăsită de Ghiță Popîrță, decă nu 'și vor lua séma de cu vreme și decă nu vor stărui să întărescă logodna cu legături mai temeinice.

Cocóna Zosima, după esemplul priimit dela lelea Uța, cercetă și ea mai întâiu pe la uși și pătrundendu-se, că nu o póte aude nimeni, spuse Todorei pricina cu clausa de 10,000 fiorinî din testament și o sfătui, ca să facă ce va face și să scótă dela Popîrță acel înscris despre care pomenise Uța, adică un înscris prin care să se lege Popîrță a plăti o amendă de 20,000 de fiorinî decă va strica logodna cu Todora.

De cel l'alt miđloc, de care vorbise Uța, care după cum sciți invitase pe cocóna Zosima, ca Domnia-ei să dea acei 10,000 de fiorinî drept împăcare voinței repositului, de acest lucru Domnia-ei nu vorbise nimic. Pe semne uitase de el, precum i plăcea să uite de mórte. Nu scim, decî nici nu credem, că-cî noi cei umblați prin scoli streine, nu mai credem decât numai în ceia ce scim.

Todora aflând de prăpastia ce i se deschise prin aceea clausă afurisită din testamentul Hagiului fu coprinsă de o spaimă vederată, dar auđend apoi de leacul merit pentru a tãmadui réul bëntuitor, prinse la inima și dîse:

— Cât despre atâta nici un lucru mai ușor. Am vëđut și m'am pătruns, că Ghiță face tot ce cer dela dënsul.

Aici mai era să adauge: — nu ca repositul Georges, care nu prea voia să scie de tóte poftete și plăcerile mele, — dar luându-și séma că mătușe-sa adică cocóna Zosima se scîrbesce de câte-orî aude pomenindu-se numele ver unui mort, înghiți acéstă observațiune și urmă astfel înainte.

— Să veđi numai mătușico dragă, ce scule mî-a dăruit Ghiță, tot scule alese, și încă alese chiar de mine, că-cî Ghiță fu atât de galant încât a lăsat să-mi aleg ce mî place și cât îm place. A însărcinat pe Tomița, sci Domnia-ta pe cel dintăiu giuvaergiü din

Bidinesci, l'a însărcinat să mă aducă cele mai scumpe diamanticele ca să le văd și să-mi opresc ce mă va plăcea. Mie dău mi-au plăcut toate și eu le am oprit pe toate. Poftim de le veți.

Cocóna Zosima la această împărțire resimți o ușurare sufletească, că-cî — chibzui Domnia-ei — decă ginerele s'a apucat să-i dăruască scule după placul și voia ei și încă scule din cele mai scumpe, apoi numai trebuie să mă tem că Todora va ajunge încă la mila mea.

Fiind liniștită în această privință, cocóna Zosima priimi bucuros de a admira împreună cu nepotă-sa giuvaerele pe care Todora le oprise după dorința mirelui ei.

Să le lăsăm pe aceste două cocóne date unei ocupațiuni, care trebuie să fiă foarte plăcută, ȕic trebuie, fiind-că vorbesc din auzite ér nu din pățite, că-cî eu nu cunosc dulcéta unei atari ocupațiuni, de vreme ce nu am avut încă nici odată parte de a mi o putea procura. Éta causa care mă opresce de a vă face aici o descrițiune potrivită despre momentele delicioase pe care le petrecură cocónele în contemplațiunea lor încântătoare. Înse chiar decă ași sci se vă fac o asemenea descrițiune totuși nu ași îndrăzni să o fac de témă, ca să nu stric cum-va casele ómenilor, adică să nu ațiț pofta cocónelor după ver un diadem cu brilanturi, ver o brațeletă cu opazuri, ver o părechia de cercei cu smarald séu altele și altele la care ar fi putut să rămnescă în urma celor ce ar fi cetit aici.

Să le lăsăm dară pe cele două cocóne și să trecem înainte. Ne vom întorce la Todora, fiind că la dēnsa mai are să se petrecă o scenă interesantă, la care nu să póte să nu asistăm și noi, că-cî decă am lipsi, atunci istoria nóstră nu ar mai face nici un haz.

Acum trebuie să ne batem puțin capul după lelea Uța, că-cî purtarea ei prea ni-a provocat curiositatea.

Vom avea de furcă cu ea, până ce i vom doscoperi toate șiretlicurile ei, că-cî după cum am înțeles cu toți din cele ce am aflat până acum, Uța era tulpina tuturor încurcărilor de până acum și tot ea va rămânea tulpina multor încurcări, ce mai aú să vină de aici înainte.

IV.

De când am auzit pe Uța vorbind cu cocóna Zosima, apoi și din întrevorbirea Todorei cu mătușă-sa am înțeles că jupánesa Uța avea mare interes de al însura pe Ghița Popírța.

Cu atâta sciință nu ne putem însă mulțami noi. Trebuie să ne îngrijim și de pricina care îndemna pe Uța de a duce acest dor.

Ceia ce înșirase dânsa de testament, apoi că o dore de binele coconășului adică allui Ghiță Popîrță, că una alta, astea tóte fură vorbe de spoelă, cu care se silea ca să acopere adevăratele ei motive. Cu asemenea vorbe poți să înșeli pe ómenî preocupați, ómenî scoși din liniscea lor obicinuită prin vînturarea unui interes personal, bună óră pe Todora și pe cocóna Zosima, că-cî Domnia-lor se gîndeau la ale Domnia-lor și n'aveau rîgaz să se ocupe de motivele Uței.

Noi însê ómenî cu sînge rece, noi ómenî cumpătați, noi îndată am recunoscut sulimanul pus pe vorbele jupănesei, decî dorim să i vedem acum fața curată, adică spălată și stersă de necurătenia sulimanului, cu alte vorbe voim să cunoșcem taina Uței.

Ca să isbutim la acésta trebuie să ne întórcem cu povestea nóstră până prin vremurile pe când trăia reposatul Hagiú, ba chiar până prin vremurile pe când Hagiul era vîdov tinér și Uța fată tinéră.

Uța era în casă la Hagiul pe când i murise acestuia nevasta și rîmase acolo de i îngrijea de tóte cele trebuincióse.

Uța era sprintenică, curățică și viclénă, scia să mulțămescă pe stăpânul ei cu tóte, dar și stăpânul ei adică Hagiul scia să mulțămescă pe fata din casă adică pe Uța, éráși cu tóte, era decî o mulțămire reciprocă, dar, pare-mi-să, mai mare era mulțămirea din partea fetei din casă, că-cî acésta, pe di ce mergea să făcea tot mai grósă, — grasă eram să dic. Acéstă grásime în cele din urmă i făcu Uței mare supérare și o sili a se duce pentru ver o câte-va vreme acasă în sat de unde era ea, să se caute, că-cî doctorii diceau, că nu i priise aerul din oraș. De astă-dată o nimeriră doctorii cu ordonanța lor, că-cî Uța abia státu ver o dóuê lunî la sat, când étă că se întórse, suptă la trup, par' că ar fi fost trasă prin inel.

Prin oraș ce i drept, acéstă lipsire dela vatra Hagiului, acéstă tîmăduire sêvêrșită, cum am dice, vîdênd cu ochii, produse mare efect și să tilcui de diferiți ómenî în diferite moduri, dar mai cu sémă spre ocara Uței și a Hagiului.

Noi nu ne-am putut tîlmăci nici odată „noima“ acelor tilcueli, și prin urmare trebuie să renunțăm cu cea mai mare părere de rêu la reproducțiunea celor ce să dicea prin Bidinesci.

Până la o vreme destul de îndelungată nu să mai vorbi nimic nici de Uța nici de Hagiul. După ver o câți-va anî se lăți de odată svonul că Uța ar fi introdus la vatra Hagiului o fetiță, despre care dicea, că ar fi fata soru-si, care murise de curênd, și că fata rămî-nênd singurică, aflase un adest post pre lîngă mătușe-sa.

Acum trebuie să sciți că Hagiul cu tótă avuția sa, nu era nici decum darnic și nici milostiv. Bidinescenii începură prin urmare a

vorbi multe și mărunte despre această împrejurare, adică vorbiră despre sălăjluirea fetiței în casele Hagiului, încercându-se a și o explica. În scurt timp isbutiră a și explica lucrul, însă éráși spre ocara Uței și a Hagiului, cu un cuvânt, le scorniră acestora, că Victorița, așa se nunea fetița, ar fi copila lor, — se înțelege o copilă nelegitimă.

Noi în momentul de față nu ne aflăm în pozițiunea pentru a afirma séu pentru a respinge acesta presupunere a Bidinescilor, atât însă trebuie să mărturisim și noi, că Victorița fu ținută și tractată atât de Uța cât și de Hagiul astfel par' că în adevér a fi fost copila lor.

Să sărim acum peste ver o câți-va ani, să trecem peste un timp care pentru noi romancierii nu pôte presenta nimic interesant, să ocolim copilăria Victoriței, pentru a ne ocupa cu Victoria, devenită fată mare, prăznuită, decât ni este permis a ne esprima astfel, de toți tinerii Bidinescenii, atât din cauza frumsetei, cât și din cauza, că totă lumea o ținea de fiitorea moșcenitoare a bogatului Hagiú.

Ba děu, Victoria merita dragostea orí cǎruí dintre fruntașii Bidinescenii. Nu numai că era „frumósă damicela, cu ochii de gazelă“ „cu buziță, garofită“ și așa mai departe după gustul fiă cǎruia dintre cetitori, cari sunt rugați a complecta imaginea Victoriei, de vreme ce noi vom urma înainte în povestea noastră, pentru ca să nu ne uităm vorba. Victoria deci era nu numai frumoasă dară și bună de inimă și bine crescută.

Bună de inima, neapărat, că-cí i să făcea milă de ver-ce om, care ofta dinaintea ei, mai cu sémă când acel om oftător era totodată și ofticos, pardon, eram să ȕic tiner, delicat, galant și elegant, cu un cuvânt un domnișor, cum sunt domnișorii cari au trecere pe lângă domnișorele noastre de astăđi.

Hagiul îmbétrânise binișor. Ședeá mai tot acasă și nu afla ce să mai petrece prin lume, de-cât numai din gazete și din gura Victoriei și a Uței.

Ajunsese dar cu totul pe mâna acestor puteri respectate de totă lumea, mai cu sémă, de lumea cea civilisată, ajunsese pe mâna opiniunii ȕise publice, dar făcute de gazete și afirna de voința femeieścă. Din întâmplare gazeta pe care o ținea și o cetia Hagiul era una din acele gazete, care propagă idei conservátore adică strămoșesci având drept devisa cuvintele: Dumneđeú, familia și proprietatea, în opozițiune cu înfricoșata devisa revoluționară: libertate, egalitate, fraternitate.

Să înțelege că prin cetirea acelei gazete, și Hagiul se îmbuibă de opiniunile profesate într'ensa și prin urmare nu se putu decide a adopta, acum eram să ȕic, a recunósce pe Victoria pe cale legală

drept fiica sa, cu toate încercările destul de dese și destul de stăruitoare ale Uței, care încă nu și pierduse influința sa asupra Hagiului. La toate aceste încercări Hagiul nu avea decât un singur și unic răspuns, éta 'l.

— Nu-mi este permis, — dicea el încrețindu-și fruntea — a mă atinge de drepturi sacre și respectate de tota lumea civilizată, nu-mi este permis a jigni interesele familiei, a călca datorințele înrudirei legale, lipsind pe un medular al familiei mele de beneficiul proprietății. Nu vă temeți însă și n'aveți nici o grije, că eu am aflat remediul salutar. Voi concilia toate obligațiunile și toate interesele prin un testament, ce nu voi lipsi a face la timp cerut.

Iubiți cetitori, ați observat contrastul cel mare între opiniunea, între vârsta Hagiului și între limbajul său. Opiniunea și vârsta Hagiului, amândouă foarte ruginite, ér cuvintele séle foarte după tipicul cel mai nou, adică un fund vechiu cu o podoba nouă. Tote după chipul și asemănarea așa ȕisilor conservatori, cari 'și schimb ca și lupul numai perul dar naravul nici odata.

Nu scim decă și Uța la aȕirea acestor cuvinte rostite de Hagiul făcea aceleași reflexiuni ca și noi, atata scim însă că nu înțelese cuvântul „a concilia,” întrebuintat de Hagiul, și că prin urmare fu silită a i cere esplicarea.

— A concilia — o instrui Hagiul — va să ȕică împăca.

— Acum pricep ce ai vrut să-mi ȕici, — obiectă Uța, — dar' încă nu sciu în ce chip voiesci ca să ne împaci prin testamentul Domniei-tale.

— Voi dispune ca eredele adică moștenitorul meu, — declară Hagiul, — să fiă obligat a se căsători cu Victoria.

— Cine este acel moștenitor al Domniei-tale? —

— Este un nepot al meu, fiul sorei mele, il chiamă Ghița Popîrța.

— Apoi decă domnișorul Ghița se va însura mai nainte să mori Domnia-ta, séu nu va putea lua din altă pricină pe Victoria.

— M'am gândit și la asta. Atunci Popîrța, nepotul meu va fi dator să numere Victoriei din starea ce va moșteni dela mine 10,000 de fiorini.

— Adică fata să nu să mărite cât vei trăi Domnia-ta? —

— Dar nu este destul de bine în casa mea, unde doresc să remână și după ce voi muri eu, fără ca să mă ating de drepturile familiei? —

— Apoi decă Domnișorul Ghița Popîrța nu i va plăcea Victoriei?

— Până întru atata eu unul nu m'am gândit și nici că trebuie

să mă gândesc. Ghiță este de neam bun, este din familia noastră, prin urmare întrebarea Domniei-tale nici nu încapă față cu el.

Astfel hotărîse Hagiul în privința Victoriei ér din ale lui nu 'l putu scóte de-o cam dată nimen.

Victoria cu tóte că scia de aceste nu prea sê îngrijea de viitorul ei. Cum să se fi îngrijit acum unde avea tóte după placul și pofta ei, acum unde gusta plăcerile tinereței, triumful frumseței, puterea bogăției, care i sê pusese la dispozițiunea ei din partea Hagiului, că-cî ce i drept nu i păcat, când era vorba de a îndeplini ver o poftă a Victoriei, Hagiul nici odată nu sê arêta rêu de inimă, sêu đis cu un singur cuvênt, nu se arêta avar.

— Tinerețe, frumsețe și dare de mână étă cele trei puteri fermecătóre, cari atrag pe inimele simțitóre! Étă remediile cele mai nimerite, ba putem dice chiar unice, pentru provocarea și nutrirea amorului.

Victoria avu mulți adoratori împregiurul ei, dar între acéstă mulțime de adoratori era unul, pe care dênsa 'l prefera dintre toți ceilalți, pe care 'l iubea cu dragoste de fată mare. Semne: când îl vedea venind sê înroșa, sê făcea ca o cerésă cóptă dar numai pentru un moment, că-cî în cellalt moment își pierdea roșiata și sê făcea albă ca crinul și cu tóte acestea ea și cu el simșeau, după cum simșiră odiniórá Miron și Florica despre care cîntă poetul:

Miron și cu Florica mereu se intâlnea
Și prin șoptire scurtă în preschimbare désă
Spuneau un gând sêu altul din multe ce-adunase
Ér când din vreme 'n vreme se despărțeau la joc
În piept adunau éráși dulci gânduri la un loc.
Ș ades de gânduri pieptul împovorat și plin
Își ușura povara printr'un adânc suspin.

Destul cu atâta să spunem acum numele aceluî om fericit. Îl chiema Alesandru Orfănescu și era un tinér avocat, cu purtări atât de bune și cu prospectul de un viitor atât de strălucit încât Uța nu mai sciu ce să alégă spre binele Victoriei, stătea la capul unei respântii. O cale ducea spre averea întrégă a Hagiului însê cu un ginere necunoscut și cu o căsătorîă aminata până după mórtea Hagiului; altă cale frumósă și scurtă ducea drept în casa Orfănescului. Uța, femeia înțeleptă, nu stătu multă vreme la chibzuélă, ci își đise: — ce-mî bat capul, fără a sci mai nainte decă Orfănescul să va învoi pentru a lua pe Victoria după ce va afla cum staú lucrurile, ean să i spun tóte și să mă sfătuesc tot-odată cu el. Ca avocat ce este im va putea da un sfat spre binele nostru.

Uța făcu după cum țise, să mărturisă Orfănescului, care ca tinăr de caracter și ca om cu minte i declară, că el va lua în orice caz pe Victoria, fiă bogată, fiă săracă, și că mijlocul cel mai nimerit și mai cinstit pentru a i asigura o zestre ar fi de a se descoperi Hagiului și de al ruga să i dea acea sumă de 10,000 de fiorini, pe care i-o destinase ei pentru cazul când nepotul său Popîrță ar fi însurat său legat adică pe vremea când după mórtea Hagiului ar trebui să ia pe Victoria de nevastă.

Uța făcu după cum o povățuise Orfănescul și isbuti după mult „chiu și vaiu“ de a îndupleca pe Hagiul, că să se învoiască după cererea lor.

Norocul o slui pe Victoria până aici din tóte părțile. Îi trimisese un mire, care i plăcea nu numai ei dar' și mume-si și care fu atât de înțelept încât să mulțami cu o parte și nu se puse în risic luptându-se în darn pentru a dobândi întregul său mai bine țis totul, adică pe fata cu toți banii Hagiului.

Ajunsesse tréba până întru atât încât numai rămase alt nimic de făcut decât pasul oficial, adică mai rămase ca Orfănescul să cêră în persónă pe Victoria dela Hagiul.

Tinêrul avocat, îndemnat de scumpa sa mirésă își propusese să vină și să savêrșescă acest pas chiar în viitorea Duminecă. Nu mai erau decât ver o câte-va țile până atunci, când étă că se întêmplă un lucru neasceptat, care prefăcu de odată tréba, că-cî schimbă părerea Hagiului.

Gazeta, bate-o-ar de gazetă, începuse a scrie despre afacerea său mai bine țis despre procesul Lambertini.

Acest proces este atât de renumit, încât sunt sigur, că fiă-care dintre cetitorii mei de acum scie despre ce tractéză. Eū însē am pretențiunea de a spera că presenta istoriă se va ceti și în viitor, pe atunci, pe când cauza Lambertini cu tótă celebritatea ei va fi pusă la uitare. Avênd acéstă pretențiune trebuie să arăt aici, că dómna Lambertini, o contesă italiană, după mórtea unui cardinal fórte renumit cu numele Antonelli, a pretins succesiunea după acel cardinal, susținênd că ar fi copila lui. Hagiul cetind despre acel proces găsi o analogiă între contesa Lambertini și între Victoria, fiica jupănesei Uța.

Gazeta cetită de dênsul, că conservátore ce era, i ținea parte cardinalului; respective moștenitorilor lui legitimi.

Hagiul se gândi, că era tare aprópe să dea cu desăvêrșire încuviințarea sa pentru căsétoria Victoriei cu un avocat, — băgați bine de sémă, — cu un avocat, adică cu un om de circote și de

pricină, Hagiul țicem să gânde la această primejdie, să înfioră și hotări să se împotrivescă cu tot adinsul acestei căsătorii.

Orfănescu îl nimeri pe Hagiul togmai în aceste tóne, când veni să cêră dela dênsul mâna iubitei sêle Victoria. Cererea sa fu deci respinsă. Orfănescul o plecâ pe ușă afară uitându-se crunt la Hagiul, care prin refuzul sêu nemotivat i stricase tóte ilusiunile cât în privința zestreii de 10,000 de fiorinî, că-cî în altă privință bravul avocat nu sê simți nici decum desilusionat.

Hagiul vêdênd aceea privire cruntă a avocatului fu cuprins de o gróză nespusă.

— Tot mai bine ar fi fost, — își țise în sine, — decă m' aș fi împăcat în ver un chip cu afurisitul de avocat, de cât să mē espun urgiei și rēsbunărei sêle. Să trimit după el, să mi-l aducă înapoi, ca să i conced cererea Nu, că astfel prea m' aș arêta slab față de el, și apoi halal de reputațiunea mea! Halal și de dreptul familiei mele legitime, după ce mē va înghiți grópa. Ginerile meū — voi să țic avocatul Orfănescu s'ar apuca de proces întogmai ca și contesa Lambertini

Cuiul prin cui sê scóte — sê întrerupse de odotă Hagiul urmând apoi astfel înainte în noua sa ideeă. — Voi consulta în privința prepursorilor mele pe vechiul meū și renumitul avocat Moise Capiū.

Hagiul trimise deci la vechiul sêu prieten, adică la avocatul Moise Capiū, doctor în drepturi, rugându-l să poftescă cât mai îngrabă la dênsul.

Din întêmplare acest avocat vestit avea rēgaz în acel moment și veni îndată după invitațiunea Hagiului.

Mai târziu vom avea privilegiū pentru a ne împrietini mai bine cu acest bărbat, fiind-că 'l vom cerceta acasă la el, prin urmare acum nu ne vom ocupa atât de persóna sa, ci ne vom mărghini de a asculta la întrevorbirea pe care o avu el cu Hagiul.

Domnia-sa adică Hagiul sê încercă mai întâiu a auđi părerea avocatului, fără de a 'și trada pe deplin secretul sêu, dar Moise Capiū înțelegênd intențiunea clientului sêu și fiind un om făr' de răbdare lungă i țise :

— Sêu în spunî tótă pricina curat și verde dela începutul începutului, sêu apoi fi bun și lasă mē să-mi veđi de alte treburi.

— Să-ți spun, — oftă Hagiul din adâncul inimei sêle, — să-ți spun. Uța în adevêr a pretins tot-déuna, că Victoria ar fi copila nóstră. Ce i drept, nu i păcat, nici eū n'am avut nici odată proba contrariului și prin urmare m'am și purtat fața cu fata Uței ca un bun părinte, astfel încât toți ómenii care a fost în atingere mai de

aprópe cu casa mea, și mai cu séma aceia, cari aú asistat la botezul Victoriei, săvêrșit aici la mine, toți ȃic, ar putea mărturisi, că eú în nenumêrate rêndurî am vorbit de acea copilă ca de însăși fiica mea. Atât o iubesc încât prea de multe orî m'am gândit a i da dreptul eî, a o recunósce drept fiica mea, dar acésta ar fi o călcare culpabilă a drepturilor de familiă, a instituțiunelor bisericeî creștinescî, ar fi o mare rușine pentru mine; atât de mare încât nici odată nu aș fi în stare pentru a suporta greutățile eî; mî ar mânca ȃilele. Étă dar cum am hotărît să fac. —

Aici Hagiul desvoltă ideia sa cu dispozițiunea testamentară, pe care o cunósceam și noî în tóte amenuntele séle. Îi spuse lui Moise Capiu și de pețirea Orfănescului, de învoirea sa inițială, apoi de temerile séle subite, provocate prin cetirea procesului.

Capiu ascultase zîmbind, dar cu tótă acésta păstrase o atențiune fôrte rară din partea lui. Când sfêrși Hagiul cu informațiunea sa, atunci i espuse prin următórele scurte cuvinte părerea ce avea el, ȃicênd:

— Eú unul nu împărtășesc nici decum temerile Domniei-tale. Nu și nici decum; cu atât mai puțin fiind-că aici este vorba de un avocat, adică de un bărbat, care cunósce legile nóstre și care scie, că aceste legi nu sunt tot una cu cele italiene. Cu alte cuvinte la noî un copil nelegitim nu are, ca după legea din Italia, drept la succesiunea tatălui sêú. Domnia-ta dar poți prea bine să măriți pe cocoșița Victoria după colegul meú Orfănescu.

Cióră la cióră nu 'și scóte ochiî, — morăi în sine Hagiul la aúđirea acesteî povățuirî, apoi adause cu vocea tare, — decă tréba este de așa, apoi atunci în adevêr îm pare rêú, că l'am refusat pe tinêrul coleg al Domniei-tale, dar acum nu mai am încătrăú, că-cî ce am ȃis rêmâne ȃis, ér refusul rêmâne refus.

— Fôrte rêú pentru fericirea coconiței Victoriei, — observă Capiul.

— Eú cred din contra că e fôrte bine, fiind-că după hotărîrea mea din urmă i va rêmânea tótă averea mea, — rêsponse Hagiul iritat.

— Până la acel rêmas mai sunt multe, — ȃise avocatul cu un ton sarcastic; — una că Victoria nu va voi să ascepte pân' la mórtea Domniei-tale, alta că chiar asceptând, să va putea întêmpla, să voiéscă mai bine să rêmână sêracă decât ca să ia pe presumpțivul moscenitor al avuțiilor Domniei-tale, și în finea finelor, lucrul cel mai principal din tóte, după cum te sciu eú pe Domnia-ta, veî muri fără de a fi făcut testament, că-cî ca mulți de séma Domniei-tale, te temî și Domnia-ta de acest act.

— Ba nu mă tem nici decum, — strigă Hagiul aprins, — nu mă tem, chiar astăđi îm voi face testamentul. —

— Să-ți fiă de bine și sluga Domniei-tale, — cu aceste cuvinte se depărtă avocatul.

Hagiul trimise îndată pe lelea Uța după notarul public, pentru că să întărească testamentul pe care 'l va face până când va veni.

Uța auzînd aceste vorbe ale Hagiului își făcu cruce. Cu tóte că era supărată pe stăpînul ei din pricina purtării séle față cu Orfănescu, în acest moment totuși i se făcu milă de el.

Milă? dar pentru ce. Pentru că Uța împărtășea credința Bidinencenilor, cari dic că omul trebuie să móră în scurtă vreme după ce și a făcut testamentul. Nu vė mirați de slăbiciunea Uței, că-cî chiar Hagiul credea tot astfel și în adevěr, nu s'ar fi decis a face testamentul, decăt póte în ultima óră, decăt nu l'ar fi ațitat vorbele avocatului.

Uței pe de-o parte i era milă de Hagiul, ér pe de altă parte resimți o óre care mulțămire, chibzuind, că facerea testamentului va fi de bună séma în folosul Victoriei, că-cî altmintrea Hagiul nu ar fi trimis togmaî pe ea după „notariș“.

Sė duse dară și 'l aduse. Cu tótă pătrunderea ei, că testamentul va fi numai spre binele lor, totuș voi să se convingă prin ea însăși. Făcu dar ce făcu și se puse într'un loc de unde putu auđi întrega întrevorbire a Hagiului cu notarul.

Scim că testamentul n'avea să cuprindă alt nimic decăt ceia la ce se accepta Uța, ceia ce i promisese Hagiul în mai multe rîndurî.

Uța era mulțămită convingėndu-se prin însăși urechile ei de acest adevěr.

Pronunțând aici cuvėntul de adevěr ne-am adus aminte de întrevorbirea Uței cu cocóna Zosima, în care fusese vorba de acest testament, dar într'un mod încăt noi pe atunci luasem de invențiune tóte câte spusese jupănesa în acéstă privință. După cum vedem însė acum, spusese ei erau basate pe un sîmbure de adevěr, pe care însė îl cioplese Uța cu barda interesului și făcuse din el un adevěr lunecos.

Trebuie să mărturisim că Uța să arătase în acéstă împregiurare ca o adevėrată diplomată, că-cî numai diplomații posed puternica dibăciă de a împodobi adevėrul cu minciunî, séu minciunile cu adevėrurî.

Dar să nu ne prea depărtăm de Hagiul, că și așa nu 'l vom mai vedea multă vreme. Să mergem să ne luăm đioa bună dela dēnsul pentru întrega vecīnicie, că-cî bietul om, muncit de frica morți, fu lovit de dambla chiar în séra aceia, după ce făcuse testamentul, și muri numai decăt.

V.

Băta Uța, nu mai scia unde i stă capul. Las' că avea destulă trebă cu pregătirile diverse pentru înmormântarea Hagiului, cu boticul oficial la capetul cosciugului, cu pomana, cu una alta, câte tóte; apoi o năvălise gândurile, afurisitele de gânduri și de griji negrii, cari i veniau pentru viitorul ei și mai cu sémă pentru viitorul fie-si.

— Ce să fac, ce să fac, seraca de mine, — se întreba ea, când i mai rămânea puțină vreme de resuflat, după munca obositoare, — cum să dereg și cum s'o nimeresc mai bine Victoria cu nici un preț nu voiesce să scie de alt mire decât de Orfănescu, ér acest tinér avocat nu se póte însura de o cam dată făr' de zestre. Trebuie să i fac zestre Victoriei, că-cî altmintrea cine scie până când va trebui să asceptăm! Ce ne vom face până atunci, până când își va fi adunat Orfănescu îndestul pentru a se putea însura? Ce ne vom face, sêracele de noi? Din ce să trăim. Să rămânem aici? Nu să póte, că-cî moștenitorul coconului Hagiú, coconașul Ghiță Popîrță nu ne va îngădui în casele Domniei-séle, îndată ce să va pătrunde, că Victoria să împotrivesce de a îndeplini porunca reposatului, adică îndată ce va vedea că nu 'l voiesce de bărbat. Ne va scóte din case, și cu tot dreptul, adică cu dreptul ce i dá legile și adieta reposatului. Legile le scie coconașul Popîrță séú décă nu le scie, i se vor spune de ver un avocat, de adietă însé, până acum nu scie nici un suflet de om, afară de notariș și de mine. Notarișul nu spune, décă nu 'l întrebí, ér nici eú de o cam dată nu voi spune nimic de adietă, ba o voi pune de o cam dată bine acum, până ce nu va veni ómenii dela judecată, ca să pecetluiéscă tóte.

Uța esecută la moment acéstă ideia, adică se duse și luá testamentul din scrinul unde 'l păstrase reposatul, ér luându-l, îl puse bine, într'un loc unde nu aveau să caute nimic ómenii dela judecată.

Mai véđu de una alta prin casă, apoi se duse ér lângă mort, că-cî venise timpul „privighétului“. Preotul sosi cu dascálul împreună și cu copilul cu cădelnița, ér după ce sosi făcu slujba obicínuită la asemenea ocațiuni.

Pe când cetea preotul, Uța plănui astfel, dícênd în sine:

— Când va veni coconașul Ghiță îl voi priimi cu mare umilință și supunere, și voi stărui cum voi putea pentru ca să-l fac să créđă, că n'a rămas atâta stare după reposatul, precum crede lumea. Sculele de prin case sunt destul de calicóse, prin urmare nu-mí va trebui o mare stăruintă pentru a născóți acéstă credință în capul coconașului. Apoi când voi vedea, că a început să mă créđă, voi . . .

În acest moment preotul sfârși cu rostirea rugăciunelor, ér acum era de datoria Uțeii a da la toți asistenții, începând dela preot, câte un pizmete și câte un păhar de vin. Să grăbi a-și îndeplini această a ei datorință, decî nu mai avu timp a espune cu cuvinte restul planului ei, pe car însé îl avea cu desăvêrșire gata făcut în cap.

Chiar după priveghiat o strămuta pe fiă-sa, pe Victoria la o prietină, că-cî pe a dóua și să ascepta Ghiță Popîrță, care după condițiunile planului nu trebuia să găsească pe fata jupănesei în casele unchiului său. Ér cât pentru miqlócele de trai, scia Uța ce să facă, ar fi fost în adevêr păcat, să fi lăsat tóte pe séma lui Ghiță Popîrță, care n'avea alt drept la averea reposatului, decât acela care purcede din simpla împregiurare, că 'l născuse o soră a reposatului.

A dóua și sosi Ghiță Popîrță după asceptarea Uțeii, și conduse pe unchiul său până dinaintea întrărei la ultimul lăcaș pămêntenesc, adică până la gura mormêntului. Apoi se întórse în casele reposatului, devenite de acum înainte proprietatea lui, unde începu a compune un inventar despre tóte sculele și celelalte obiecte, care erau prin casă. Hârtiile și obiectele de valóre stătea sub paza judecătórescă până la hotărîrea moscenirei, decî nu le putu prețui coconașul Ghiță Popîrță pe aceste, și astfel se putu întêmpla dară, ca Uța să isbutescă întru sevêrșirea acelei părți din planul ei, care cerea, ca moscenitorul să credă că n'a moscenit măi nimic. Cum să nu fi credut de vreme ce nu vedea, decât mobile străvechi, putrede și stricate, ér și acestea numai în numêrul strict necesar. Între parantese fiă spus, partea cea măi bună a mobiliarului fuse strămutată de Uța, încă până ce nu venise Popîrță, sub cuvênt, că i ar fi fost dăruit ei și fie-si de reposatul.

Aspectul total al proprietăței moscenite nu produse asupra lui Ghiță o impresiune prea încântátóre. Casele erau dărăpănate, odăile cea măi mare parte deșerte, ér cele mobilate, jumătate góle.

Uța după ce 'l dusese pretutindenî, avênd grijă de a i presenta tóte din partea ceea măi uritã, voi să se depărteze, să se ducă și ea din case lăsêndu-l pe Ghiță Popîrță singur acolo.

Acesta însé vedênd intențiunea Uțeii și nevoind să remână cu totul părăsit se rugă de ea să stea cu dênsul până ce va lua un servitor.

— Dar' mi e témă, — adause Popîrță, — că nu voi avea din ce să plătesc pe o slugă. Păcat de vremea ce am pierdut și ce voi măi pierde pe aici. După cât ved și înțeleg abia mă voi alege cu cheltuiéla drumului, că-cî pe vechiturile aceste de case nu sciú deș ce voi căpêta . . . Lumea cu tóte acestea țice că unchiul meú ar fi fost bogat! Abia apuc să ved la judecată hârtiile reposatului.

Ușei i tremura inima de bucurie auzând pe Popîrță vorbind astfel și vedându-l înfundat pe calea pe care voia ea să-l aibă. Vorba de ducă fusese numai o prefăcătura din partea ei, că-cî nu avusese nici decum intențiunea de a se duce. Ea rămase deci și răspuse la observațiunea coconașului, cum îl numea ea, după cum urmădă :

— Nu te uita în gura lumii — aici oftă Ușa din adîncul inimii — ce scie ea despre tainele ómenilor. Eú, care am trăit de cu fată în casele repositului, Dumneđeu să-l erte, sciu mai bine de cât lumea tótă, cum și ce fel și încătrău. Coconul a avut, nu e vorbă, când a avut și Domnia-lui o stăricică și încă bunicică, dar dela o vreme încóce, adică de ver o 15 ani încóce a tot luat din ea, și n'a mai pus nimic la loc; luând mereú a trebuit să dea și Domnia-lui de fundul lăđei cum ar fi dat orî care altul. Lada este sécă după cum poți vedea din tóte, că-cî đeu un om bogat n'ar fi trăit așa, precum se vede de pe tóte că a trăit coconul nostru, repositul, Dumneđeu să-l erte. Nu voiesc nici decum să mă laud, dar în vremurile din urmă ajunsese tréba de 'l hráném noi, adică eú și cu fiă-mea, d'aceia am și cređut că ne va lăsa nóue casele aceste, cu alte vorbe, că ne va lăsa rămășița averei séle. Ne ar fi și lăsat decă ar fi avut vreme să spună acésta cu limba de mórte, dar vai prea se duse făr de veste de pe lume sêracul cocon, dulcele meu stăpân.

La aceste cuvînte Ușa începu să plângă amar.

Ghița Popîrță, care nu era nici decum delicat de suflet, fu iritat prin vorbele și prin jalea Ușei, ér acésta vedënd că purtarea ei nu produse efectul dorit asupra coconașului, să sterse pe ochi, și ridicându-î spre Popîrță đise cu un zîmbet rece.

— Décă așa avea leac pentru nefericirea mea precum am pentru necazul Domniei-tale, atunci ar fi bine de mine. —

— Ce leac poți să aibi Domnia-ta pentru necazul meu, — întrebă Popîrță cu interes, că-cî fața Ușei i însufla încredere, nu tog-mai în onestitatea, dar apoi în intelința ei.

— Fórte dulce leac și lesne de făcut. Buruiana din care să stórce „doftoria“ mea, se numesce: „femeiă“.

— Ce paromiă ím faci, jupănésă, nu o ínțeleg.

— Nu, că nu vrei coconașule. Étă ínțelesul paromieí mele, cum i đici Domnia-ta. Ínsóre-te și iați o zestră bună.

— Acest gând l'am avut și eú demult, jupănésó, dar' nu l'am putut índeplini, fiind-că n'a vroít să mă ia nici o fată cu zestră, sunt prea urit și prea fără dare de mână. —

— Cât despre frumsețe, să nu-ți pese, coconașule, ér cât

despre stare trebuie să te folosești de credința ómenilor. Ei cred acum că ai moștenit mii de mii, prin urmare nimic mai lesne decât a-ți găsi o zestră.

— Sci Domnia-ta pe ver-una, jupănesă? —

Firesce că scia vicléna de ea, nu numai că scia, dar era chiar gata înțelesă cu una, adică cu . . . ean ghiciti și Domnia-vóstră! Sciu că ați ghicit de bună séma și d'aceia nu vă mai mână mai departe cu deslegarea, — se înțelesese cu . . . Todora.

Cum și când?

Cum? Veți afla îndată. Când? În séra de priveghiat, în momentul când ea, adică Uța ajunsese cu tava cu pezmeți dinaintea Todorei. Adică atunci i șiopti încetinel la urechiă, să nu se ducă cu tótă lumea, să rămână puținel, că are să i spună ceva în taină.

Todora curiósă, — mai începe îndoiéla -- făcu după cererea Uței și rămase singură cu ea.

Uța o luă pe departe. Începu să i spună de bogățiile repozatului și de fericirea moscenitorului, adică de fericirea lui Ghiță Popîrță, i descoperi că acel om fericit era nefinsurat și că prin urmare ar putea face fericirea fiitórei séle soției, și alte multe, cu un cuvânt o făcu pe biata Todora să rămănescă după acel bărbat, ér după ce vèdu Uța că isbutise la acest punct, i propuse că va vorbi acestui om fericit, că va vorbi lui Ghiță Popîrță de Todora, ca de o soție fórté nimerită pentru dênsul, de vreme ce era mai înaintat în vèrstă, și nu s'ar fi potrivit cu ver o sburdalnică de fată.

Todora priimi acéstă ofertă, cu ochii mijiți și cu obrajii făcuți ca para focului, dar în fine priimi.

Drept aceia în momentul când mult pomenitul fiitor fericit întrebă pe Uța dicënd:

— Sci Domnia-ta pe ver una? — Uța începu sèi laude pe Todora și grăi astfel:

— Este vèduvă coconița Todora, vèduvă cu șése copii, dar este tare avută și are o mătușă putredă de bogată, dela care va mosceni numai și singură ea. Nicí nu s'ar mărita, dar de grijea copiilor, adică de grijea creșterei copiilor, s'ar mai gândi și s'ar îndupleca.

— Să încercăm, — răspunse Popîrță.

Acest răspuns era dat în dóuë sensuri, adică Ghiță Popîrță dicënd astfel să gândi în sine: — în tot cazul va fi bine să încercăm despre o parte norocul, ér despre altă parte pozițiunea de mire. Slujindu-mé norocul, învoindu-se Todora, voi vedea, ce voi face, că-cí nu tótă logodna este urmată și de cununie.

Uța înțelese pe Ghiță și încă pe deplin, după cum am vèdut

din stăruințele ei pe care le făcu pentru a 'l lega cu legături mai strinse decât logodna, stăruințe, la care am asistat, chiar pe la începutul acestei istorii, un început pus, cam nepotrivit, togmai în mișlocul întâmplărilor.

De vreme ce am apucat să croim narațiunea noastră în ast mod, trebuie acum să aplicăm totă dibăcia noastră, pentru ca să o scotem la sfârșitul predestinat cu cinste și spre mulțămirea, ba chiar spre încântarea publicului cetitor.

Unii vor ascepta acum să afle despre amenunturile pețirei și a logodnei. Acestora nu le putem face togmai după plac, fiind-că n'avem vreme să descosem aici totă întâmplarea, dar le putem spune pe scurt, că la pețire nu să petrecu alt nimic, decât că Uța, după întrevorbirea avută cu Popîrță, se duse în grabă la Todora și i spuse multe verți și uscate din care resulta înțelesul, că Ghița ar fi cu plăcere învoit, ca să o ia de nevastă, cu atâta plăcere învoit încât ar fi gata să vină și să se logodască îndată. Todora în târbăcéla ei nici nu avu vreme să mai spună și ea ceva, că-cî Uța se duse în grabă și se întorse cu Ghița, pe care 'l înduplecase să vină numai decât dîcîndu-i că Todora fu încântată de dorința lui, și că ar fi gata să se logodască numai decât cu dînsul, va se dîcă numai decât, fiind-că se temea de svon, care ar fi putut să le strice totă tréba, că-cî mătușa Todorei, cocóna Zosima de bună sémă nu s'ar fi învoit cu acéstă căsătorîă.

Étă pe scurt cum potrivise Uța tóte lucrurile după placul ei.

Cât despre logodnă par' că v'am spus deja, că fu sevêrșită în cea mai mare taină.

Décă nu ne-ar fi de grabă să aflăm în fine, după atâta rătăcire, ce s'a mai întemplat cu cocóna Zosima și cu Todora, pe care le lăsasem pe amêndouë în administrațiune dinaintea diamantocalelor, am face aici puține reflecșiuni asupra firei omenesci, demonstrând, că nu pozițiunea socială, nu crescerea, nu scóla cu dascalî, nici una din aceste ba chiar nici tóte dinpreună nu decid asupra putinței unei ființe omenesci, ci spiritul, duhul firesc, cu care ne-a înzestrat mama natură, și care s'a agerit în scóla cea mare, în care ședem totă vremea, cât petrecem pe pămênt, adică agerit în scóla vieței.

Todora și cu Ghița Popîrță erau pe o tréptă mai înaltă a pozițiunei sociale, erau mai bine crescuți și umblați prin scoli cu dascalî! Cu tóte acestea, jupănésa Uța cea smerită, dar viclénă i făcuse pe amêndouî se jóce cum i venia ei mai bine.

Ba chiar și Orfănescu împreună cu Victoria, care în aparința și ei erau superiori Uței, chiar și dênșii deveniseră pentru un moment

uneltele ei. Prin ce mijloc? Prin un mijloc foarte simplu! Prin tăcere, care este un instrument atât de puternic pe cât pare de simplu. Dicem pare, că-cî în adevăr ce este mai greu decât a tăcea la vreme.

Uța tăcuse la vreme, nu le spusese nimic despre testamentul Hagiului și nimic despre planul ei! Prin urmare nici Victoria, nici Orfănescu nu o puteau contraria în sevêrșirea uneltîlor ei cam — neoneste, ci stătura de o parte, în totă vremea cât urzi Uța întemplările de care scim. Sê întâlniră din când în când, acceptând cu nerăbdare decidera sôrteî lor după făgăduința pe care li o făcuse Uța.

VI.

Todora stătuse cât stătuse cu mătușă-sa, cu cocóna Zosima în admirațiune dinaintea sculelor de diamant, apoi aducendu-și aminte de pricina care îndemnase pe mătușă-sa să vină la ea și de odată:

— Negreșit trebuie să scot acel înscris dela Ghiță, cu totă că mî-a făcut acest present frumos, ... mai sci decă cei 10,000 de fior. nu l'ar face să strice logodna cu mine, și să mă pună în pămênt în urma rușinei celei mari.

— Să scoți dragă, — afirmă cocóna Zosima, — numai bagă de sémă să fiă bine făcut răvașul pe care l'vei scote, să nu fi cum-va înșelată prin nisce vorbe pe care le poți întôrce după cum voiesci.

— Bine dîci, mătușică, — încuviință Todora părerea cocónaî Zosimeî, — bine dîci. Nu mă voi bizui în acéstă privință nici decum pe Ghiță, ci voi trimite după notar, ca să facă și să întărăscă el acel înscris. —

— Brava Todoro, veți așa, — aclama cocóna Zosima aceste vorbe ale nepôte-si — ér îndată ce va fi tréba isprăvită, să-mî dai de scire. —

— Negreșit mătușico dragă. —

— Chiar la mieđul nopti să fiă, Todoro, să trimiți la mine. —

— Fi pe pace, mătușico, îți voi trimite rêspons de bună sémă, fiă așa, fiă altfel. —

— Bine, dragă Todoro, bine. Îți poftesc ca să-mî poți trimite mai bine așa decă altfel, și că logodna să fi fost într'un ceas bun. Să auđim de bine. —

Cu aceste cuvinte cocóna Zosima o porni acasă la Domnia-ei.

Todora îndată după plecarea mătușe-si sê puse și scrise un bilet cătră un notar, poftindu-l pentru de séră la 8 óre la Domnia-ei ca să facă un înscris autentic, óre care, fără mai de aprópe deslușire asupra natureî aceluî înscris.

După terminare acestei munci destul de grele, că-cî o damă fiă cât de „cultă“ resimte tot-déuna o mare greutate întru esprima-rea ideilor séle prin scris; după terminarea dar a acestei munci, Todora chîemâ pe o servitoare și o trimise cu acel bilet, ér pe altă servitoare o chîemâ pentru a mai da un „perdaf“ prin case.

Omul sê simte tot-déuna mai bine când petrece prin locuri cunoscuté, decât când stă într'un loc necunoscut, și fiind-că noi mai avem să ne oprim încă destulă vreme prin aceste apartamente d'acea permiteți-mî ca sê vê fac puțin descrițiunea lor.

Todora în timp de numai 10 ani își mîncase după cum aușisem chiar din gura, séu gurița Domnia-ei, décă vê place mai bine să șicem așa, își mîncase dară tótă averea, nu o pîpase însê pe nimisurî, ci o întrebunșase cu haznă după părerea ei. Să vedea prin case unde să dusesé pîrticica cea mai bună din averea ei.

Mai întâi, tóte odaile erau parchetate, un lucș fôrte rar prin Bidinesci; dar nu numai că erau parchetate ci erau și tapisate cu tapete de — mătase, aușiti coela de — mătase, ca pe la princî, ce șic princî, ca pe la — împérați. Apoi tóte mobilele dela scăunel și până la bufet, dela scupător și până la canapea erau lucrate după modelele cele mai în renume din lemn de „mahon“ și de palisandru, împodobite cu sculpturi de artă, fiă-care garnitură în deplin acord cu odaia respectivă, tóte fotoliurile, divanurile și canapelele îmbrăcate cu sofele cele mai scumpe. Oglinđi din tavan până 'n podine, draperii pe la ferestrii și pe la uși dela Lyon, covóre de Aubisson, și alte bogății, frumșeturi și minuni câte și mai câte, între care și cadre de câte 1000 fiorini una. Aceste tóte reprezentău și înlocuiau banii duși ai Todorei.

Acum să revenim éráși la Todora, togmai la timp cuviincios, că-cî étă-o îmbrăcată gata, împodobită de mama focolui. Pusese o grămadă de diamantiale pe dênșă, adică ceea mai mare parte din cele pe care i le dăruise Ghiță, șicem cea mai mare parte și nu șicem tóte, fiind-că partea care i lipsea, era dusă la „muntele de pietate“, era, cu alte cuvinte, pusă „zalog“, ér cu banii pe care i primise pentru pietrele zalogite, Todora scosese dela afurisitul de croitor o rochie de mătase, gătită de multă vreme, reșinută însê de croitor sub cuvênt, că contul trimis încă din șioa de anul-noú prea sê învechise, fără de a fi plătit.

Todora sê pusese în odaia cea mai frumósă unde stătea singură asceptând pe mirele ei. Sê pusese pe o canapea, ér dinaintea canapelei era o mescióră tinsă și împovărată cu tóte cele trebuincioșe pentru un ceaiú.

Pe la șapte ore sara ușa acelei odăi se deschise dând intrare mult acceptatului mire Ghiță Popîrță.

El intră ținând în mână un cornet plin de bombóne, pe care îl depuse pe mescióră, apoi se plecâ și sărutâ mâna Todorei.

Ghiță Popîrță cu tóte că era destul de înaintat în vîrstă, totuș își păstrase încă deplina puterea bărbătéscă, acésta este tótă lauda pe care i o putem face, că-cî dēu în altă privință nu merită simpatiile nóstre. Întréga sa făptură era robustă, ca să nu dícem mojiică. De stat era de miđloc, cam gros la trup, cu mâni vêrtóse, cu o față diformă și grosolană în tóte trásurile, cu ochii mici și plópele roșie, cu un nas înflat. Astfel era înfășóarea lui Ghiță Popîrță a mirelui Todorei, de vreme ce acésta, cu tótă vêduvia ei cam vechiă, părea pe lângă acest om ca o nimfă lângă un satir urit.

După ce sărutase satirul mâna nimfei, acésta adică Todora i făcu semn să se pună lângă dēnsa pe canapea dícēnd cu o oftare:

— Ce târđiú ai venit iubitul meu. Scií că întârdíierea ta m'a bágat în gróze.

— În gróze — întrebâ satirul cu mirare, — cum așa frumósa mea mirésa.

— Pentru că — începu Todora atacul ei secret, — mătușă-mea Zosima a venit astâđi după ce am fost la ea aici la mine anume să-mí spună, că prin oraș s'ar fi lăđit vorba, că tu ți-ai fi luat séma, că tu te ai fi logodit cu mine numai pentru dar o acum unde te vêd lângă mine, acum unde îți pot stringe mâna — la aceste cuvinte Todora luâ mâna (acum eram să díc — laba) cea drépta alui Popîrță și o strinse între degetile ei delicate și albe ca zăpada — acum nu pot să-ți repet, ceia ce m' - a đis mătușă mea, că ar vorbi ómenii despre tine

— Décă mă iubesci, — đise acum Popîrța simțindu-se în adevêr puđin cam vinovat din multe cause, pe cari însé nu le putem descoperi acum, vinovat apoi încă și din pricina pe care o scim și noi, ca adică acéstă logodnă o făcuse din capul locului cu titlu de încercare, și că era decí gata a o strica decă și când i va veni bine — de mă iubesci, — đise dar Popîrță, care din motivele sus atínse dorea să curme acéstă parte a conversațiunei, — decă mă iubesci, lasă tu dragă pe lumea să vorbésca, ce va voi ea, și nu te uita în gura ei cea rēutációsă.

— Eú nicí odată, — declarâ Todora, — n'am voit să sciú de cele ce vorbesce lumea, dar părerea mătușei mele trebuie să o respectez. —

— Acéstă părere atâd de respectabilă, — întrepuse aici Popîrță cu puđină amaráciune, — potrivnică să-mí fiă ea óre? —

— Ferescă Dumneșeu, — se grăbi Todora de a nega — nu nici decum. Mătușă-mea se îngrijește numai prea tare de fericirea mea, atât de tare încât mă întrece chiar pe mine în puterea îngrijirei, și este plină de preșimțiri și de idei pocite. —

— Presimțiri de femeia bătrână, — observă satirul.

— Așa ȃic și eũ, — afirmă Todora, — și o ȃic nu numai dinaintea ta, iubitul meũ, dar i am spus chiar mătușe-mi în față, astfel încât lucrul a ajuns la o mică sfadă între noi amândouă, în care sfadă vorbele mătușe-mi m'au împins se fac un pas, care pôte te va supăra dragul meũ, când vei aũdi de el. Cu atâta mă liniesc încă, că mai am vreme pentru a derege ceea ce am greșit. —

— Care să fiă acel pas? — întrebă Popîrță.

Todora o luase prea iute pe calea resucită. Mergând tot așa înainte ar fi ajuns fără' de vreme la punctul delicat. Pentru a lungi vorba, nu răspunse la întrebarea lui Popîrță, ci ȃise:

— Nu-mi place să vorbesc despre lucruri serioșe cu gura sēcă, trebuie să mi-o îndulcesc cu ver o picătură două de ceai. Și tu, dragul meũ, vei asculta cu mult mai bine mărturisirea pecatului meũ, și vei fi dispus la o îndurare cu mult mai mare — ba ȃeũ am trebuință de ea — ȃecă vei sȃrbe și tu împreună cu mine din bęutura pe care am să o prepar în acest moment. —

Trebuie să știi, că Todora spusese aceste cuvinte fiind resturnată a lene pe canapea și sprijinindu-șĩ capul, — în puterea logodnei, — pe o umeră a lui Popîrță, ér spunend din gură, nu rămase în neacțiune, ci strinse linișor mâna mirelui ei, bagându-l astfel în puține dulci fiori. Nu știu cum ar mai fi urmat lucrurile înainte ȃecă nu s'ar fi sculat acum Todora pentru a îndeplini vorbele ei, adică pentru a prepara două cesce de ceai. Cu această ocașiune se atinse în mai multe rënduri, când de mâna, când de pęrul, când de umerile lui Popîrță, scuȃndu-se de fiă-care dată pentru nebagarea ei de sémă cu un zimbet încântător ba chiar — ręsvrăitor.

Ghiță Popîrță din om cumpetat și cu mințile întregi care fusese el, de când era pe lume, la aceste manevre combinate ale miresei-și, își eși din firea sa rece, și simți de odată o căldură la inimă, o fierbințelă la cap și o tãrbăcelă în mințile sële; ér ceaiul pe care 'l sorbea, nu era nici decum făcut pentru potolirea focului sęũ, ci tog-mai din contra, îl aprinse și mai tare, că-cĩ Todora avuse grije să-ĩ tȃrnă rom cu prisosul.

Todora luase un scaun și se puse la mescioră fața cu Popîrța. Sorbea și ea ceaiu din ceașca ei, avend însę grije de tȃte apucăturile logodnicului ei. Încetul cu încetul se convinse, că miȃlȃcele aplicate

de dânsa produsera efectul dorit. De odată întingându-și picerele le puse pe divan lângă Popîrță și le lăsă acolo, fără de a și arangia rochile, care să cam derangiase puțin, adică să resfrînsese până pe la genunchi. După ce-și luase acésta posă tare seducătoră, începu să grăiească.

— Trebuie să mă grăbesc dragul meu, — îngînă ea, atingînd ca din întemplantare cu vîrfurile unui picior mîna lui Popîrță, — să-ți spun la ce lucru m'a îndemnat acea sfadă, ce am avut cu mătușă-mea, că-cî decă voi întărîdia prea mult cu vorba apoi nu-mi va mai rămînea vreme a opri rîul bîntuitor.

— Ce rîu îmi va putea veni dela un ânger, precum esci tu unul, — țise Popîrța pe care 'l îneca valurile de sânge, ce i se urca la cap, mînate fiind de furtuna provocată prin vinele séle în urma manevrelor premeditate ale logodnicei séle. Privirea pe care Popîrță o aruncă la aceste vorbe asupra Todorei denota grîznica ameteală, ca să nu țicem beția, a cărei pradă începu a deveni el, o beția îndoită adică una a spirtului și alta a amorului.

— În adevăr, replică acum Todora mișcînd piciorul ei — decă suntem înțelegi noi amîndouă, apoi din afară nu ne pôte veni nici un rîu, ér lucrul de care vine vorba nu are alt nimic de obiect, decît numai și numai întărîdia fericirii noastre, ceia ce nu să va putea considera de rîu, de cât pôte din partea dușmanilor noștri. —

— Pêră toți aceia, cari ne dușmănesc, — răcni Popîrța. El acum avea gîndurile aiurea. Să ne înțelegem bine, le avea tot la Todora, gîndurile, însă nu la gura séu mai bine țis nu la vorba ei. Dovadă despre acésta este că el se sculă acum în picere și se plecă spre logodnica-sa încercînd a depune o sărutare pe fruntea ei. Ţicem pe frunte și nu greșim, din care puteți vedea, că Popîrța era fôrte — modest.

Todora se feri și Popîrța recădu éráși pe divan fără să-și fi ajuns scopul, că-cî așa o voise logodnica-sa, care nu pusese în lucrare aparatul ei de seducțiune, pentru a cede poftelor logodnicului ei, ci pentru a scôte dela dînsul ceia, ce scim.

Todora urmărîndu-și neîncetat scopul prepus țise acum:

— Dar nici nu voiesci să afli ce lucru are să ne ascepte pe noi amîndouă. —

— Ce are să ne ascepte dragă, — întrebă Popîrță cu vocea tremurîndă, cu mintea rătăcită, cu simțirile învăpăiate, și încercînd din nou, dar tot cu același rezultat, adică încercînd în zadar de a săruta pe Todora.

— Decă nu vrei să mă ascuți, în linisce, — se tingui acum Todora, — apoi cum îți voi spune. —

— Te ascult de, spune dragă spune, — țise Popîrță hotărîndu-se de a înceta de-o cam dată cu încercările sêle zadarnice.

Trebue să scim că pe Todora dela o vreme încóce o apucase o nelinisce, că-cî vremea trecuse cu una alta și era aprópe óra pentru care invitase pe notarul, care dar putea să pice în fiă-care clipă. Era neliniscită Todora fiind-că nu preparase încă pe Popîrță, sêu cu alte cuvinte nu i pomenise încă nimic despre răvașul în ces-tiune, că-cî cât pentru preparare Popîrță era cum am țice „dat gata“, era împresorat atît de aprópe și cu atît succes încât trebuia să capituleze.

Pentru a delătura ver-ce obstacol Todora sê grăbi a da cel din urmă asalt țicînd:

— Să-ți spun, iubite. Mătușă-mea între altele susținuse, că tu nu te vei putea decide să faci nunta înainte de două luni, adică până ce nu să va sfêrși sorocul de jale pentru unchiul têu, Dumne-đeu să-l ierte. Eú însê am țis, că dacã te voi ruga eú, apoi atunci vei fi gata a te cununa îndată după cele trei strigări. Din vorbă 'n vorbă lucrurile ajunserã așa departe, încât la cele din urmă mê legai a i dovedi, că sê va face după spusa mea, prin un act autentic, adică făcut de notar, și încă mê legai a i da acéstã dovadă astăđi chiar. În furia mea am și trimis după Domnul Iorgulescu notarul și l'am poftit aici pentru opt óre sêra.

La aceste cuvinte ale mirese-si, Ghiță Popîrță sê cam trezi din amețela sa îndoitã și cine scie cum ar mai fi rêmas cu facerea aceluí act, facere preparatã de trei femeí, de Uța, de cocóna Zosima și de Todora, cine scie ce ar mai fi eșit în urma urmelor, decã nu s'ar fi deschis ușa în acel moment și decã nu ar fi intrat prin ușa deschisã Domnul Iorgulescu notarul însoțit de grefierul sêu.

— Veđi i, — șopti Todora lui Popîrță, — cred că nu mê vei da de gol dinaintea acestor Domni. Acum din glumã și din vorbe de femeí, trebue să facem lucru serios, ceia ce-ți va veni cu atît mai lesne, fiind-cã actul pe care 'l vei sãvêrși acum, nu te va lega mai mult, decum te-a legat logodna preotului. —

Popîrță după inima sa, ar fi dat acum o lume întregã decã s'ar fi putut scãpa din pozițiunea în care 'l bágase Todora, dar nu avu încãtrãu, trebui sê înghiță nodul, trebue să-și lege mânilé iscãlind urmãtorul act, dresat de notar și scris de grefierul sêu cu observa-rea tuturor formelor, iscãlindu-l împreună cu Todora.

Étã cuprinsul aceluí act.

1. Eú Ghiță Popîrță, necãsătorit, mê oblig prin acésta a mê cununa de bunã voiã și în termin de trei sêptemãni socotit de astăđi

cu Dómna Todora vėduva Niculėasca, născută Petrėasca, őr ascėta din urmă sǎ lėgǎ tot asemenea.

2. Amėndouė părți sė oblig ın cas decǎ ver una din ele ar refusa ımplinirea acestui contract ın termenul defipt a plǎti ındatǎ părței nevinovate drept amendǎ suma de fiorinĩ douė-deci miĩ valuta austriaca, numėrǎ fiorinĩ 20,000 v. a.

Drept aceia etc.

Étǎ-l dar pe Popırțǎ cǎduť și prins ın cursa pe care i o tinsese femeile, carĩ, dupǎ cum vedeți ıș ajunserǎ pe deplin scopul lor. Popırțǎ simți desavantagiul pozițiunei sėle și simțind deveni puțin turbat, necǎjit, mǎniat, supėrat pe tótǎ lumea și ıncǎ și pe sine ınsuși pe de-asupra lumei ıntregi. Femeile, ba am putea chiar đice protivnicile sėle, nu mai puteau de bucuriǎ. Tóte trei? De bunǎ sėma tóte trei! Dar din tóte trei, mai tare sė bucura lelea Uța. Dar ce? aflase și ea de subscrierea rǎvasului, cum și cǎnd aflase? Curiósa ıntrebare! Este ca cǎnd ați ıntreba, cum și cǎnd aflǎ posesorul unui bilet de loteriǎ, cǎ a fǎcut cıștigul principal! Este ca cǎnd ați ıntreba, cum și cǎnd aflǎ sergentul, cǎ l'a numit ofițer! Este ca cǎnd ați ıntreba, cum și cǎnd aflǎ ginerile cǎ i-a murit sócra, pe care o asigurasă cu ver o cǎte-va miĩ la ver o asigurare viagerǎ; și așa mai departe. Ași putea sǎ vė aduc ıncǎ multe și nenumėrate exemple, decǎ nu m'ar zori ınvǎlmășeala ıntėmplǎrilor, de carĩ sunt dator a vė face un raport exact.

VII.

Popırțǎ era mǎniat, necǎjit, supėrat pǎnǎ chiar și a dóua đı diminėțǎ, cu tóte cǎ nu apucase ıncǎ sǎ auđǎ, ceia ce era menit sǎ afle numai decǎt din gura Uței.

Necǎjit cum era Popırțǎ, dupǎ ce sė sculǎ din ascernut, și ıncǎ din ce ascernut, ca vai de el, dupǎ ce sė sculǎ, sė spalǎ, sė pieptǎnǎ și sė ımbrǎcǎ. Astea tóte le fǎcu privind prin giur și fǎcėnd o micǎ comparațiune ce i alinǎ puțin necazul, cǎ-cı i demonstrǎ cu o evidențǎ am putea đice pipǎitǎ, avantagiul ce 'l accepta schimbǎnd acėstǎ cocióba cu casele lucsóse ale Todorei.

V'am amintit deja odatǎ despre calicia, care domnia ın fosta casǎ a Hagiului, devenitǎ acum proprietatea lui Popırțǎ. Sǎ vė mai facem aici inventarul specificat al „catrafuselor“, care serveau drept garniturǎ ın odǎile acelor case? Nu credem cǎ veți simți ver un dor mare dupǎ un atare inventariu, și pentru aceia ne permitem a trece ınainte și a vė spune cǎ Popırțǎ, dupǎ ce-și terminase toaleta, chiǎmǎ

pe Uța și i ceru caféua cu lapte. Popîrță după obiceiul nemțesc diminéța nu lua decât o cafea cu lapte cu un singur corn séú „chiflă“ cum i mai dice.

Uța nu asceptase decât atâta, că-cî ea abia apuca să dea în vorbă cu coconașul ei, ca să-și véďă visul cu ochii, adică să auďă din gura lui Popîrță că fiă-sa, că Victoria va primi cei ęece miľ de fiorinĩ stipulați în testamentul Hagiului, despre care vroia să-ĩ vorbésca acum.

Nu cred că este de lipsă să vé spunem care era pricina acestuĩ zor al Uței, séú să vé esplicăm de ce voia, să vorbésca togmai acum de testament, pe care 'l tăinuse până acum. Iubiții cetitorĩ vor sci prea bine, că pe ver-ce mumă o dóre inima pentru fericirea fie-si, și că prin urmare ver-ce mumă va stăruĩ să afle cu un minut mai nainte sórtea cea bună a fie-si, sciind lectoriĩ acésta, își vor putea prea lesne esplica zorul Uței; ér cât despre momentul ales, ver cine va fi înțeleș, că era primul moment în care Uța putu vorbi fără temere, că-cî acum il scia legat pe Popîrța cu act făcut de notar.

Ca să spunem lucrurile mai pe scurt vom pomeni aici, că Uța scosese testamentul din locul unde 'l pusesese bine, il scosese cu scop ca să-l depună îndată la tribunal, dar mai nainte voia să vorbésca cu Popîrță despre coprins, și să se împace cu el cât mai îngrabă.

Înrâ dar îngrabă cu caféua în odaia coconașului și 'l servi cu zel.

— Bună diminéța coconașule, — ęise Uța cu față voiósă.

— Mulțamesc, — răspunse coconașul Ghița cu un ton sec.

— Veste bună coconașule, — continuă Uța conversațiunea.

— Slăbesce-mé cu vestele Domniei-tale, jupăneso, — o întrepruse Popîrță restindu-sé la ea.

Ce bine că l'am legat cu legături trainice, — sé gândi Uța, — veđi 'l cât este de necăjit. Cum ne-ar mai fi scăpat din mână! să-răcuțele de noi, decă ar fi rămas numai cu cea logodnă, ne-ar fi scăpat ęeú, că eú una nu aș fi dat unuĩ om cu mutra și cu firea lui pe Victoria mea de nevastă, nici pe lumea întrégă de cum pe starea Hagiului.

— Vestea te privesce pe Domnia-ta, — adause acum Uța cu vocea tare — și este îmbucurătoare pentru Domnia-ta. Véđendu-te atât de posomorit am cređut ați face bine decă ți-oĩ spune scirea ce am aflat, dar decă nu vreĩ să mé ascuți acum itĩ voi spune mai târđiú. —

Popîrța la aceste vorbe ale jupănesei deveni puțin curios. Mai mult pentru a-și uita și mai bine de necazul séú decăt din considerațiune cătră jupănesa Uța, să decise a i da ascultare.

— Décă e cum ȃici, spune dar' ce ai de spus, — cu aceste cuvinte o îndemnă pe Uța de a i face descoperirile dorite.

— M'am întâlnit erî cu notarișul reposatului coconaș, Dumneȃeu să-l erte, — începu să înșire Uța, care era bună bucurósă că primise cuvântul, — m'am întâlnit și mî-a spus, că va duce astăȃi adieta reposatului coconaș la judecată pentru ca să se dea cetire.

— Cum, ce fel, reposatul a făcut testament?

— A făcut ȃeu, și încă, după spusele notarișului, un testament precum nu ne am fi acceptat nici eũ, nici Domnia-ta. —

— Trebue să fiă bun acel testament, de vreme ce ȃisei, că vestea Domniei-tale va fi îmbucurătoră pentru mine. — Cu aceste cuvinte Popîrța își descoperi marele interes în care 'l pusese vorbele Uȃei.

— Bun, dar încă ce bun; — afirmă jupănésa, — a rămas o grămadă de bogăȃia în urma reposatului. O moșă în România cu trei mi de galbeni venit pe an, și ca ver-o trei-ȃeci de mi de galbeni bani daȃi cu dobândă; ér moștenitor . . .

— Cine este, cine este, — întrebă Popîrța cu mare vioiciune.

— Cine să fiă altul decăt fericitul de Domnia-ta, însé cu o condiȃiune!

— Ce condiȃiune?

— Să iai pe fiă-mea Victoria de nevastă.

La aȃdirea acestei sciri Popîrța nu scia ce să facă. Nu scia, să riȃ séu să se minuneȃ séu să se supere. Să decise să riȃ mai întâiũ și încă cu hohot.

— Ce riȃi coconașule? — îl întrebă Uța cam mîhnită.

— Riȃ de povestile Domniei-tale care sunt bune de cȃȃut pentru copii, séu pentru gogomani, dar nu pentru ómeni cu minȃile întregi.

Acéstă observare o făcu pe Uța foc și cătran, astfel încăt își eși din firea ei cea plină de vicleniă și ȃise cu destulă nesocotinȃ.

— Nu sunt povești, coconașule, nici decum povești, ci lucruri fórte adevérate. Ba încă decă ar fi dreptate în lume, apoi atunci s'ar cuveni, ca fiă-mea să fiă stăpână ér' nu Domnia-ta, că-cî este mai de aprópe înrudită cu reposatul decăt Domnia-ta, care nu-î ești decăt nepot. —

La acéstă descoperire, Popîrța, care înȃlesese îndată unde voia să bată Uța, se minună ba rămase chiar înmărmurit. Cum să nu fi rămás pătrunȃdu-se de odată de adevérul acelei condiȃiuni testamentare de care i spusese Uța, și aducȃdu-și tot-de-odată aminte, că el sé legase în altă parte și că prin urmare nu mai putea îndeplini acea afurisită de condiȃiune, de unde urma o mare primeȃdiă pentru el. Rămase înmărmurit părȃdu-i-sé, că aude pentru prima

oră, că Uța are o fată și fiind-că chiar numele pompos de Victoria i descoperia destul despre tulpina ei, încât dispozițiunea unchiului său nu i să mai părea acum nici decum ridiculă, cu toate că acea afurisită de condițiune i împunea lui a se căsători cu fiica unei japaneze din casă. Éta de ce rămase înmărmurit și fără putere de cuvânt, dar reculegându-se în fine, țise cătră Uța.

— Domnia-ta ai o fiică de măritat, rudă de aproape cu unchiul-meu, prin urmare și cu mine, și eu n'am știut până acum nimic de ea.

— Cum să nu fi știut?! Dar nu ți-am vorbit de ea? Să vede tréba, că Domnia-ta nu vei fi băgat de sémă. Ți-am vorbit ce e drept numai în trecăt de ea, că-cî sciam, că Domnia-ta nu vei avea nici o păsare pentru Victoria mea, cum nici nu ai fi avut, decât n'ar fi venit testamentul reposatului, să te siléscă la acea păsare.

— Victoria, cum o numesci pe fiă-ta, va fi locuit aici cu Domnia-vóstră, cum de ai ascuns'o dinaintea mea, — investigă acum Popîrță pe Uța, că-cî începuse a mirosi ceva coconașul nostru.

Uța înțelese prea bine greșéla ce făcuse, dându-se prea curénd de gol dinaintea protivnicului ei, dar acum numai avea ce face, trebuia să se bizuie în noroc și în actul notaricesc. Cu acest gând răspunse la întrebarea lui Popîrță dicénd:

— Nu o am ascuns-o dinaintea Domniei-tale ci am mutato de aici după mórtea stăpânului la o mătușă a ei; ce era să facă sêrmana de ea în urficiunile acestea de case. —

— Bine, — grăi acum Popîrță schimbându-și vorba, — voi în-deplini condițiunea din testament...

Aici Uța dădu din umere și clătină din cap cam făr de voiă dar spre réul ei, că-cî Popîrță observă acéstă pornire nevolontară și o luă aminte, fără a se opri însé din vorbă, dicénd înainte:

— Voi lua pe Victoria Domniei-tale de nevastă, dar ce să va întémpla, decât nu mi va sta prin putință seú prin voință. Trebuie să fiă și despre acésta ceva în testament, că-cî reposatul unchiul-meu, nici nu putea sci decât la mórtea sa voi fi căsătorit seú necăsătorit.

— De bună sémă că este, — răspunse Uța.

— Décă este, spune, ce să va întémpla în asemenea cas. —

— Atunci ar fi réu de noi!

— Ar fi réu de noi, — repetă Popîrță, — de cine, de noi.

— Voiesc să țic, — adause Uța spre lămurire, — că ar fi réu de noi adică de fiă-mea și de mine, că-cî atunci ne-am alege numai cu țece miî de florinî, pe care ar trebui să-î numerî Domnia-ta Victoriei. —

— Așa staú împrejurările nóstre, — își țise aici Popîrță în

sine, care cu tot aerul său de mutulan și de grosolan, era șiret și viclean, ba era, cum țice poporul, om al dracului.

Auțând el țifra pomenită, și combinând tóte câte i spusese acum Uța despre testament și despre fiă-sa, apoi aducându-și aminte de stăruințel Uței de al însura, de manevrele Todorei, ca să i stórcă sciutul act, i se luminară ochii minței sele togmai ca printr'un farmec. Vêdu, par că ar fi stat descrisă dinaintea sa, tótă conecșitatea unelțirilor ursite cu atâta dibăciă în contra sa. La acéstă vedere îl cuprinse de odată o ciudă și un arțag nespus.

— Femeiă spurcată, — răcni el — tu esci acea, care prin apucăturile, prin minciunile tale mai legat de gard. Fiă-ta de sigur se va fi dat în dragoste cu ver unul de séma ei, și d'aceea nu mă va fi vroind pe mine; ér tu vêđlând că cu nici un preț nu poți deveni sócra mea său mai bine đis, sócra avuțiilor reposatului unchiului meu, m'ai amăgit de am cređut în minciunile tale, am cređut, că n'a rămas în urma Hagiului decât dărapănăturile acestea de case și m'ai adus până într'atâta încât m'am legat prin înscriș notaricesc să iaú pe alta, numai și numai ca să nu pot lua pe fiă-ta și să-ı rămână acestia sumicică de fiorini 10,000, — hărăsuiți ei de unchiul meu pentru asemenea cas. Esci meșteră, đeu mare meșteră, dar ți-ai dat de om. Voi găsi și eu ver un ac pentru cojocul Domniei-tale, n'ai grijă, voi găsi, — cu aceste cuvinte Popiřță o tuli pe ușă afară lăsând pe Uța speriată, prăpădită, fără nici o putere; i se tărăscă vinele, cum đicea ea.

Așa om, cu o minte atât de petrunđetóre nu mai pomenise jupănésa, de când era ea în lume. Dar în cele din urmă, ce reú putea să i facă, său să le facă, adică ei și fiă-si, că-cı numai avea încătrău coconașul Popiřță. Trebuia să plătescă Victoriei cei 10,000 de fiorini, decă nu voia să-ı dea suma îndoită Todorei, după cum se legase cu carte scrisă de „notariș“.

Cu aceste chibzueli Uța își mai potoli téma, dar ca să o stingă pe deplin nu putea, că-cı potrivnicul ei se arătase prea dibaciú, atât de dibaciú încât amerințarea lui de a găsi un ac pentru cojocul ei nu era nici decum de luat în rıs.

Cum să fi fost de rıs, de vreme ce Popiřță iute, iute și gășise miđlocul prin care să se mântuiască de plata celor 10,000 de fiorini cătră Victoria.

Miđlocul era bun și sigur. Tot-odată era și atât de simplu încât credem, că ver-care dintre cetitoriı nostri l'ar fi putut găsi, și fără ajutorul nostru. Să nu credeți însă cum-va că prin acéstă afirmațiune am fi vroit să đicem, că cetitoriı nostri ar fi nisce ómeni

cu mintea slabă. Nu, nici decum, ferescă-ne Domnul de asemenea „dicană“ că-cî prin ea ne-am ocări pre noi însine mai nainte de toți ceilalți. Să trecem dar pe d'asupra acestui incident, cum ar dice diplomații, și să spunem că Popîrță, pentru a se scăpa de plata acelor 10,000 de fiorini, se hotărî, să declare dinaintea unor martori aduși anume, că voiesce să ia de nevastă pe Victoriă, că-cî atât era de convins, că fata nu va voi nici decum, și că prin nevointa ei va fi scutit de ver-ce datoriă seú obligament cătră ea, încât nu se temu cătuș de puțin de acest pas.

Ér istoria cu Todora seú mai bine đis cestiunea Todorana nu o putu tranșa atât de lesne. Nu i mai eșea nici un moment din cap. Acum după ce se scia om cu stare frumósă, nu i mai venia nici decum să 'și dea restul vieței séle în voia unei vėduve cu patru fete și doui feciori. — Apoi să mai gándia că în ver-ce cas, mai cu sémă însé cu privire la Victoriă ar fi bine să se scape de îndatorirea sa cătră Todora.

Victoriă, — își dicea el, — învățată fiind de mumă-sa, s'ar putea preface că să invoiesce cu propunerea mea, și ar putea dice că mă ia de bărbat. Ba ce preface, póte că la vederea mea, i va veni cu tot adênsul poftă să se mărite cu mine și cu miile mele, mai scii! (Observați, iubiiților lectori, că chiar și un Popîrță tot să mai încrede în atracțiunea înfătoșărei séle, ér observând acésta, nu vė mai mirați de slăbiciunile femeilor, cari cred tóte, că bărbații nu sunt în stare de a le resista).

Mai scii, — đise Popîrță, — ér atunci ar fi rău pentru mine, că-cî atunci ași risica, să plătesc Todorei 20,000 — trebuie dar, să mă desfac cu ver-ce preț de ea.

Însé cum să se scape, cum să rupă lanțul?

Tecstul actului, care 'l lega, era prea lámurit, nu coprindea nici un „doar“ nici un póte; așa i să părea cel puțin lui Popîrță, care părăsind pe Uța, și eșind din casă pe uliță, făcuse reflecșiunile, ce v'am înșirat aici, și ajunsese acum de scosese din posunar o hárțiă coprinđend copia de pe afurisitul act, o copiă pe care i o dase, după cererea sa, grefierul notarului.

Popîrță ținend acésta copiă în mână se trudea să-ı tlcuéscă fiă-care cuvênt, după tóte înțelesurile putincióse.

În zadar cetise însé tóte cuvintele unul câte unul, apoi luând ér frasă de frasă, și în fine coprinșul întreg, în zadar đicem, că-cî rezultatul studiului seú nu se putu schimba nici decum. El rămase tot unul și același, seú mai bine đis rămase: unul seú altul; adică unul: să ia pe Todora de sociă, seú altul: să-ı numere fior. 20,000.

În fine obosându-se de atâta trudă deșertă, se hotărâ, a mai întreba și pe alt cine-va de părerea sa, a întreba pe un om deprins cu tâlcuirea înscrisurilor, cu alte cuvinte se decise a se duce la un avocat.

Pe când Uța, pentru ca să nu dea de ver-o belea prin întârzierea ei, grăbea să ducă testamentul la tribunal, pe atunci Popîrță întreba prin oraș de cel mai renumit avocat, și i se spuse din toate părțile ca avocat mai priceput ca Moise Capiu nu se află în tot Bidinesci, ba nici chiar în totă țera Ungurului și a Némțului.

Să hotărâ dar să se ducă la Moise Capiu.

Întrebările se făcuseră după cel mai bun avocat nu rămăseră însă nebăgate în seamă, și prin urmare nici intrarea sa la Capiu nu fu trecută cu vederea de Bidinesceni.

Uța află de această întâmplare la întorcerea ei dela Tribunal, și să opri în apropierea caselor avocatului Moise Capiu, ca să pînădescă eșirea lui Popîrță.

Cocóna Zosima, care după cum știm, să interesa de toate, află și ea, de pasul lui Popîrță și trimise după Todora să vină la ea, pentru ca să se sfătuiască cu dânsa asupra pricinii, care-i va fi îndemnat pe Popîrță a face acest pas alărmător.

Aflase întregii Bidinesci, și întregii Bidinesci se puseseră la pîndă.

Între cei curioși era și primul giuvaergiu al Bidinescilor Tomița. Vom vedea mai târziu din care pricină.

VIII.

Am avut deja onórea de a vorbi despre avocatul Moise Capiu, ba chiar de a-l vedea funcționând când cu ocaziunea nedumeririi Hagiului, adică când îl chemase Hagiul ca să-l întrebe de pricina sa cu Victoria și cu logodnicul ei, o pricină de altmintea foarte ușură, dar încurcată în creeri Hagiului prin procesul Lambertini.

Cu aceea ocaziune vă spuseseam, că vom avea privilegiu pentru a ne împrietini mai de aproape cu acest bărbat renumit și talentat.

Étă pomenitul privilegiu pus la îndemâna noastră, să ne profităm deci de el și să intrăm și noi în cancelaria Domniei-sele, dar nu totodată cu Ghiță Popîrță ci cu ver-o câte-va momente înaintea lui, ca până la venirea lui, să avem vreme să facem mai de aproape cunoștința lui Moise Capiu.

Étă-ne față 'n față cu el

Moise Capiu are o vîrstă ca de ver-o 50 de ani, este mic de stat și bărbos, adică cu mustăți spirliți și cu barba stufoasă, nepieptă-

nată, căruntă, lungă și murdară. Ochiii i sunt roșii și slăbiți de multă cetire prin cărți cu litere mici și prin odăii cu aerul plin de fum. Atât îi sunt ochiul de slabi încât, fără de ochelari, mai că nu pôte vedea nimic.

Holteiu fiind și trăind pentru interesul sciinței séle, nu avea timp să se îngrijescă de trebuințele trupului său, mai cu semnă cât în privința investmântărei. D'aici resulta că îmbrăcăminte sa era din cele mai neingrijite, ba am putea chiar dice, că era din cele mai murdare.

În cancelariă la el domina o desordine complectă, o desordine în care numai el singur era în stare să se orienteze și să lucreze fără de a și pierde răbdarea.

Alte ființe cu firea omenescă nu puteau nici decum săvârși asemenea minuni, și d'aceia Moise Capiu, pe fiă-care moment, era silit să-și schimbe pe scriitorii săi, său mai bine dis era silit a căuta alți scriitori în locul acelora, care 'l părăseau. Câte-odată se întembla de rămânea multă vreme fără nici un ajutor în cancelariă. La asemenea ocațiuni, Capiu de trebă multă, numai scia unde i stă capul.

Și de astă-dată să afla togmai în o atare epocă.

Ghiță Popîrță întrând la densusul îl găsi deci singur. Era la o masă ocupat cu redactarea unei ore-care piese și tare cufundat în lucrarea sa, că-cî cu tot sgomotul ce făcu Popîrță, deschidend ușa și înaintând spre el, Capiu nici nu se mișcă pe scaunul său, ba nici nu ridică ochiul săi de pe hârtia pe care arunca cu condeiul său șiruri dese de litere diforme.

V'am spus că Moise Capiu era togmai fără scriitor, adică era în o epocă în care nu scia unde i stă capul. Una la mână, acum trebuie să vă mai spunem că era și tare „distras“ de fire. Étă un cuvânt modern adică, furat din vocabularul frances, cu tôte că în promisesem să mă feresc de asemenea furtișag, dar în acest cas n'am avut încătrău, a trebuit să mă împrumut dela Francezi, că-cî în limba noastră cea vechiă nu să găsesce nici un cuvânt, care să dică apriat aceea ce dice acésta espresiune luată dela Francezi. Să vede trebă, că însuși lucrul esprimat prin acel cuvânt ne-a venit cu moda dela alții, de vreme ce moșilor, strămoșilor nostri le a lipsit până și cuvântul pentru acel lucru. „Ululuit“, „pierdut în gânduri“ aceste cuvinte nu însamnă togmai ceia ce va să dică cuvântul distras, dar vine cam pe acolo, și nu ne mai batem capul cu definițiuni fiind-că ni să va esplica mai bine prin esemplul ce ni'l va da numai decât avocatul Moise Capiu, care era distras în tótă puterea cuvântului.

Ghiță Popîrță la întrarea sa în cancelaria avocatului nu scia nimic despre distrațiunea lui.

El, adică Popîrță, fu tare impresionat de importanța lucrărei cu care era ocupat Moise în acel moment, de vreme ce aceea importanța nu i permise a se uita la dînsul.

Popîrță tuși una cu sgomot.

La acest vuet Moise Capiu ridică ochii spre Popîrță și dîse :

— Așa dară susții cu tot-adînsul, că în momentul când ai dat cu sîcurea de ai omorît pe Stan nu te-a putut vedea nimeni? —

Popîrță la această interpelațiune, credu că are de a face cu un nebun, însă era tare înșelat. Moise Capiu nu era nici decum nebun ci era numai distras, după cum am apucat de a vă spune, ér în distrațiunea sa luase pe Ghiță Popîrță de un client al său, de un ucigaș pe care avea să-l apere de spîndurătore. Moise Capiu în distrațiunea sa se credea încă tot în chilia temniței în care avuse o întrevorbire cu pomenitul ucigaș.

Ghiță Popîrță necunoscînd nici cusurul avocatului, nici clien-tela sa, rămase uimit.

Moise Capiu în procsimul moment uitase și de întrerupere și de întrebare și voi să-și continueze lucrarea.

Pentru a vorbi lui Popîrță, avocatul lăsase din gură țigara din care fuma, ér din mînă condeiul cu care scria, și le pusese pe amîndouă adică atât țigara cât și condeiul pe amîndouă le pusese dar dinaintea sa pe masă.

Acum, éráșî în distrațiunea sa, în loc de a înmuia condeiul în călimar și a pune țigara în gură, înmuia țigara în călimar, o greșală pe care nu o observă nici decum, dar urmînd deandósele înainte, adică voind să fumeze și punînd spre acest sfîrșit condeiul și încă cu vîrfu în gură, atunci se trezi puțin și începu să scuipe cernéla cu care își umpluse tótă gura.

Acastă ululuéla fu favoribilă lui Ghiță Popîrță, care, cu tótă nedumerirea sa trebui să rîdă cu hohot când vîdu strania greșéla, ce făcuse avocatul în distrațiunea sa. Dîcem că ululuéla fu favorabilă lui Ghiță Popîrță, că-cî Moise Capiu scuipînd prin odaia să ciocni de Ghiță, în urma cărei ciocniri îl și băgă de sémă, ér băgându-l de sémă își ceru de ertare atât pentru ciocnire cât și pentru neatențiunea sa și îl întrebă de natura pricinei, care 'l adusesse în cancelaria sa.

Popîrță se grăbi a i lămuri pricina pe care o scim, întrebându-l decă nu i ar putea recomanda ver un miđloc de scăpare din legăturile în cari 'l pusese acel act făcut cu Todora dinaintea notarului.

Moise Capiu în totă vremea cât vorbi Popîrță îl ascultă în deplină tăcere, jucându-se cu mustățile séle pe care le băgase în gură, și pe care le sugea acum din resputeri. Iei p'aci era să le aprindă cu un chibrit, creșdend în adîncea sa ululuélă, că suga la o țigară stinsă, că-cî mustățile séle fusese în destulă atingere cu fum de tutun, pentru a prinde gustul unei țigări.

Popîrță la vederea acestei nóuei distraț_iunii a avocatului începu să dispere, dar cu nedrept că-cî Moise Capiu îl ascultase cu atențiune, și după ce își isprăvise Popîrță vorba și il ferise pe Capiu de ași aprinde mustața, acest din urmă începu să rîdă, dîcend:

— Décă în tóte ț_ilele ași avea să desleg probleme tot atât de ușóre, precum este cea care mî o puni Domnia-ta, apoi atunci m'aș lăpăda de advocația, lăsând pe fiul fratelui meu cel mai mic, pe cel de dece ani, să-și bată capul cu asemenea cestiuini, fără nici o témă că 'ș il va sparge ver odată cu tótă frăgeț_imea sa. —

— Ce comediă va fi și acéstă — își dîse Popîrță în sine — serioșitate să fiă, batjocură să fiă séu ululuélă? El vorbesce de ușurintă, pe când eú nu sciu în ce chip să es cu fața cinstită, din acéstă încurcătură, mai amară decăt

Popîrță nu avu rēgaz pentru a 'și sfersi comparațiunea sa, că-cî vorbele lui Moise Capiu i prefacură tóte meditațiunile în o bucuriă nebuună.

— § 45 din codul civil, — aceste fură vorbele avocatului — étă-l cum sună — la aceste cuvinte Capiu întinse mânia și scóse dintr'o grămadă de acte, hărtii și cărți un volum gros, pe care 'l deschise cetind din el dispoșițiunea următoră.

„O promisiune de cășetoriă, séu o promisiune prealabilă de a sē lua în cășetoriă, fiă dată séu primită sub ver ce condițiunii, nu constituă nici o consecință de drept, nici pentru încheierea cășetoriei, nici pentru prestarea care s'ar fi stipulat pentru cazul de revocare.“

— Cu alte cuvinte, — adause Moise, — contractul pe care l'ai făcut Domnia-ta cu cocóna Todora este nul dinaintea legei pe baza acestui § 45. Prin urmare, liber esci Domnule de a te însura în altă parte, fără ca să plătesci nici un ban nimenui, prin urmare nici cocónei Todorei, cu tot înscrisul făcut de notar.

Aici și lectorii vor fi de un gând cu Popîrță, care simți, că o deslegare mai complectă nu ar fi putut ascepta nici măcar în vis de cum în realitate; ér împărtășind acest gând cu Popîrță vor înțelege nemărginita sa bucuriă.

Capiu după ce dede acéstă esplicare îmbucurătóre lui Popîrță sē întórse éraš_i spre masa sa și creșdend în distraț_iunea sa, că a

dat cetire ver unui act scris prós-păt de mâna sa, vroi să pună nisip pe acel înscris, dar din nebagare de sémă luâ în loc de ciripelnic, călimarul cu cernélă și turnă tot cuprinsul sėu pe volumul ce-l avea în mână. Acest volum neputėnd sórbe tótă cernéla, lăsă sė curgă prisosul pe pantalonii lui Capiu, care sė împlură astfel cu cernélă. Capiu deveni furios la vederea petelor negrii pe pantalonii sėi, ér acéstă furiă sė traduse prin aruncătura codicelui civil în facia lui Popîrță, care sė împlu și el pe obraz făcėndu-se ca un „harap“.

Capiu la vederea feței înegrite a clientului sėu, sė puse sė rîdă din tótă inima cerėndu-și ertare de purtarea sa confusă și ajutorându-l ca să se spele.

Popîrță după rezultatul fericit ce avu întrevorbirea sa cu avocatul nu luâ în nume de rėu purtarea sa, și după ce sė curățise de urmele, cari i întipărise codul civil în fața sa, sė duse pe ușă afară lăsând pe Capiu în rîsul care 'l apucase.

Scim că pe stradă Popîrță era pîndit de o mulțime de ómenî între cari sė afla și Uța, pe care o zări și el și cătră care alerga în grabă, strigând în gura mare.

— Ați sfeclit-o cu răvașul vostru, că-cî acel răvas, de și făcut de notar, nu are nici o putere dinaintea legei după cum mî-a spus acum avocatul Moise Capiu. Prin urmare nici nu mă voi căsători cu Todora, ci voi lua pe Victoria Domniei-tale. Ați auđit ómenî bunî, — đise adresându-se decî și cătră giuvaergiul Tomița, că-cî și el era de față în aceea glótă — ați auđit ómenî bunî — đise dar Popîrță cătră norod, — că eú sunt gata a lua de nevastă pe pretinsa nepótă a jupănesei Uța care însė este în adevěr fiica acestei jupănese, și pórtă numele Victoria.

La acéstă declarațiune făcută anume în public de șiretul Popîrță, pentru ca la cas de lipsă, să aibă martori pentru afirmatiunea sa, că el a fost gata a sė căsători cu Victoria, la acéstă declarațiune cu totul neacceptată prin Bidinesci, sė ridică un murmur de mirare împregiur care merse crescėnd din stradă 'n stradă și împlu într'o clipă tot orașul de vestea întēplărilor neacceptate.

Uța recunoscėnd ținta spre care căuta cu atâta adresa potrivnicul eî, o țintă, care nu era alta decăt ruina eî sėu măi bine đis a fie-si, deveni galbină de ciudă, și nu fu în stare a đice nici măcar „cîrc“, dar chiar decă ar fi fost în stare a da ver un răspuns, Popîrță în acest moment nu l'ar fi putut auđi, că-cî îl inhățase Tomița giuvaergiul, și i vorbea șoptindu-î la urechi, pentru ca să nu-l auđă alții, dar i vorbea cu mare foc și cu strașnică stăruință, după tótă aparință de ver un lucru însėmnat și neplăcut pentru giuvaergiú, ne-

isbutind însă, éráși după aparință, pe lângă Popîrță cu vorbele și cu stăruințele séle, că-cî de odată sē depărtă luându-o de-a fuga în direcțiunea unde ședea Todora.

Popîrța vėdėndu-se scăpat de Tomița giuvaergiul, sē întorse spre Uța și i ȓise cu ironie:

— Nu mă îndoiesc cătuș de puțin, că Victoria nu va sci să prețuiască cinstea ce i-o fac. Te rog dară, du-te și spune-î dorința mea și adumî apoi rėspunsul ei.

Cu aceste cuvinte el sē despărți din miȓlocul curioșilor, lăsănd pe Uța încremenită, și împresorată de cāte femei tóte, întrecėndu-se care de care să-î urască într'un ceas bun.

Vėdėnd însă femeile, că Uța în loc să se arete voiósă și fericită, devenise posomorită și mută, începură să strige, că bucuria cea mare i ar fi luat mințile, și făcură atāta gālăgiă încāt Uța, pentru a scăpa de acéstă litfă o lua de grabă spre casele unde ședea fiă-sa.

— Étă-o, că a luat cāmpii, — urla piața după ea — sėrmana femeia, vaî de ea și de capul ei Ce va mai eși din acésta? . . . Drăguțul de coconaș, cât este de bun, are o inimă ca pâinea cea móle!

Prin aceste și alte strigăte să traducea în acest moment opiniunea publică, care după cum vedeți, era indusă în mare eróre prin purtarea și vorbele prefăcute ale unui șiret, precum să întēmplă adese-orî nu numai prin Bidinesci dar și prin alte părți ale lumei, și nu numai în cestiuni private precum era cea de față, dar și în cestiuni de mórte și viėtă, de pace și rėsboiũ, în cestiuni de salutea publică și altele asemenea.

Dar să lăsăm astea, să lăsăm și piața în framėntarea în care o adusese scena pe care ne-am încercat a v'o reprezenta aici, și să vedem, ce efect produsese acéstă nouă vilvă asupra acelor persóne din narațiunea nóstră, cari erau atinse mai de aprópe prin hotărirea manifestată de Popîrță.

Să ne ocupăm mai întâiũ de Todora, care aflase numai decāt dela o prietină a ei, ce trecuse togmai în acel moment în fața aceluî loc, unde striga Popîrță în gura mare, că cu tot răvașul făcut dina-intea unui notar, nu va lua pe Todora de nevastă, fiind-că acel răvaș era nul dinaintea legei, aflase ȓicem dela acéstă prietină cele petrecută, că-cî ȓisa prietină venise iute de i spuse tóte.

Todora aflănd despre acéstă scire înspaimėntătoare togmai când venise, să o chĕme la cocóna Zosima o luase iute la Domnia-ei împinsă ca din ímbold intern ca sē caute acolo un scut în contra furtuneî, ce sē ridicase d'asupra capuluî ei.

Todora venise dar la mătușă-sa, la cocóna Zosimea, care ședea pe canapea ploată ca vai de ea, adică ploată moralicesce, că-cî aușise și ea de strania purtare alui Popîrță, aușise după cum se esprimase Domnia-ei, de acéstă ocară și se supêrase de mama focului nu numai pe Ghiță Popîrță, dar și pe lelea Uța, rădăcina rëului după pătrunderea Domnia-ei, ba se supărase încă și pe biata Todora, că-cî purtarea ei în acéstă impregiurare va fi fost „tóntă și nepricepută“ își đicea Domnia-ei.

— Bine-ți este — cu aceste cuvinte întêmpina cocóna Zosima pe nepótă-sa Todora, — bine-ți este, decă tu femeia cóptă și cu copii te-ai luat după gura unei jupănese. Poftim acum rușinea și ocară. Nu sciũ cum de ai mai îndrăznit de te-ai arêtat pe uliță. —

— Mătușică dragă, — se rugă Todora plângênd cu lacrimi, — eũ am venit să găsesc puțină mângăiere pe lângă Domnia-ta, ér Domnia-ta în loc să mă mângăi, mă întêmpini cu înfruntări. —

Cocóna Zosima la aceste cuvinte ale nepóte-si și la vederia lăcrimelor ce i roșia ochii ei, să îndouși și đise:

— Trebuie să-mi vêrs necazul draga mea, dar cu acésta nu-ți voiesc nici un rëu. Tacî și nu mai plânge, că-cî va trece și acéstă vilvă. Sciĩ tu vorba nóstră care đice că: trei đile ține tîrgul, apoi ér să sparge. —

— Mie nu-mi este de vilvă, nu-mi pasă de vorbele ómenilor — observă Todora stergêndu-și lacrimile din ochi — cĩ mi este de sórtea mea, care acum a devenit fórte tristă. Cu logodna, cu una alta am chĩeltuit atât de mult, încât abia mi va ajunge prețul diamanticalor, pe care mi le-a dăruit Popîrță, pentru a plăti datoriile ce am făcut; ér după ce voi vinde și diamanticalele, apoi ce se va alege seraca de mine. —

Aici cocóna Zosima simțind atentatul pornit în contra punguliței Domnia-ei, deveni éráși supêrată și đise:

— Capul face, capul trage draga mea. Tu nu m'ai întreat, eũ nu-ți am rëspuns și fiind-că nu-ți am rëspuns, nici nu mă simt datóre de a lua asupra-mi rëspunderea pentru faptele tale.

— Mătușică dragă, — observă acum Todora cam aprinsă și dênsa de vorbele umilitóre ale cocónei Zosima — nu đic că ași refusa să primesc ajutorul pe care Domnia-ta ai bine-voi să ne dai, un asemenea refus nici nu mĩ-ar fi permis, de vreme ce am să port grije pentru copii mei. Eũ dar ași primi ajutorul ver de unde ar veni, cu atât mai bucuros dară din mâna Domniei-tale. Cu tóte acestea să nu cređi însê mătușică dragă că eũ am venit acum la Domnia-ta pentru ca să-ți cer mila

Aici Todora se opri puțin pentru ca în timpul tăcerii se le vorbele spuse să lucreze asupra sufletului mătușe-si, și să prepare astfel terenul pentru lovitura, pe care voia să aducă dânsa acum în așa numita „filotomie“ a cocónei bătrâne, o lovitură dela care Todora accepta un efect salutar.

— N'am venit să-ți cer alt nimic decât un sfat, — urmă Todora după o mică pauză — ba nici chiar acesta nu voi să-ți cer fiind-că sfatul de care am trebuință, mi l'am dat eu însăși, ci am venit numai să te înștiințez de hotărîrea mea, pentru ca să nu auzi dela alții, și să te superi apoi éráși pe mine.

Todora aici éráși tăcu puțin pentru a ațița curiozitatea bătrânei. Acéstă intențiune a ei premeditată i să și împlini, că-cî cocóna Zosima în intervalul de tăcere o întrebă pe Todora:

— Ce hotărîre ai luat, spune dar, decă ai venit anume pentru acésta la mine. —

— Să nu te superi însă, — adause Todora pentru a mai lungi vorba.

— Spui orî ba, — strigă cocóna Zosima, care ca cocónă bogată ce era nu prea scia să-și înfrîne răbdarea. —

— Étă că-ți spun dragă tușică, nu te supăra, — se grăbi Todora a domoli arțagul cocónei. — Îndată cum am audît despre mîrșăvia lui Popîrță nu am avut alt gînd decât unicul, că acum nu mai am din ce trăi. În urma acestui gînd destul de amar, m'am hotărît a vinde tóte sculele și mai cu sémă pe acelea pe care mi le-au dăruit Popîrță, a-mî plăti tóte datoriile, apoi a-mî cumpăra o mașină de cusut și a lucră

— Pentru streinî, — o întrepruse aici cocóna Zosima, care la aceste vorbe ale Todorei, sărise de pe canapea, par că ar fi fost mușcată de un șarpe.

— Voi lucra numai pentru Domnia-ta tușico, — răspuse Todora cu un zîmbet ascuns, — numai pentru Domnia-ta, decă te vei lega să-mî dai tot-déuna atît de lucru pentru ca să-mî pot hrani casa.

— Nu, nici odată și nici decum, — protestă cocóna Zosima învinsă de puterea trufiei, învinsă Domnia-ei, în a cărei suflet nu avea nici o încăpere simțul de milosteniă, — nu se póte, ca tu, nepóta Zosimeî, să te înjosesci până întru atâta, ca să muncesci pe banî. Mai bine mă leg să-ți dau de tóte ce-ți va trebui pentru hrana vieței vóstre.

Todora se grăbi de a săruta mâna mătușe-si. Se grăbi din două cauze. Una pentru a-î exprima recunoștința sa, alta însă pentru a-și ascunde aerul triumfător, pe care nu și-l putu suprima, vedënd că isteția ei avu succesul acceptat.

Todora după această isbîndă repurtată asupra avariției mătuse-si, era ca și consolată de mîrșava purtare a mirelui său Popîrță. Ba decă ar fi avut acum ragaz pentru a-și analiza simțurile ei, mai că ar fi găsit, că acum poseda o mai mare porțiune de încredere și de linisce în sînul ei, decât chiar atunci după ce isbutise de a storce dela Popîrță iscălitura lui pe sciutul act.

Nu avu însă repausul necesar pentru a se da la asemenea meditațiunii, că-cî în acel moment să auđi un vuet strașnic pe afară, și de odată să deschise cu repeđiciune ușa odăi în care ședea, ér prin ușa să aruncă un nou personagiú togmai în miđlocul odăei. Đicem să aruncă, că-cî noul sosit, care nu era altul decât giuvaergiul Tomița, nu întrase ca tótă lumea linișor și cu cuviință, ci sărise între cocóne, cu o falcă 'n cer și cu alta 'n pămênt, venind, cum am đice mîncînd pămêntul togmai așa par' că ar fi fost gonit de cine-va, seú par' că ar fi alergat el după cine-va.

Cocóna Zosima nu fu în stare nici măcar să-și togmescă gura a mînie, decum să-l întêmpine pe noul picat, cu un sfânt de perdaf, care i s'ar fi cuvenit pentru neomenia lui; nu putu să facă nici una nici alta, că-cî Tomița începu să răcnescă ca un taor, care și vede în fine favorita sa.

Étă-o, am găsit-o pe coconița. Dar' și mă speriasem, că va fi fugit! —

— Săriți, ajutor! — strigară amêndouë cocóne ca din gura șarpelui; cređend că Tomița înebunise și făcêndu-li se gróză de el.

— Nu strigați așa — đise acum Tomița, care după ce resuflese puțin își venise în fire — nu strigați dragelor cocóne, că-cî nu vê fac nici un rău, ș' apoi și așa nu vê aude nimeni, că-cî servitórele sunt acum la fântână, unde și petrec cu soldații! —

— Nu esci nebun, nu esci de legat, — sbieră acum cocóna Zosima.

— Nici decum prea cinstită cocónă, — răspunse Tomița cam supêrat.

— Apoi decă nu esci nebun, — adause cocóna Zosima, — cum de mi te arunci în odaiă par' că te ar goni cu câni, și ne răcnesci în urechi, de ni ai luat auđul.

— Erta-ți-mă prea cinstită cocónă, decă n'am păstrat deplina cuviință dinaintea Domniilor-vóstre, — replică Tomița, — însă aflați, că frica de pagubă, mă cam scosese, cum am đice, din țîtini. Dar acum după ce am vêđut pe coconița Todora, și mai cu sémă aflându-o în adevêr aici la Domnia-vóstră, în togmai după cum mi se spusese de servitórele Domnia-ei, acasă la Domnia-ei, de unde vin acum de-a dreptul, — acum đic sunt pe deplin liniștit. —

— Ce fel de minuni ne spune acest om? — cu aceste cuvinte cocóna Zosima s'întorse spre nepótă-sa, asceptând din gura ei o esplicase óre-care despre purtarea și vorbele în adevăr destul de stranie ale giuvaergiului.

— Mai sciú și eú, ce va fi apucat pe Kir Tomița, — răspunse Todora, care nu s'eu putu feri de un simț neplăcut la vorbele din urmă ale giuvaergiului.

— Pe mine dragă coconiță nu m'a apucat nimic, — declară Tomița, — nimic și nimen! Cel puțin așa cređ eú, adică că nu m'eu va fi apucat încă nimen, de vreme ce nu vei fi prăpădit încă giuvaericalele mele? —

— Giuvaericalele Domniei-tale, — întrebare de odată améndoué cocóne, că-cí améndoué s'eu gândiseră, și cu tótă dreptatea, la acele giuvaericale, pe care Ghiță Popîrță le dăruise Todorei, și prin urmare nici una dintre ele nu putea înțelege cu ce cuvânt îndrăsnise Tomița să numescă pe acele giuvaericale ale lui, de vreme ce erau ale Todorei, bune dăruite ei de Popîrță. Étă dar pentru ce întrebaseră améndoué, ca din o singură gură: Giuvaericalele Domniei-tale? —

— Ale mele de bună-sémă — răspunse Todorița, — aú póte susține cine-va că nu ar fi ale mele, de vreme ce nu mi s'aú plătit încă de nimeni. ~~BC~~ ~~ba de vreme ce~~ ~~Urdu~~ ~~păi cum~~ ~~bm~~ ~~;~~ ~~C~~ ~~observat~~ ~~Domnul~~ ~~Ghiță~~ ~~Popîrță~~ ~~cu~~ ~~multă~~ ~~dreptate~~, ~~nicí~~ ~~nu~~ ~~mi~~ ~~s'a~~ ~~cumpărat~~ ~~încă~~, ~~că-cí~~ ~~ele~~ ~~aú~~ ~~fost~~ ~~trimise~~ ~~de~~ ~~mine~~ ~~la~~ ~~Dómna~~ ~~Todora~~, ~~după~~ ~~provocațiunea~~ ~~acelui~~ ~~Domn~~, ~~pentru~~ ~~ca~~ ~~să-și~~ ~~alégă~~ ~~din~~ ~~ele~~. Eú însé nici până 'n acest moment nu sciú, ce și-a ales Dómna Todora. —

— Să-ți spun dar acum, — replică Todora — m'eu ales tot?

— Décă ți-ai ales tot — observă giuvaergiul, — apoi fă bine și plătesce-mé.

— Să te plătesc eú? — vociferă Todora.

— Să te plătescă ea, — s'eu resti cocóna Zosima cătră Tomița — cum îndrăznesci să faci acéstă cerere cătră nepóta mea, care nu ți-a cerut acele scule și nici nu ți-le va plăti. Du-te și cereți banii dela acela, care le-a luat din prăvălia Domniei-tale.

— De câte-orí să v'eu spun, — ripostă Tomița, — că Domnul Ghiță nu voiesce să scie nimic de acest tîrg? —

— Trébă Domniei-tale, — interiectă Todora.

— A mea đeú, — afirmă Tomița, — și încă așa de bine a mea, încât m'eu voi duce la moment acasă la Domnia-ta, însé nu singur, ci cu un om dela judecată, pentru ca să-m'eu iaú înapoi sculele mele, pe care le ai oprit la Domnia-ta fără nici un drept. —

Todora din furiósă ce fusese la auđirea acestei nóuei mîrșăvii,

care i venia tot dela fostul ei logodnic, acum la amerințarea giuvaer-giului deveni speriată aducându-și aminte, că o parte din acele scule le pusese zălog, și că negăsindu-se la ea, va da de ver o potcă urită.

În spaima ei nu sciu ce să mai răspundă lui Popîrță.

Cocóna Zosima se „plictisi“ tare de acésta „daraveră“ „anóstă“. Îi venia „istericale“. Cu tóte acestea, vëdënd pe nepótă-sa de odată mută, nu se putu răbda, să lase cuvëntul din urmă unei fețe de bărbat și țise cătră Tomița.

— Ce? să te duci la nepótă - mea acasă, și să-î faci necinstea, de care spui. Du-te mai bine la Popîrță și vorbesce-î cu binele, cu răul, cum vei sci Domnia-ta, și veđi deți scóte banii dela el. —

— Am fost cocónă dragă, — răspuse Tomița, care se mai înmuiașe puțin la vorba mai domólă a Zosimeî — am fost și am cerut banii mei, el însă m'a rîs, și m'a țis că el n'a cumpërat nimic dela mine, că el mă rugase numai să trimit la Dómna Todora din giuvaerele mele cele mai scumpe și mai frumoșe, pentru ca să-și alégă Domnia-eî din ele după placul Domnia -eî. Mî-a mai țis, că el nici odată nu mî ar fi pomenit, precum că ar fi el cumpërátorul acelor giuveaere. În adevër, așa a și fost, și fiind-că nu 'l pot apuca în nici un chip pe Domnul Popîrță, trebușce, să apuc pe Dómna nepóta Domnieî-tale. Nu cređ că veți voi să iurați pe un biet creștin. —

La aceste din urmă cuvinte ale lui Tomița o apucă pe cocóna Zosima un arțag atât de mare, încât înaintând cu un pas spre Tomița, i strigă:

— Afară mojicile! Trimite-ne contul, și vom vedea, ce va fi cu cale. Răspuns eü pentru ceia ce-ți se cuvine Domnieî-tale. —

Tomița ca om înțelept nu țise la aceste cuvinte alt nimic decât: „Sărut mânilé“ și avu grije de a să căra, pentru ca nu cum-va, cocóna Zosima luându-și séma, să-și întórcă cuvëntul.

Todora ducea acum o frică mare, ca nu cum-va să ceară nătușă-sa să vëđă sculele, pe care nu le-ar fi putut arëta, din cauza care o scim, adică fiind-că, cea mai mare parte din ele erau puse zălog.

Cocóna Zosima era togmai să facă acéstă cerere primejdiosă pentru nepótă-sa, când fu din nou întreruptă, însă nu de Tomița, care se dusesse, ci de lelea Uța, care fusese pe la fiă-sa, plânsese cât plânsese cu ea, și care venia acum, pentru ca să se informeze, să se mai orienteze, să se sfătuiéscă, să vëđă decă nu mai este ver o puțintică nădejde de scăpare.

După cum scim nici lelea Uța nu era togmai bine vëđută de cocóna Zosima și prin urmare nu ne va prinde nici o mirare aflând că la întrarea ei fu întâmpinată cu prea puțină bună-voința, din

partea cocónei Zosime, care după cum ne aducem aminte o numise pe lelea Uța „rădăcina răului“.

Jupănésa era însă prea împovorată de griji și nu căuta la vorbele cu care fu primită la intrarea ei, ci întrerupsese exclamațiunile cocónei cu următoarea apostrofare.

— Spuneți-mi dragelor coconițe, cum a fost cu putință ca să faceți un înscris atât de rău, încât coconașul Popîrță să fiă 'n stare să-și riță de el. —

Acéstă întrebare atât de simplă nu si-o făcuse până acum nici una din cele două cocóne, atât fusese de târbăcite prin monstruositățile a cărei victimă erau să fiă ele.

— Bine dice jupănésa, — observă prin urmare cocóna Zosima, uitând de-o cam dată de toate celelalte și ocupându-se acum exclusiv cu acéstă întrebare. — Să vede tréba că nu m'ai ascultat, séu nu ai făcut după cum dusei, adică înscrisul ți l'a făcut Popîrță, ér nu un notar, după cum era vorba să se facă. —

— Ba notar l'a făcut, — răspuse Todora — și nici nu este nici o greșelă în înscris, dar după cum mi s'a spus, un atare înscris după legi n'are nici o putere, că-cî făgăduințe de căsătorie, să dice, că nu se prind și nici făgăduințele de despăgubire pentru neîmplinirea căsătoriei. —

— Așa să fiă óre? — întrebă cocóna Zosima?

— Așa să dice, că i-ar fi dis lui Popîrță vestitul avocat Moise Capiu, — răspuse Todora.

— Nu-mi vine să cređ, — observă lelea Uța, — ceea ce scie Domnul Capiu, trebue că scie și Domnul notariș, prin urmare tot așa v'ar fi spus și Domnia-lui și nu s'ar fi apucat să facă o carte fără putere de legământ. Décă răvașul este făcut în adevěr de Domnul „notariș“, apoi atunci eú una nu-mi pierd nădejdea, după vorba ceia: ai carte, ai parte. —

— Fiă-ți gura de aur lele Uța, — i dori Todora

— Tot nu e atât de anostă precum mi se părea mie — iș mărturisí în sine cocóna Zosima.

— Bine că sciú acum apriat cum stă tréba, — duse acum lelea Uța — mă voi sfătui și eú cu un avocat. N'aveți grije coconițelor, decă este ver un miđloc de scăpare, apoi ni-l va arêta prietinul meú.

Todora aducându-și acum aminte de pricina ei particulară, adică de pricina cu giuvaerele, să gândeí, că ar fi bine să se sfătuiéscă și ea cu un avocat, d'acea întrebă pe lelea Uța de numele prietinului ei, care i numi după cum se va fi acceptat de bună-sémă

fiă-care dintre lectorii noștri, decât în decursul diferitelor întâmplări nu vor fi uitat cu totul de el, pe avocatul Orfănescu, logodnicul Victoriei.

IX.

De mult timp nu mai avurăm prilegiu, pentru ca să vorbim, sevă mai bine ȃis, pentru ca să mai vedem de Victoria și de ginerile ei, de avocatul Orfănescu.

De vorbit tot am mai vorbit, mai cu sémă de Victoria, ici colea în trecăt. Așa vė spuserăm, că Victoria sė mutase dela mumă-sa, din casele Hagiului, ducėndu-sė la o prietină a lelei Uța, vė mai spuserăm, că plânsese împreună cu mumă-sa. Pentru-ce însė? Adică nu întrebăm pentru ce vė spuserăm acėsta ci pentru ce plânsese Victoria.

Vedeți despre acėstă împrejurare avem de lipsă a vė vorbi mai pe larg.

Victoria de când sė mutase din casele Hagiului trăia într'o fericire desăvėrșită.

Trăia într'o fericire desăvėrșită și totuși plângea! Cum sė potrivește aceste două lucruri? Aă vėrsa ea lacrimi de fericire?

Nici de cum! Acele lacrimi erau prea amare.

Étă esplicarea acestuī fenomen.

Victoria era fericită până la un timp. Era fericită în tot timpul cât priimi pe iubitul ei Orfănescu, și cât putu să se întreține cu el în tainice șoptiri cu vorba și cu simțul despre viitorul lor, pe care și 'l închipuia cu cele mai încântătoare culori, cu tóte că murise Hagiul și nu i lăsase nimic, cu tóte că prin urmare imaginile ei de fericire nu erau susținute decât de încrederea ei în hărnicia lui Orfănescu.

Că-cī ea nu scia nimic de testamentul Hagiului și prin urmare nu putea să sprijine planurile ei pe dispozițiunile atât de elastice din acel testament.

Décă ar fi avut sciință de acele dispozițiuni, de buna-séma s'ar fi simțit neliniscită, că-cī nimic nu muncesce pe omul mai rău decât simțul de îndouiélă.

Uța păstrase secretul nu numai față cu Victoria dar și față cu Orfănescu. Tăcuse nu numai despre testament, ci, să înțelege, și despre apucăturile ei, pe care le întrebuițase pentru a lega pe Popirță.

În tot decursul timpului cât ținu acėstă tăcere, Victoria gustând dulcėța unui amor încuviințat de mumă-sa, dar împiedecat de o cam

dată de împregiurări esterne, Victoria legănată de dulci speranțe, cari i prezentau încântătoarea perspectivă a raiului pe pământ, Victoria dicem era fericită cât ținu tăcerea Uței, care tăcere însă luă de odată și fără de veste un sfârșit neașteptat.

Scim că Uța merse în grabă la fiă-sa, atunci când Popîrță, eșind dela avocatul Capiu, care i spusese, că actul făcut cu Todora nu avea nici o valoare, strigase în gura mare în mijlocul pieței, că va lua pe Victoria de nevastă, atât scim; ér ceia ce ne putem închipui este, că Uța în mîhnirea ei i spuse Victoriei tóte, dar tóte și că Victoria aflând de atâta urgiă, care i bîntuia norocul, începu să verse șiróie de lacrimi amare.

— N'avem ce face, — dișe Uța cătră fiă-sa cu vocea tremurândă de emoțiune — trebuie să te supui adietei reposatului, decă nu voiesci să rămănem pe drumuri ca vai de noi! —

Victoria prea auđise multe, astfel încât nu pricepuse amênuntul ci numai atât, că pierduse mijlócele pentru grabnica realizare a visurilor ei de aur, înțeleșe că să amînase acéstă realizare, care era cu mult mai aprópe, precum ar fi îndrăznit să cređă ea până acum, atât întrevěduse sěrmăna fată, însă nici un moment, până acum, nu sě temuse, că acéstă realizare va fi amenințată în esecutarea ei.

Ultimele cuvinte ale mume-si i arătară însă prăpastia, cătră care era împinsă de destin. Spaima ce resimți la acéstă pătrundere i seca de odată lacrimile.

— Ce vorbesci mamă dragă, — întrebă ea acum, căutând cu ochii speriați în fața Uței, — eú să mă mărit după coconașul Popîrță. Acéstă întrebare făcută după atâtea esplicări i sě păru Uței atât de straniă încât pentru un moment cređu că fiă-sa și-ar fi pierdut mințile.

Đicem pentru un moment, că-cí îndată își recunoscú greșéla, věđu, că Victoria amefită de scirile asupritóre pe care i le comunicase, nu putu să pătrunză decăt parte din ele.

— Așa a vroit coconul Hagiú, — i răspuse decí, hotărítă a lua esplicările éráși dela început.

— Nu-ți spuseseam până acum nimic, fiind-că nu vroiam să te bag și pe tine în chinurile neliniscéi. Nu, că-cí sěraca de mine, credeam că tóte sě vor petrece după cum cređusem că le voi potrivi eú; dar vai, tréba s'a întors pe dos, și decă nu te vei învoi să te cununí cu coconașul Popîrță, apoi atunci đěú nu sciú, cum ne va mai fi traiul.

Aici lelea Uța sě apucă de i spuse din nou tóte împregiurările.

Îi descoperi, că ea în adevăr era fiica reposatului Hagiü. Îi arătă că acesta până la sfârșitul său stătuse la îndoielă în ce mod să statornicisă fericirea ei. Îi spuse, cum și ce fel hotărîse cu testamentul, cum venise intru aceia Orfănescu și cum prin buna sa purtare decisesse în fine pe Hagiul, ca să-i dea cei 10,000 de fior. de zestre, și cum mai apoi îndemnat prin afurisitul de proces Lambertini răspinse cererea lui Orfănescu și făcu testamentul sciut, după care și muri.

Îi spuse și descrise uneltirile ei făcute pentru a lega pe Popîrță în altă parte și i repetă sfârșitul nefericit ce avu totă ostenela ei.

Victoria odată cu capul nu vroia să scie nimic de Popîrță, să puse éráși pe plânsete și înduoși și pe lelea Uța până intru atâta încât să hotărî de a părăsi ideia funestă, venită ei numai în estremeitatea nevoinței, ideia de a-și da pe fiă-sa după Popîrță.

Cum părăsi acéstă ideia să puse lelea Uța pe chibzuieli, în ce mod ar mai fi cu putință, pentru a scăpa aceea sumă, destinată fie-si de Hagiul, din ghiarele lui Popîrță.

În urma acestei chibzuieli o vedurăm éráși la muncă, o întilnirăm la cocóna Zosima și auđirăm ce vorbise acolo și cum mai prinse puțin la inimă, aflând că actul cel cu pricină era făcut de un notar.

Victoria cu tóte că înduoșise pe mumă-sa până intru atâta încât părăsise gândul de a o mărita după Popîrță, totuș nu-și putu redobândi liniscea și fericirea de mai nainte, că-cî o coprinsese chinul nedumerirei.

Să temea biata copilă, că Orfănescu să va scîrbi de dînsa, când va auđi de pata cu care nascerea ei era mânjită, să mai temea încă că o va disprețui atât pe ea cât și pe mumă-sa pentru pasurile pe care le făcuse acésta în interesul ei, cu atât mai vêrtos fiind-că aceste pasuri avură un sfârșit atât de prost.

Ascepta cu nerăbdare momentul în care să vorbescă cu mirele ei despre aceste lucruri.

Orfănescu, ca tîner înamorat, să profita de libertatea ce i să dase, și vinea pe fiă-care și să vedă pe iubita sa.

El veni deci și în séra acelei zile memorabile în care să întêmplaseră evenimente estraordinare despre care v'am vorbit, veni adică și în séra în care era atât de asceptat.

Inima Victoriei să sbătea cu o violență durerósă la vederea iubitului ei, care astăđi părea dispus tare bine, că-cî fața i ridea de o mulțămire adâncă.

Orfănescu atât era de preocupat de simțirile séle, încât nici nu observă strania dispozițiune a Victoriei.

— Bună séra dragă, bună séra. Astăđi musa mî-a fost favorabilă,

— exclamă Orfănescu, care ca toți omenii mai superiori, avea și el o predilecțiune, dar o predilecțiune cam desconsiderată de restul omenirei, că-cî era predilecțiunea poeziei. Cu totă desconsiderațiunea în care devenise această artă divină printre Bidinescenii, cari nu mai țineaŭ decât la poezii în limbă streină, seŭ cel mult la lira cântărețului „gintei latine“, Orfănescu totuși resimțea o mare satisfacțiune sufletescă, când i eșea după plac ver o poezie.

Vedënd însă că pe lângă omenii de rënd, cum numea el pe concetățenii seii, poeziile seile nu aveaŭ nici o trecere, dela o vreme încóce, nici nu se mai încerca a le cere opiniunea lor, ci se mulțamea cu lauda, care curgea cu profusiune de pe buzele Victoriei seile.

Setos și în astă séră de această dulce recompusă pentru musa sa, cređu că va face Victoriei și de astă-dată aceeași plăcere, pe care i o făcea și de altă-dată prin cetirea próspetelor seile versuri, scóse deci o cólă de hârtie și se puse a declama următórea poezie:

A m a r.

Când viscolul mé ia la gónă,
Când toți din giur m'au párasit,
Când a norocului icónă
Cu negru vél s'a invélit.

Atunci mé plec, staŭ în tăcere,
Rémân cu totul amuțit,
Și nici cá caut mângáiere,
Și nu arăt cá-am suferit.

Când însé sórtea-mi vrea de bine,
Când toți din giur mé pizmuesc,
Când tóte după plac ím vine:
Atunci mé plâng și mé bocesc.

Vai, mamă, mamă tu n'ai parte,
Ca să mé veđi cinstit, slăvit,
Că-cî nemilósa, cruda mórte
De lângă mine te-a rápit.

La sfērșitul acestei poezii, Orfănescu priivind spre Victoria, observă în ochii ei o adincă tristeție. El o atribui însă efectului ce produse poesia sa asupra sufletului ei. Măgulit de acest strălucit succes al talentului seŭ poetic, declamă încă următórele versuri íntitulate:

Di de Maiu.

Norii deși se risipiră
Ceața rece a perit,
Sórele cu strălucire
Văi și munți a împodobit!

Stâncele sunt daurite,
Arborii sunt plini de flori,
Pajistele-să primenite
Și flăcăii plini de dor.

Ah, e vremea mugurilor,
Prima și din dulce Maiu,
E privilegiul dragostelor
E chiar pământescul rai!

Fericire, încântare,
Nu știu, nu cum să mai ȳic,
Deci rămân în admirare
Și nu ȳic nimic, nimic.

Victoria și după auđirea acestor rime de amor rămase tot atât de tristă ca și mai înainte. Orfănescu observând acesta își ȳise în sine, că după auđirea ultimei sele poesii, lucrate după un poet german, va trebui să i suriđă fața iubitei sele, deci se grăbi a declama și versurile aceste întitulate.

Veselia.

Nu, veselia nu-ı pierdută
Ver unde stai trebe s'o veđi,
Și fiá-ți sórtea cât de crudă
În fericire ai să cređi.
Ah, cât e de frumos pământul,
Și demn pe el ca să petreci!
Deu, până te va lua mormântul
Prin lume vesel tot să mergi.

Însă vedënd că nici acum nu i se înserină fruntea o întrebă cu îngrijire.

— Ce ai draga mea, de esci atât de tristă.

— Ah iubitul, ah dragă Alecsandre, — răspunse Victoria îmbrățesându-l, cu ochii plini de lacrimi, — cum să-ți spun, și cu ce să încep.

— Pentru Dumnezeu ce s'a întâmplat, — exclamă Alesandru atât de tulburat de aceste cuvinte ale Victoriei, încât nu mai avu grije de cóla cu poesii, că-cı o lăsă se cadă jos pe podini.

— Fericirea nóstră este amenințată!

— Din ce parte?

— Din partea unui mort, din partea reposatului Hagiú, din partea tatălui meu, că-cı affă ceia ce nu-ți pot ascunde Hagiul mı-a fost tată!

— Am știut draga mea!

— Tu ai știut și eu nu am aflat decât astăđi?

— Am știut că-cî muma-ta s'a simțit datore de a mi se mărturisi, încă pe atunci, pe când nu te pețisem formal. —

— Slavă Domnului, — exclamă Victoria plină de bucuriă, — acum nu mă mai tem de nimic. —

— Dar de ce te-ai temut până acum? —

— M'am temut mai cu sémă de disprețul teú. — Orfănescu ca om de o cultură mai înaltă nu putea înculpa pe nevinovatul fruct al păcatului părintesc. Nascerea nelegitimă a Victoriei după părerea sa nu trebuia să influințeze în nici o privință asupra pozițiunei ei sociale, cu tóte acestea totuși nu i plăcea să atingă în conversațiune acéstă — plagă durerósa, trebuie să șicem, — nu i plăcea să vorbească de nascerea Victoriei.

El căuta dar a întorce vorba spre alte lucruri séu cel puțin a abate pe Victoria de pe calea reflecșiunelor pe care apucase. În ecsecutarea acestei stăruințe șise decî.

— Cum de ai aflat togmai astăđi despre aceste lucruri, și cine ți-a spus? —

— Mî-a spus mama! —

— Din care privilegiu? —

Victoria era togmai gata de a espune iubitului ei șirul întem-
plărilor, așa precum îl cunoscem și noi, când éta că sosi lelea Uța, care venia dela cocóna Zosima, căutând anume pe Orfănescu.

Uța i luă fie-si cuvântul din gură și i espuse ea tótă situațiunea.

— Nu este așa, că am dreptate? — adause ea in fine. — O carte făcută de notariș, nu póte fi o hârtiă mánjită, ci trebuie să-și aibă óre care preț, astfel încât tot va trebui să-și țină în cele din urmă coconașul Ghiță fágăduința sa și să ia pe coconița Todora de nevastă.

— În adevăr, — observă Orfănescu, — trebuie să recunosc că ai tótă dreptatea, prin urmare trebuie să șic și eú că Domnia-ta, că un notar nu póte face lucru de nimic! Dar apoi întorcându-mă éráși, vęđ că și colegul meú Moise Capiu nu este greșit, că-cî este în adevăr un paragraf și anume cel al 45-lea din codul nostru civil, care sună togmai cum spunea coconașul Popiřță.

— Așa sunteți Domnia-vóstră cu toți Domnilor procatori, — șise acum Uța cu amărăciune, — dinaintea Domniilor-vóstre toți au dreptate, întorceți lucrurile după cum vreți și în sfěrșit le așeđăți tot-déuna astfel, încât nu rămâne asuprit decát cel cu dreptatea! —

— Mamă dragă ce stai de vorbești, — cu aceste cuvinte se încercă Victoria a domoli necazul Uței.

— Las' să spună, — șise Orfănescu zîbind, — că-cî đeú nu spune togmai rău. Am avut și eú în praca mea, cu tóte că este

cam scurtă, destule casuri, unde cel cu dreptatea a rămas asuprit și a eșit pe de-a supra viclenul; dar nu din pricina judecătorilor, nici din greșela legilor sevă apoi din rēutatea advocaților, cum i place lumēi să ȃică în asemenea casuri, nu, ci din nepriceperea părților, care se încurc în judecări din necunoscinta legilor, și fiind apoi încurcați, greu i mai descurci fără pagubă, la care, ce i drept, contribuēse și tagma noastră a advocaților câte puțin. —

— Să nu batem câmpii, Domnule Alecsandre, — adause Uța. — Voiesc să ȃic, să nu părăsim pricina noastră Dicți, că nici Domniei-tale nu-ți vine să creȃi, că un înscris făcut de notariș să fiă rēu și fără preș. Ca să ne dumerim pe deplin, cred că ar fi mai bine să întrebăm pe Domnul notariș, ce a făcut și cum a făcut și decă în adevăr a greșit sevă nu.

— Bine ȃici mamă, — afirmă Orfănescu, — îl voi întreba eă, decă la facerea aceluī act nu și-a adus aminte de ș-ul 45 din codul nostru civil, sevă decă va fi avut alt-ceva în vedere . . . dar stați puțin, mī-a venit o ideeă. —

— Ce ideeă?

În loc de a răspunde Orfănescu făcu și el o întrebare, ȃicēnd:

— De unde este Domnul Ghiță Popîrță?

— Din Galați. Cluj / Central University Library Cluj

— Născut acolo?

— Născut acolo! — răspunse Uța.

— Dar părinții! —

— Tată-sevă a fost moldoven, ér mumă-sa Bidinescēnă, sora reposatului coconăș. —

— Atunci numai avem pentru ce să întrebăm pe notarul, că-cī acum sciū și fără d'acea, ce să fac.

Nici Uța dar nici Victoria nu putură înȃelege unde voia să bată Orfănescu cu aceste cuvinte.

— Ce sciī să faci, dragă, — întrebă prin urmare Victoria.

— Bine este, rēu este pentru noi ceia ce sciī Domnia-ta, — completă Uța întrebarea fie-si.

— Mai încape întrebare, — răspunse Orfănescu, — este bine pentru noi, adică Domnul Popîrță după ideeia mea este legat prin acel act. —

— Spune-ne și nouă ideeia ta, — se rugă Victoria.

— Dumerēște-ne și pe noi, — adause Uța.

— Trēba este cam încurcată, este cum am ȃice cestiuone de drept sevă cum ȃiceți Domnia-vostră pricina de procreator, — cu tôte astea mē voi încerca să vē lămuresc pre cât im va sta prin putință.

— Nu suntem togmai atât de nepricepute, pentru ca să nu înțelegem și un lucru mai încurcat, — observă Victoria iritată puțin prin reserva lui Orfănescu.

— Sciū prea bine că nu sunteți nepricepute, — să grăbi a protesta Orfănescu, — eū nu m'am îndoit nici decum de inteligința Domniilor-vostre, ci numai de capacitatea mea, că-cī nu sciū decă voi fi în stare pentru a v̄ esplica lucrul în un mod plăcut. —

— Spune tu numai dragă cum te va lua gura, — insistă Victoria. — Chiar decă espunerea ta nu ar fi brilantă, ceia ce nu-mī vine înse a crede, chiar și în atare cas te vom asculta cu luare aminte, că-cī obiectul în sine este fôrte interesant pentru noi —

— Să v̄ spun dară, — răspunse Orfănescu, care la complimentul ce i făcuse Victoria dīcēnd, că nu sē îndoiesce de talentul sēū, sē înroșise puțin de plăcere, și care încă și acum era puțin emoționat. — Paragraful pe care sē bizuiă Capiu, este un paragraf dīn legile nōstre. —

În acest moment bātu cine-va la ușă. Era gazda casei, care întră anunțând că cocóna Todora, căutând pe Domnul avocat acasă la Domnia-sa încă de cu dīoa și aflând că nu sē va întorce acasă decāt târđiū nōptea, dar aflând tot-odată că petrece în tōte serile lângă logodnica sa cocónita Victoria, și-a luat îndrăznēla a veni până aici, fiind-că are o pricină fôrte urgentă, și sē rōgă de a fi priimită chiar acum de Domnul avocat și ascultată chiar aici dinaintea mirese-si și a sócre-si viitōre, de vreme ce sciă, că cauza Domnia-ei va interesa pe toți cei de față.

Cu tōtă afirmațiunea, că cauza Todorei va interesa pe cei de față sēū mai bine dīs pe cele de față, aceste nu fură nici decum încântate de neasceptata întrerupere ce le venia din partea Todorei.

Atât Uța, cât și Victoria ar fi preferat, ca Orfănescu să-și urmeze mai bine espunerea ideiei sēle, decāt să asculte la consultațiunea Todorei.

Ba chiar nici Orfănescu nu prea era încântat de acēsta visită în loc strein, că-cī el era deprins a trata afaceri numai în cancelaria sa și nu i plăcea nici decum a juca pe avocatul față cu iubita sa, pe care până acum o deprinsese să-l védă numai ca poet înamorat.

Dar n'avură încătrăū, fură siliți să primescă pe nōua clientă alui Orfănescu, care venia după cum vor fi ghicit iubiții lectori, pentru diamantele ei, și care nu întârđiă decī a intra în odaiă, cerindu-și o miă de scuse pentru îndrăsnēla ei și pentru turburarea, ce era silită să pricinescă în miđlocul cercului de familiă — dar, — iș urmă ea scusele, — nu-mī era cu putință să ascept până măine,

că-cî pricina mea nu-mî dă pace, mî-a cuprins tótă gîndirea, mē nelinisceste, îm prăpădesce puterile. — Aici Todora trebui să se opréscă, că-cî lacrimile i nabușiră glasul.

Era tare nervósă Todora, plîngea de ciudă.

— Prea bine putem să ne închipuim noi cu toți starea în care te-a adus mîrșăvia coconășului Popîrța, — dîse Uța cu vocea compătimitóră, — chiar și noi, ca și întregul oraș n'am vorbit despre alt nimic decăt despre nerușinata purtare, ce a avut coconășul cătră Domnia-ta. —

— Domnia-vóstră nu sciți încă tóte cîte mî-a făcut acel ticălos, protestă Todora, — Domnia-vóstră sciți numai, ce a strigat prin piața, ați auzit numai cum m'a hulit, dar nu-î cunósceți pe deplin réutatea sa. Nu sciți că pe lîngă rușine și ocară el stăruiesce să mē dea și de pagubă! — Ce pécate am avut seraca de mine, ce pécate de am ajuns pe mîna unui blăstemat. Jupănésă Uțo, jupănésă Uțo în ce prăpastiă m'ai băgat. —

— Dar temutu-m'am eū că voi da de asemenea potcă, — se grăbi Uța de a protesta, — sciut' am eū de astea tóte, cîte aū eșit acum pe față.

— Și să mai auziți încă ce mi s'a întēplat mie pe d'asupra de celelalte tóte, — adause Todora, urmând a spune, cum o pățise cu giuvaerele, pe care după, cum scim i le dăruise, Popîrța ei, și pe care i le ceruse acum Tomița giuvaergiul înapoi.

Despre zălogire nu spuse nimic, firesce, că-cî acésta după părerea ei nu avea nici un amestec cu pricina de plată și chiar decă ar fi avut, asemenea lucruri, și decă să mărturisesc avocatului, însē i se mărturisesc între patru ochi ér nu față cu mărturi.

Orfănescu ascultase cu mare atențiune la tóte cîte spuse Todora și dîse după ce tăcu acésta :

— Cel mai bun miđloc pentru a te scăpa de pretențiunile giuvaergiului ar fi fost, decă i-ai fi spus, că ai vëndut seū ai dăruit giuvaerele, cu un cuvēt că numai sunt ale Domniei-tale. —

— Cum să fi fost un asemenea răspuns cel mai bun miđloc, — întrebă Todora cam atinsă, cređēnd că Orfănescu aflase ceva cum-va despre zălogirea sciută și că voia să bată întru acolo.

— Din simplul motiv, fiind-că Tomița n'ar mai fi putut să-ți cēră pîetrele înapoi, ne mai fiind în posesiunea Domniei-tale. —

— Apoi atunci ar fi cerut prețul pîetrelor. —

— Să póte, dar cu nedrept ar fi cerut dela Domnia-ta, care nu ai cumpērat nimic dela dēnsul. —

— Așa dar pîetrele mi le póte cere cu drept înapoi. —

— De bună-sémă mai cu drept decât banii pe ei. —

Todora înțelese acum, că Orfănescu nu avuse nici o intențiune ascunsă și că i vorbise cu deplină sinceritate, însă această convingere nu i era de-o cam dată de nici un ajutor.

— Ce păcat, — țise dar Todora oftând, — ce păcat, că noi femeile ne pricepem atât de puțin în afaceri. Décă aș fi știut, ce știu acum, ȳeu nu m'aș fi sfiit nici decum a spune giuvaergiuului ver o minciună grósă, că-cî ȳeu ar fi meritat pentru mojicia ce a arėtat față cu noi. Dar așa nu i am țis nimic d'al de astea, ba ce este mai rău, mătușă-mea l'a isgonit din casă, țicėndu-ı că va rėspunde Domnia-ei pentru ce va fi cu cale.

Întorcėndu-se spre Uța Todora adause încă.

— Acėsta s'a petrecut cu puțin mai nainte de ce venisei Domnia-ta la mătușă, unde mojicul de giuvaergiu avuse obrăznicia de a mă căuta. —

— Décă este de așa, — țise acum Orfănescu, — apoi atunci trebuiește să ne îngrijim de alte miȳloce pentru apărarea giuvaerelor Domniei-tale.

— Mė rog, mie nu-mi este atât de giuvaere, ci mai mult de cinstea mea, care ar suferi prea mult decă Tomița ar putea în adėvăr să-mi ea sculele înapoi, seú chiar decă ar fi silită de a le plăti mătușă-mea. —

— Așa este, aveți tótă dreptatea și cu atât mai vėrtos trebuie dar să ne îngrijim cu tot adinsul de alte miȳloce.

— Bine țici Domnul avocat, bine țici, — îl întrerupse aici ėrăși Todora pe Orfănescu — cu atât mai vėrtos trebuie să căutăm miȳloce, că-cî cinstea mea imi este mai scumpă decăt tóte pietrele scumpe din lume. Décă aș fi avut banii la îndemána i ași fi aruncat mojicului de giuvaergiu în față, dar apoi ėrăși mă găndesc, că ar fi rıs Popiřă de mine. —

— Dómnă, cu aceste reflexiuni nu înaintăm nici decum.

— Bine țici, bine țici, caută dar Domnule, caută pentru Dumneȳu și veți de găsește ver un miȳloc. —

— Nu înaintăm decă nu procedăm după un óre-care sistem, — continuă Orfănescu. — Sistemul meú însė este, ca să întreb mai întâiu de doveđi. Permite-mi dar a te întreba și pe Domnia-ta: Ai doveđi? —

— Despre ce să aibă doveđi, — întrebă aici Victoria, care nu se putea răbda să asculte în tăcere atăta vreme.

Orfănescu aruncă o priyire asupra Victoriei par că ar fi vroit să dică: te rog, nu te amesteca în vorba nóstra. —

Victoria înțelese greșela ei și tăcu rușinată.

— Bine ți dice Domnișóra, — afirmă Todora, — despre ce lucru să am doveđi? —

— Despre faptul că Popîrța ți-a dăruit acele giuvaere, pe care le reclama acum Tomița dela Domnia-ta! —

— Ce doveđi să am, ce doveđi ași putea să am! Ean gândeș-tete puțin și Domnia-ta, Domnule avocat: Póte cine-va, póte o biată femeică, o mirésă să se îngrijescă în asemenea casuri de doveđi? —

— De sigur, că nu, — trebui să afirme și Orfănescu, — nici n'am vroit să-ți cer dóră ver un martur adus anume, care să fi asistat la actul de daniă, seú ver o dovadă înscrisă despre cadoul primit, ci am vroit numai să-ți ațiți memoria, am dorit să te fac, să cauți prin suvenirile Domniei-tale să-ți reamintesci tóte amenunturile cu care a fost însoțit actul de dăruire ...

— Să vă spun tóte, să înțelege pe cât în voi putea să-mi aduc aminte. Ca să nu fac ver o greșelă, să nu trec ceva cu vederea, să nu tac despre ver o împregiurare, póte însemnată, vă voi spune tot, ce s'a petrecut în aceea ți, când mi s'aú adus sculele. —

— Era în ȕioa după logodna nóstră, cătră 11 óre, póte să fi fost și ceva mai târđiú, orí nu va fi fost încă la 11, ba

— Treceți vă rog înainte, timpul nu este de atáta importanță, — observă Orfănescu.

— Era dar pe la 11 óre. Nu era mai târđiú că-cí eú eram ocupată a griji prin odăi, adică, — se corectă Todora, — supra-veghiam servitóra, care grijea prin odăi, când étă că mi se anunță un băiat dela magazinul primului giuvaergiú, dela magazinul lui Tomița, spunéndu-mi se, că acel băiat ar avea să-mi predea ceva din partea

— Din a cui parte Dómnă? Acest punct este fórté însēmnat! —

— Décă nu mi-ai fi pus acéstă întrebare, eú de bună sémă aș fi ȕis din partea lui Popîrță, dar acum după ce mi-ai aréat importanța acestei împregiurări, ȕeú nu sciú, decă pronunțase cine-va cu acéstă ocasiune acest nume dinaintea mea, seú decă mi se spusese numai simplu, că sculele vin din magazinul lui Tomița. Atát sciú că mi le aduse un băiat. —

— Bine apoi de unde ai sciut că nu este ver o greșelă la miȕloc. Ai acceptat giuvaerele.

— Eú nici decum! —

— Nu-ți spusese Domnul Popîrță nimic despre ele. —

— Înainte de a mi le trimite nu; era o surprisă.

— Apoi atunci îți va fi spus mai în urmă, dar cu tóte acestea

mă mir, cum de le-ai primit fără să scii de sigur, că sunt destinate pentru Domnia-ta? —

— Dar cine ȕice, că n'am sciut? —

— Apoi nu spunı, că nu-ȕi aduci aminte decă s'a pronunțat numele trimițatorului dinaintea Domniei-tale seú nu. —

— Așa este, dar aici nu încăpea nici o îndoielă, cu tóte, că nu-mı aduc aminte decă se pronunțase numele cuiva.

Nu încăpea nici o îndoielă, că-cı sculele erau însoțite de o carte de visită. —

— A cui?

— A lui Popiřă!

— O simplă carte de visită!

— Carta era simplă, dar pe dos era scris . . .

— De mâna Domnului Popiřă?

— Prea mă întrebı multe! Nu sciu, că-cı nu-ı cunosc scrisórea însé presupun că era scris de Popiřă.

— Bine și așa, să presupunem dar și să admitem. Ce sta scris pe aceea carte?

— Nu sciu togmaı apriat cuvânt de cuvânt, însé sensul era cam pe aceea, că im trimite acele scule alese de el, ér decă ver una din ele nu ar fi togmaı după placul meu, apoi atunci să o înapoiez giuvaergiului, care ar fi însărcinat de a-mı trimite alta după placul meu, ver care aș cere. —

— Decă mı-ai comunicat în togmaı sensul aceluı bilet, apoi atunci numai începea nici o temere. Domnul Popiřă va fi dator să plătescă giuvaergiului până la o lăscaiă. Totul depinde dela acesta carte de visită, pe care te rog să o cauș, și să mı-o aduci, decă o maı ai Dómnă! —

— De bună-sémă va fi la mine acasă pe tăviță, că-cı am obiceiú a păstra tóte cărțile de visită, carı im vin, pe o tăviță cumpărată anume. —

Aici era să-ı observe Orfănescu, că decă lăsase aceea carte de visită pe tăvița de pe masă, decă nu o păstrase maı bine, apoi atunci Popiřă, care făcuse tóte cu intențiune, fórte lesne a putut să ia de pe aceia tăviță cartea sa de visită, pe care scrisese el acel document atât de prețios. ȕicem că era să observe acesta, însé preocupat fiind de cestiunea, care il atingea pe el maı de aprópe, adică de pricina cu ceı 10,000 de fiorini ai Victoriei, voi să isprăvescă cât maı îngrabă vorba cu Todora, pentru ca să pótă medita în linisce asupra pasurilor ce erau de făcut întru scăparea aceluı capital al Victoriei.

Deci numai făcu Todorei aceea observare ci i dîse:

— Êtă dar Dómnă că ne-a succes a deslega pricina giuvaerelor Domniei-tale spre folosul Domniei-tale. Cred că am avut fericirea a împraştia tóte temerile, care v'aũ bántuit până acum în acéstă privinţă.

— Vê mulţămesc, Domnule avocat, vê mulţămesc din tot sufletul, — răspunse Todora ridicându-se de pe scaunul, pe care şeduse până atunci. — Vê mulţămesc pentru preţioşa consultaţiune, ce aţi bine voit a-mi acorda aici în prezenţa intimelor Domniei-tale. Acum după ce mi-aţi luat greutatea de pe sufletul meũ, acum am datoria a vê părăsi cât mai îngrabă, pentru a nu vê răpi mai mult un timp atât de scump. —

— Ne vom duce şi noi, că-cî este târziu, — dîse jupănesa Uţa, care ascultase cu mare nelinisce la cele ce spusese Todora. Dîcem cu nelinisce, că-cî apucăturile lui Popîrţă i sê arătară din ce în ce mai ameninţătoare. Cu un suflet atât de spurcat, — astfel numia ea, acum pe Popîrţă, — lupta devenea de tot primejdiosă. Aceste fură gândurile, care neliniscire pe Uţa la auđirea pricinei cu giuvaerele.

— Da, trebuie să ne ducem şi noi, — adause Orfănescu, — eũ mai ales simţesc necesitatea de a-mi repausa puţin spirital, pentru ca să-mi réculeg puterile la lupta viitoare. —

Victoria nu prea era înţelêsă cu acéstă intenţiune a lui Orfănescu. Nu, că-cî tótă séra li sê trecuse cu nimicuri, după părerea ei.

Puneţi-vê cu o fetiţă înamorată.

Să petrecuse tot lucruri însêmnate în aceea sérá, ea însê le numi nimicuri.

Décă ar fi mărginit acest nume asupra poesiilor pe care i le cetise iubitul ei, atunci mai că nu am putea respinge acest nume. Dar ea întinse dispreţul ei asupra celor mai însêmnate cestiune, cari sã desbătuseră dinaintea ei, sê desbătuseră chiar de ea însăşi; decă acestea erau nimicuri, apoi ce numia ea lucru de valóre.

Să vede că n'aţi fost nici odată înamoraţi de-mi puneţi asemenea întrebări

Cu tóte că petrecuse séra în nimicuri cu iubitul ei şi ca prin urmare nu era înţelêsă a sê despărţi de el în un mod atât de rece, fără oftările obicinuite, fără sărutatul cel dulce, cu tóte acestea, fiind o fată înţelêptă, nu dîse nimic, decăt îşi sterse pe ascunse o lacrimă din ochi, şi să mulţami a strînge mânia lui Orfănescu cu îndoită căldură, acum când o întinsese de adio.

După ce plecară ceilalţi, Victoria scóse din sfnul ei fraged o foiţă, depuse mai întaiũ o sărutare pe hârtia cea rece, dar cu un

cuprins tare călduros, apoi ceti de nenumărate-orî acele puține rënduri, cari erau scrise pe aceea foiță.

Era declarațiunea de amor a lui Orfănescu pusă în versuri.

Mai nainte de a părăsi pe Victoria să cetim și noi acele rënduri, ca să scim să le comunicăm frumóselor nóstre cetitoare, pentru ca să pótă judeca și Domnia-lor despre valórea unei atari declarațiuni de amor.

Versurile erau următoarele, cu titlu

Fi a mea!

Inima mi sé despică

Când la tine mé gândesc,

Și tu nu cređi, mult dorită,

Că pe tine te iubesc.

Te iubesc cum nici odată

Om pe lume a iubit,

Te iubesc cu firea tótă,

Neclintit și nesmintit.

Te iubesc cu cutezanța

Și mé 'ncred în viitor,

Și mé reazám pe speranță,

Să-mí ajung cerescul dor.

Fi a mea! ah, fi-mí soție

Ca să fiú eú soțul tēu,

Să te am în vecinicie,

Chiar în cer la Dumneđeú!

Victoria ceti și tot ceti aceste versuri, nu scim de câte-orî, și nici n'avem timp să stăm lângă ea, până atunci, până ce se va pune la odihnă, că-cí acum trebuie să ne ducem în altă parte.

X.

Todora, cum ajunse acasă la ea, cu tóte că era nóptea și întuneric „beznă“, totuș sé puse să caute cartea de vizită cea cu pricină.

Ce fel? sé puse să caute prin întuneric cartea de vizită?

Lăsați gluma, sciți prea bine că întunecimea domni numai până atunci în odaiă la Todora, până când puse de i aprinse o luminare de stearin séú o lampă cu gaz, nu sciú care din dóuě, dar în fine aprinse ceva de făcu lumină prin casă, apoi sé puse să caute cartea de vizită.

Cu tótă lumina de luminare de stearin séú de lampă de gaz, cu tóte că vedea prea bine pretutindení pe unde căuta, Todora totuș nu găsi ceia ce căuta.

Mai întâiú luase aceia tăviță în care păstra cărțile de vizită, puse lumina de stearin séú lampa de gaz aprópe de ea, adică de tăviță, lua cărțile din ea, dar nu „de-a-valma“ séú cu „ghiotura“ ci una câte una, o ceti pe fiă-care, dar vai, în zadar, că-cí cartea lui Popírță, cea cu dosul scris, nu o găsi. Luați bine de sémə, nu

găsi cartea de vizită a lui Popîrță, cea scrisă în dos, că-cî alte cărți de vizită, tot d'ale lui Popîrță, găsi ver una, două, dar nici una din ele nu era cea căutată.

După ce trecuseră tóte cărțile de vizită din tăviță, — și dēu numărul lor nu era nici decum mic, — prin mînilor Todorei, începuseră să le revedă din nou, éráși carte de carte, una câte una, cu ceea mai mare îngrijire, însă și de astă-dată se trudi în zadar. Cu tóte acestea încercă și pentru a treia óre. Cu același succes negativ. Acum se sculă de lângă masă, luă luminarea, — era luminare de stearin, ér nu lampă cu gaz, că-cî decă ar fi fost lampă cu gaz, n'ar fi putut să umble cu ea prin casă, — luă decî luminarea de stearin într'o mână, ér cu cealaltă rēscoli prin tóte unghiurile din odaia în care să afla. Era odaia de primire, aceia odaia în care asistasem la scena ce o jucă Todora lui Popîrță pentru a scóte dela el subscrierea aceluî act făcut de notar. În acéstă odaia rescolisese dar Todora tóte unghiurile, însă în deșert. Acum trecu în odaia d'alături, care era odaia ei de dormit, séu iatac, cum se dīce în România după Turcime. Rēscoli și aici prin tóte părțile, caută prin pat, pe sub pat, prin tóte, tóte, dar prin tóte mobilele, — éráși în deșert. Sē duse de aici în sala de mîncare, — sofrăgeriă să dīce în România, — căuta pe masă, pe sub masă, pe bufet, prin bufet, pe sub bufet, în dosul bufetului, pe scaune, pe sub scaune, prin unghiuri și colțuri, — tot de géba. Acum merse chiar în odaia unde dormia fetele ei. Acolo însă nóue nu ne este permis a intra. Nu se cade să vedem fete mari culcate în pat. Vom accepta dar la ușa. Étă că și de aici eși Todora necăjită. Necăjită dēu, că-cî speriasse în dar somnul fetelor, adică nu gāsise nici acolo cartea aceia, afurisita carte de vizită.

Nu era și nu era, măcar decă ar fi dat tótă casa prin ciur!

Cu căutatul trecuse o grămadă de vreme. Începuse a se crepa de ți, când Todora, obosită de atăta trudă sécă, — trebue să sciți, că munca fără rezultat ostenește pe omul cu mult mai mult decăt o muncă cu ispravă vederată, — să lumina de ți, dīcem, când Todora obosită se puse în pat, pentru ca să mai odihnescă puțin.

Dar vai de odihna aceea, când sufletul n'are astēmpēr! Nu este odihnă, nu póte fi odihnă, că-cî cum se odihnescă trupul, cum să odihnescă, supusul, când stăpânul nu póte avea pace!

Încetul cu încetul tot se mai linisci spiritul Todorei astfel încât în cele din urmă învinse ostenéla trupului neliniștea sufletului și prefăcu gândirea din tulburată și turmentată ce era, în lină și cum-pătată, astfel încât nu dură mult și Todora începu să viseze.

Ferice de omul cel ce póte găsi în sēnul visurilor pacea pe

care i-a răpit dura realitate, dar îndoit de fericit acel om, care prin spiritul său învinge asprimea adversitaților, și tot atât de fericit acel om care poate — uita răul ce-l bântuie.

Îl fericim deșu și pe acesta, în ciuda moraliștilor, care pe un asemenea om îl numesc ușur de minte, îl fericim deșu, că-cî posede în firea sa un talisman, care 'l feresce de povara grijelor.

Cu ce dragă de inimă am învêța și noi această artă decă ar fi cu puțință a se învêța un asemenea lucru, și decă nu ar fi un dar al buneî mume natura.

Să vedem însê cu ce gând sê linisci Todora, că-cî omul nu poate uita răul până ce nu sê gândesce la ver un bine.

Să vedem dară, care fu gândul Todoreî, destul de puternic, pentru a isgoni din sufletul eî téma care o coprinsese când sê încredințase, că dovada menită de ai scăpa giuvaerele nu era nicăirea.

— Ba deșu, — își dișe ea, — voi zălogi și restul giuvaericalelor, pentru ca să nu sê găsească nimic la nime, că-cî unde nu este nimic, acolo nici nu sê poate lua nimic. Acésta ar fi trebuit să sciũ și fără povăța avocatului. Êr cât despre cocóna mătușă-mea, i voi dișe că am zălogit sculele după povăța avocatului și ca să o scap de necesitatea să le plătescă Domnia-eî. Așa voi întórce răul spre bine.

Aceste deducțiuni fură, care i linisciră bpe Todora întru atât încât adormi linișor.

Ear când sê trezi a dóua di, și când sê gândi acum în lumina dișei și cu ochiî deschiși la același lucru i sê păru mai anevios, decât cum i sê presentase înaintea somnului.

Cu cât sê gândia mai mult cu atât sê încurca mai tare, astfel încât pierdênd în fine tótă încredere în dibăcia sa, decise a alerga érași la avocatul Orfănescu și a căuta ajutor la el, spunêndu-i că n'a găsit afurisită de carte.

Ea îndată și esecută acésta a eî decisiune, adică sê duse la Orfănescu.

Abia apucase Todora să între pe ușa cancelariei, când étă că fu întêmpinată de Orfănescu cu următórele cuvinte.

— Sciũ Dómna de ce ai venit la mine. Motivul visitei Domnieitale nu este altul decât acela, că n'ai putut găsi cartea de visită a Domnului Popirță. Așa este, că am dreptate.

— Deșu, — răspunse Todora, — trebuie să mă minuneș de adâncă Domnieitale pătrundere. De unde ai putut cunósce adevêrul, din fața mea óre? —

— Sciam chiar de erî, că nu vei găsi acea carte, — adause Orfănescu.

— Cum să pôte un lucru ca acesta, de vreme ce nici chiar e  însa i, nu sciam asta, că-căi abia a i-dimin t , după ce căutasem prin t t  casa, m'am convins, că nu voi putea găsi aceea carte.

— Cred Dómna-mea. E  ins  m  acceptam la ac sta, sciind că Domnul Popir t  nu va fi fost togma i at t de neprev detor, pentru a lăsa între m nile Domniei-tale un document at t de  ns mnat, pe care, av nd liberă  ntrare la Domnia-ta, putea să  i-l ia ver c nd din sciuta t vi t . —

La ac st  observare Todora  i  mu c  buzile de ciudă.

— Ve i Domnule, —  ise ea acum cu vocea n bu it , — ac st  ideia nu mă-a venit. Recunosc  ns  că a i judecat f rte bine, că-căi acum sunt  i e  pe deplin convinsă, că Popir t  va fi profitat de  rba, de nebuna încredere, ce am avut c tr  el,  i că va fi luat  i va fi nimicit acea carte de vizită. —

— Ce este de făcut, — adause în fine desperată cu totul.

— Ceia, ce era de făcut în ac st   mpregiurare, am  i făcut, — răspunse Orf nescu.

—  ns  fără speran t  de ree i t , —  ntreb  Todora.

— Ba cu ceea m i bună speran t  de ree i t , — afirmă Orf nescu.

— Ac sta numai unui om de geni  ca Domnia-ta ia fost cu putin t .

— Vă rog D mn , / prearm  m guli i Library Ceia, ce am făcut e  în ae st  pricină, ver care dintre colegii mei ar fi putut face După ce au isem dela Domnia-ta despre aceia carte de vizită m -am  nchiphuit îndată, că Domnul Popir t  va fi avut grije, s   i-o ia înapoi. Admi t nd ac st  presupunere, ca un fapt dovedit, m'am încercat a suplini la ac st  lipsă, adică m'am încercat a-m i procura ceva doved i despre existen a acestei cărți de vizită, se u m i bine  is doved i despre coprinsul acelei împărtășiri adresate c tr  Domnia-ta, care  ic  că era scrisă în dosul acelei cărți. —

— Dar cum te-ai putut gândi la asemenea lucru, cine să fiă în stare să- i aducă asemenea dovadă? —

— Tot a a m   ntreba i  i e ! M   ntreba i, că cine ar putea să-mă aducă probe despre existen a acelei împărtășiri, afară de Domnia-v str ? —

— Bine  ic , e  una sunt dovadă?

— Mărturia Domniei-tale nu să prinde în acest cas, d'aceia am  i c utat martor afară de Domnia-ta. —

— Sci  că ai găsit, dar sunt curios  a afla pe cine. —

—  t  cum am chibzuit e  m i departe; dec  cartea de vizită nu a fost pusă în plic, apoi atunci băiatul care a duso, de bună-s m  va fi cetit ce era scris pe d nsa. —

— Ce pricepere, ce înțelepciune, — exclamă aici Todora.

Orfănescu se prefăcu, par că nici n'ar fi audīt aceste laude, și raportă mai departe:

— Chiămai decī pe acel băiat și il spusei unei cercetări, care avu un rezultat fōrte fericit.

— Tremur de nerăbdare, ca să aud, care era acel rezultat. —

— Éta -1, Dómna-mea. Băiatul nu numai că cetise el însuși împărtășirea scrisă în dosul acelei cărți de vizită, dar o arătase și la cei doi călfi ai lui Tomiță, cari să vede tréba, desvoltară un interes fōrte mare pentru Domnia-ta, că -cī citiră de atâta-orī cuprinsul cărți, încât o învățară de rost și fură în stare a mi-l repeta cuvânt de cuvânt. Eū însă după spusa lor am reconstruit întréga comunicațiune, procurându-mī astfel dovada necesara, o dovadă scrisă și subscrisă de trei martori. —

— Bună să fiă óre acéstă dovadă? —

— Tot atât de bună, ca și însăși cartea de vizită! —

— Așa dară am căștigat! —

— După cât în este dat să judec eū, — da. —

— Vē mulțamesc, Domnule avocat, vē mulțamesc din tótă inima. —

— Nu-mi mulțamiți încă din tótă inima, — dise acum Orfănescu zîmbind, — că -cī apoi nu sciū cum în veți mulțami, decă 'mī va succede a vē căștiga și procesul cel mare, decă vroiți să 'l întreprindeți, și decă vroiți să mī-l încredințați mie. —

— Ce proces, Domnule avocat, și cu cine? —

— Tot cu Domnul Popiřță! —

— Todora se înroși. — Ea înțelese că Orfănescu voiesce să -i vorbescă de proiectul de căsătorie pe care 'l dusesse până la facerea unui contract cu Popiřță. Orfănescu observând sfiéla Todorei, pe de-o parte, ér pe de altă parte resimțind, că și el însuși prin Victoria, dar mai cu sémă prin muma Victoriei, prin lelea Uța, era interesat și complicat în acéstă afacere delicată, își pierdu și el puțin prezența și începu să o încurce dicând:

— Értă Dómna-mea, decă mī-am permis a atinge o córdă disonantă în inima Domniei-tale. Am atins'o însă, că -cī altmintrea nu ași fi în stare a reconstrui armonia de care v'a lipsit nedelicatețea unui bărbat fără consciință. Acum după ce am atins acea córdă sunt dator ați spune, că eū am multă speranță, că vom putea aduce pe Domnul Popiřță, ca să respecteze parola ce ți-a dat nu numai dinaintea preotului, ci și dinaintea notarului. —

— Vē rog, cruțați-mē, — insistă acum Todora, — nu-mī mai

pomeniți de acele făgăduințe ale unui miserabil. Chiar decă ar fi un mișloc pentru a-l sili, eă una nu m'ași profita de acel mișloc. Cum ași putea primi căsătoria cu un om, care a arătat un caracter atât de disprețuit. —

Orfănescu nu s'e acceptase la acest răspuns. El cređuse că Todora va primi cu plăcere ajutorul s'eú, și că astfel va putea lega pe Popirță de ea, scăp'end prin acest mișloc, după planul primitiv, capitalul Victoriei din ghiarele lui Popirță.

Neacceptata dispozițiune a Todorei i strica însă tot rostul, dar cu tóte acestea el, ca un adev'erat avocat ce era, înțelese îndată, că ar fi f'orte r'eú pentru el și amorul s'eú, decă s'ar învrăjmăși cu Todora. Dec'i, pentru a s'e feri de ac'estă posibilitate, înt'orse îndată f'óia și i r'espunse:

— D'ómna-mea, nu m'ai înțeles. Eú n'am avut intențiunea a te sfátui, s'ă silesc'i pe Domnul Popirță la îndeplinirea căs'etoriei ci am vorbit numai despre îndeplinirea făgăduințelor s'ele, car'i s'e împart în d'ou'e părți. Numai una din aceste părți este căs'etoria, ér cealaltă la care m'am gândit eú, este despăgubirea de 20,000 fiorin'i, de care nu ar fi prudent, ca s'ă te lapeđi. —

— Dar prin ce mișl'óce l'am putea sili, — întreb'ă acum Todora, — de vreme ce chiar actul notaricesc, după declarațiunea advocaților n'are nici o val'óre. —

Apoi s'ă mai đică cine-va, că femeia nu este diplomată din fire. Étă un răspuns f'orte diplomaticesc, acest răspuns al Todorei. Ea în loc de a đice, că primesce cu plăcere ajutorul lui Orfănescu întru căști-garea amendei de 20,000 de fiorin'i, neg'ă posibilitatea acelei căști-găr'i.

Orfănescu recunosc'end importanța acestu'i răspuns continu'ă des-baterea, apuc'and și el pe calea diplomatică, că-c'i nimic nu este mai molipcios s'eú contagios dec'at prefăcătura. Nici Orfănescu nu-și spuse dar verde gândul s'eú, ci întinse și el vorba pentru ași da un aer de importanță, că-c'i în vremea de ast'ăzi numai are trecere đic'ăt'órea ceia: „Vorbă multă s'ărăcia omulu'i“, ci trebuiesce s'ă o înlocuim prin đic'ăt'órea cea n'ouă: „Vorbă multă, v'eda omulu'i“.

Orfănescu r'espunse dar în grabă:

— Pardon, D'ómna-mea, aceea declarațiune nu o putem numi o declarațiune a advocaților, ci trebuiesce s'ă o numim declarațiunea s'eú părerea a unu'i avocat s'eú a une'i părți dintre advocați, ér nu a advocaților peste tot, că-c'i eú de pildă îm'i permit a fi cu totul de altă părere. —

— S'ă p'óte, — esclamá aici Todora uit'and în urma surprinderei de diplomați'ă, — s'ă p'óte ca Domnia-ta s'ă s'ăv'ersesc'i și ac'estă minune? —

— Nu este aici nici decum vorba de minune, ci este numai vorba să scim, ca să ne purtăm bine și să ne profităm de toate avantajele pe care le avem în contra adversarului nostru. —

— Ba ău, este ăre care posibilitate ca să scăpăm pe acei 20,000 de fiorini. —

— Eă unul nu mă îndouiesc nici decum. Tăte sunt în folosul nostru, decă vom sci să ne purtăm cum se cade, și mai cu sémă decă vom sci, să ne prefacem și să păstrăm secretul. —

— Căt despre secret, nimeni nu-l pôte păstra mai bine decăt mine; ér căt despre prefăcătorie, mă voi încerca de a învinge natura mea, care până acum nu s'a putut supune nici odată minciunei, dar gândindu-mă la binele copiilor mei, în va succede pôte să mă prefac. —

Judecând după aceste vorbe ale Todorei trebuesce să credem, că ea era o minune printre femeii. Nu este aceea o minune printre femeii, care face togmai din contra ca celelalte? Ea păstréză secretul, altele 'l vënd pentru o ceșcă de cafea! Ea nu scie să se prefacă, altele să prefac, pentru un nimic o pălăria, de pildă, séu o rochiă de bal séu altele și altele

— Decă este de așa, apoi planul meu va reesi de bună-sémă. —

— Este permis să aud și eă acel plan? —

— Nu numai permis, dar v'aș ruga chiar pentru puțină răbdare, ca să vi-l pot desvolta cu totul. —

— Aici nu încape rugare. Unde este interesul la mijloc, acolo răbdarea află nutrimentul cel mai plăcut, astfel încât trage tot-déuna întru acolo unde se află interesul. —

— Observarea Domniei-tale o găsec fărte nimerită și fărte spirituală Decă diceți, că aveți interes pentru espunerea mea, apoi atunci nu mă mai tem de a vă împertuna spunându-vă, că mâine se va deschide la tribunal și se va ceti testamentul repositului Hagiü. Eă, din întemplantare, cunosc cuprinsul principal al acestui testament. —

— Ertăți mica întrerupere, ce vă fac, dar trebuesce să vă observ, că nu pot înțelege, ce legătură pôte fi între pricina mea cu Popirță, și între testamentul Hagiului.

— Domnul Popirță este moscenitorul Hagiului! —

— Sciü. —

— Decă sciți, apoi vă rog a deduce din acéstă împregiurare, că în acel testament va fi vorba de Domnul Popirță. —

— Atăt lucru în închipuisem și eă, dar nu-mi pot închipui legătura între coprinsul testamentului și între contractul meu cu Popirță.

— Credeți-mă însă, că în acel testament se coprinde o legătură, seú mai bine is un motor de desbinare pentru obiectul contractului Domniei-tale cu Domnul Popră. Despre adeverul acestei afirmaiunii te ai putut convinge Domnia-ta prin ceia ce ai pătit, c-că Domnul Popră numai după ce a aflat cuviinciosul coprins al testamentului s'a decis a se desface de Domnia-ta. —

— t esplicarea purtrei see, pe care pn acum în zadar am cutat. Ce va fi re coprins în acel testament at de vătămător pentru mine? Vtmtor d, c-c după cum am înțeles din spusele Domniei-tale numai coprinsului acelu testament am să mulțamesc necinstea ce mă-a făcut Popr! —

Aic Orfnescu era pus dinaintea punctului celuĭ mai delicat al espunerilor see, c-că ajunsese la acel punct unde era nevoit să descopere Victoriei legătura care se afla între pricina ei i între capitalul hrzuit iubitei see Victoriei din partea Hagiului, cu condiiunea pe care o scim.

Orfnescu înfruntă i acest pericol cu curagiu i cu maestri. El spuse tot Todorei. i vorbi despre dragostea sa ctr Victoria, i depinse fericirea lor nespusă în acele momente, cnd erau aprópe s cstige buna-cuvntarea (împreună cu o zestră de 10,000 de fiorin) dela Hagiul. Apă i descriese subita desamăgire, rezultnd din îndrtnia acestu btrn, care se întórse în ultimul moment i făcu testamentul sciut. În fine i descoperi, că numai prin ajutorul ei, vor fi în stare să scape capitalul Victoriei, i vorbi cu atta căldură, cu atta dulct i pătrundere, înct Todora, departe de a simți, c servise de unta lor, se înduoi i promise, a face după cum va fi povuit de Orfnescu.

— Acum după ce cunosc pe deplin tte intențiunile nóstre — închei Orfnescu, — permite-m să-i da instruciunea necesară. —

— Spune, Domnule, ce am de făcut! —

— Mine dar cnd s va da cetire testamentului, te rog să bine voiesc să te presini d'împreună cu noi dinainte judelu respectiv.

— Cu cea mai mare plăcere. —

— r cnd să va ceti pasagiul vorbind despre cstoria Domnului Popr cu Victoria mea, atunci acsta va declara de odată, că se învoiesce cu acst dispoziiune! —

— Cu alte vorbe va declara, că se învoiesce ca să ia pe Popr de bărbat. Ah, Domnule, nu vă jucai cu primejdia! —

— Nu este nici  primejdiă, — răspunse Orfnescu, zmbind la acst reflecțiune a Todorei, — nu este nici  primejdiă de vreme ce esc Domnia-ta chemat pentru a ne scpa. —

— Cum, Domnule avocat? —

— Declarând în acelaș moment, că protestești în contra acelei legături, de vreme ce Domnul Popîrță este dator a respecta legăturile mai vechi, adică logodna cu Domnia-ta. —

— Înțeleg, înțeleg prea bine unde voiesci să eși. Prin această a mea declarațiune voiesci să aduci dovadă dinaintea judei, precum că Popîrță ar fi împiedecat de a îndeplini condițiunea din testament, adică împiedecat de a se căsători cu Domnișóra Victoria; ér dovedind această, coconița Victoria va avea dreptul de a cere dela Popîrță capitalul prevădută de 10,000 de fiorini. —

— Judecata Domniei-tale, Dómna-mea, este fórte ageră. Cu tóte astea însă totuși nu ai nimerit togmaî mijlocul țintei; că-cî declarațiune, pe care te rog să faci dinaintea judei, ce e drept, va contribui în mare parte întru salvarea séu scăparea aceluî capital al Victoriei, și tot odată va contribui și la obținerea celor 20,000 de fiorini pe séma Domniei-tale, dar singura declarațiune a Domniei-tale nu va desăvêrși nici una din aceste minuni.

— Cum așa?

— Declarațiunea Domniei-tale, Dómna-mea, cu tóte că se va face în chip oficial dinaintea unui jude nu va lega pe Domnul Popîrță cu nimic mai mult pre cât este deja legat prin obligamentele séle de mai nainte. Acastă declarațiune precedată de declarațiunea Victoriei este numai menită a tulbura puțin bizuința Domnului Popîrță, este destinată al face să-și pérđă întru ceva cumpêtul, astfel încât să nu se lege dinaintea judei nici la una, nici la alta, ci să cêră regaz de chibzuélă, cu un cuvênt să se târbăcêscă puțin și să ne dea puțin timp. —

— Eú din contra ași đice, să isprăvim cât mai curênd. —

— Acum vorbești togmaî în contra interesului Domniei-tale, că-cî timpul pe care voiesc să-l câștigăm este în profitul Domniei-tale și trebuieșe asigurat cel puțin până 'n đioa în care se isprăvesce terminul pus în actul Domniei-tale.

— Nu te pricep. —

— Cred și știu chiar cauza care te împiedecă de a mă înțelege. Nu mă pricepi fiind-că n'am fost nici-decum lămurit, că-cî pentru a fi mai lămurit, ași fi fost silit a-ți descoperi tóte mijlócele mele de operațiune, pe care însă trebuieșe să le tăinuesc de-o cam dată. —

— Aici ér ar trebui să mă supêr, că-cî din cuvintele Domniei-tale resultă, că nu prea ai o încredere în discrețiunea mea, cu tóte că ți-am spus că știu să păstrez secretul.

— Dómna!

— Dar fiă! Nu cer nici o esplicare, că-cî încrederea ce am în Domnia-ta întrece chiar puterea curioșității mele. —

— Astăzi Dómnă-mea, — țise Orfănescu înclinându-se — îți place prea mult a-mi grăi vorbe mari și îndatoritoare. Sunt prea fericit a te vedea atât de bine dispusă în favorul nostru. Basat pe această dispozițiune favorabilă, sper că toate ne vor succede după pofta inimelor noastre. —

— Amin — țise Todora, luându-și țioa bună dela Orfănescu, care vedendu-se acum singur se simți foarte bine și liniscit. Să simți liniscit, că-cî i se luase o mare povară de pe suflet, se ușurase de greutatea mărturisirei pe care fusese silit a o face Todorei. Acastă mărturisire i făcuse în adevăr mai multă grije, decât chiar învâlmășala cu Popîrță, că-cî în această privință isbutise a prepara un plan foarte bun, pe care 'l și ecsecută, după cum vom vedea din capitolele următoare.

XI.

A dóua țî se adunaseră într'o odaiă a tribunalului dinaintea jude-lui însărcinat cu cetirea testamentului Hagiului următoarele persóne.

Uța cu fiă-sa Victoria.

Popîrță cu avocatul Moise Capiu.

Todora cu avocatul Alesandru Orfănescu.

În fine Domnu Iorgulescu, notarul public.

Popîrță când vedu pe Todora întrând cu Orfănescu păru surpris. El se plecâ îndată la urechile lui Capiu și i șopti ceva cu mare stăruință. Capiu drept răspuns i făcu un semn afirmativ cu capul.

În momentul, când judele, rupend sigilul de pe testament, fu gata de a începe cu cetirea, Moise Capiu îl întrerupse, țicend:

— Vě rog Domnule jude, în numele clientului meū, să bine voiți a-mi aręta motivul, care v'a îndemnat de a admite la această ședință, care este intimă, și pe nisce persóne neinteresate, adică pe Dómnă Todora cu avocatul Domnia-ei Domnul Alesandru Orfănescu. —

— Aceste persóne, — replicâ judele, — nu sunt nici decum neinteresate, fiind citate chiar de mine după cererea Domnului Iorgulescu, notarul care a asistat la facerea testamentului din cestiune. —

După darea acesteï deslușiri, la care, firește, nu se putu opune nimeni, judele ceti întregul testament al Hagiului, pe care nu 'l vom mai reproduce aici, cunoscend în destul acele puncte, care ne-ar putea interesa pe noi.

Abia sfērșise judele cu cetirea testamentului, când étă că se ridică Victoria țicend:

— Declar aici dinaintea justiției, că primesc condițiunile testamentului încât mă privesc pe mine. —

Popîrță la această declarațiune rămase pentru un moment, cum am dice, cu gura căscată; fiind astfel lipsit de organul graiului, nu putu prin urmare să se pronunțe asupra acestei declarațiuni, cu atât mai puțin, fiind-că în vremea până ce să închidă gura și să începă să vorbescă, Todora în urma unui semn făcut de Orfănescu, i-o lua înainte, să sculă și pronunță aceste cuvinte:

— Eū însă protestez în contra acelei dispozițiuni din testament, prin care se împune Domnului Popîrță obligamentul de a se căsători cu Domnișóra Victoria, și mă împotrivesc, fiind-că decă Domnul Popîrță s'ar apuca să declare, că se invoiesce și Domnia-lui cu dispozițiunile testamentare, apoi atunci Domnia-sa ar călca logodna legală, ce a serbat cu mine. —

Popîrță își recăstigase nu numai puterea vorbirei dar și răutatea inimii. El la discursul fostei séle mirese zîmbi cu dispreț și răspunse îndată:

— Pe timpul când am serbat logodna cu Dómna care este aici de față și care mă reclamă, nu am cunoscut încă îndatorirea, ce-mi era impusă prin testamentul reposatului meu unchiu, bine-făcătorului meu, Dumneđeū să-l erte. Afînd acum de dorința testatorului, desfac logodna și ...

— Scusați decă imi permit a vă întrerupe togmaî în momentul în care erați să vă legați érași la o îndatorire, despre care, în acest moment nu puteți sci încă, decă veți fi în pozițiune de a o aduce la îndeplinire — cu aceste cuvinte întrevenise acum Orfănescu, care își urmă obiecțiunea sa, adaugënd, — pe lângă logodnă sciū că Domnia-vóstră v'ați legat chiar prin un act autentic făcut de Domnul notar Iorgulescu, care este de față.

— Așa este, — afirmă notarul.

— Nu tăgăduesc nici eū, — dise acum Popîrță, cam neliniștit.
— Acest act însă nu-mi împune nici o îndatorire.

— Cum puteți susține un lucru atât de nefondat, — prost, eram să dic, — îl întrerupse notarul aprins.

— Vě rog nu uitați locul, unde și persóna dinaintea căreia vă aflați, — observă judele cu asprime. —

— Mě rog de ertare, — replică notarul, — însă acest Domn și a permis a susține, că un act făcut de mine, și anume făcut oficial de mine, în calitatea mea de notar, un act autentic prin urmare, nu i ar împune nici o datoriă, cu tóte că prin acest act Domnia-sa se obligă, a se însura cu Dómna Todora în un óre care timp, séū apoi decă nu, a i număra drept amendă 20,000 de fiorini. —

— Aveți bunătatea, — se adresă acum Popîrță către avocatul său, către Moise Capiu, — aveți bunătatea de i dați Domnului notar răspunsul legal la spusele Domnia-lui, că-cî Domnia-vóstră vè pricepeți mai bine la asemenea lucruri. —

— Răspunsul este lesne de dat, — observă Capiu, — n'am decât a-l ruga pe Domnul jude să-mî permită ca să cetesc aici paragraful 45 din codul civil. —

— Cunosc acest paragraf, — replică judele, — și nu mă în-
doiesc, că atât Domnul notar cât și Domnul avocat Orfănescu, vor
fi cunoscënd coprinsul acestuî paragraf, care nu dispune alt nimic,
decât țice lămurit, că îndatoriri de natura menționată, nu aũ nici o
valóre dinaintea legei. —

— Dinaintea legei nóstre, adică acelei din țeră în care trăim,
— adause notarul încă tot aprins. — Cât despre rest cedez cuvêntul
legistului Dómnei Todora, care vè va espune cauza, că-cî eũ nu am
acéstă chîămare. —

— Domnul Popîrță a uitat să spună avocatului Domniei-séle,
— urmă acum Orfănescu, — a uitat să spună mult stimatului meu
coleg Domnului Moise Capiu, cu ocasiunea consultărei séle, că el,
adică Domnul Popîrță, este pămêntén din România, prin urmare
supus legilor române, care legi, după cum scim cu toți nu sunt ace-
leași ca și ale nóstre. Prin urmare mult stimatul meu coleg Domnul
avocat Moise Capiu a informat pe Domnul Popîrță după tecstul le-
gilor nóstre, care sună în adevêr așa precum scim cu toți, ér nu
după tecstul legilor române, la care, o mai repetez, este supus Dom-
nul Popîrță, și care lege nu cunósce dispozițiunea coprinsă la noi în
paragraful 45, ci atribuesce deplină valóre ver căruî contract, decă
s'a făcut cu liberul consimțemênt al părților, și n'a fost surprins prin
dol, nici smuls prin violență, nici dat prin eróre. —

— Acésta întrebare ese afară din cadrul competenței mele, —
declară judele, care vèdu acum și el că prea o luase iute, când
vroise să-și arete cunoscința sa de legi, — decî nu pot permite ca
să se trateze mai pe larg dinaintea mea. Fiind astfel, someș pe
Domnul Ghiță Popîrță, a declara, decă primesce séu ba condițiunile
presentului testament, pe care Domnișóra Victoria le-a primit? —

Popîrța la espunerea lui Orfănescu din neliniscit ce fusese de-
venise cu totul uimit. Recunosc și el, că făcuse mare greșelă uitând,
că el nu este supus în materiă civilă legilor din Austro-Ungaria, și
că, uitând, nu se putuse îngriji până în momentul de față, să afe și
dispozițiunile legilor Române în cauza sa. Nu scia ce să răspundă.
Decă țicea că se invoiesce, apoi atunci îl apuca Todora de cei 20,000

de fiorini, decât dăcea că nu se învoiesce, apoi îl apuca Victoria de cei 10,000 de fiorini. Ajunsesse în tristă pozițiune, dase în cursă, cu lăcomia sa, precum dă câte odată și vulpea tot din asemenea pricină.

Advocatul său Moise Capiu din întâmplare nu era distras în acest moment. Nu era distras fiind-că 'l interesa și pe el foarte mult cauza de față. Nefiind distras, observă nedumerirea în care ajunsesse clientul său Ghiță Popîrță, și pentru a-l scăpa din „impas“, cum dăc advocații, vorbi el pentru dînsul grîind:

— Rog pe Domnul jude să acorde clientului meu un termin de 10 zile pentru darea cuviinciosului răspuns.

— Eū din parte-mi, — dăse acum Victoria cu vocea emoționată, — rog pe Domnul jude, să decidă ca acest termin să fiă preclusiv, că-cî și eū trebuiesc să sciū cât mai curînd hotărîrea decisivă. —

— Să-mi fiă permis, — interveni acum Orfănescu, — ca să iaū și eū cuvîntul în interesul Domnișoarei Victoria, sēu mai bine dăc în propriul meu interes, de vreme ce eū și cu Victoria suntem ca și logodiți. —

— Ce să mai fiă și acēsta? — se întrebă Popîrță în sine, — lucrul devine din ce în ce mai încurcat. Ici dăce Victoriă, că se învoiesce cu testamentul, ici éráși dăce avocatul, că este ca și logodit cu dēnsa. Care din aceste două dăse să fiă ore adevărată. Mē tem că cea din urmă, că-cî prea mi-a vorbit Victoria după tipic de avocat.

— În interesul nostru dară, — continuă Orfănescu cererea sa, — am ruga pe Domnul jude să primescă cererea Domnișoarei Victoria, și să enunțe, că decât în arătatul termin de 10 zile nu se va pronunța Domnul Popîrță, apoi atunci tăcerea sa, să se considere de drept ca un refuz formal. —

— Judele adresându-se acum cătră Popîrță îl întrebă.

— Aveți să faceți ver o observațiune în contra acestei cereri?

Prea îl luase cu pripa și din tóte părțile, se tãrbăcise bietul Popîrță. Nu era în stare să judece cu agerimea sa cea obicînuită.

La acēstă provocare ce-i adresase judele nu sciū în primul moment ce să răspundă, privi decî spre avocatul său, spre Moise Capiu, făcēndu-i semn cu ochi, pentru a-l provoca să-i vină întru ajutor.

Capiu însē pierdēnd încetul cu încetul interesul la pertractarea de față, căduse éráși în distrațiunea sa cea obicînuită, și privea în gol făcēnd mereū din cap, cum aū unii ómeni obiceiū a face pentru a marca, cum am dăce, diferitele idei mai însēmbrate din meditațiunile lor.

Popîrță când se uită spre Capiu îl vėdu dând din cap, ca cum ar voi să-i dăcă: învoiesce-te, și cređēnd, că o face cu intențiune

drept răspuns mut la întrebarea sa mută, să grăbi de a tălcui acest răspuns dinaintea judeului, ȳicând cu vocea tare singurul cuvânt:

— Nimic. —

— Prin urmare enunț, — adause judele, — că Domnul Ghiță Popîrță a luat termin preclusiv de 10 ȳile, pentru a da în acest interval declarațiunea cuviincioasă, decă primesce seú nu condițiunile testamentului făcut de reposatul Hagiú și în special acea condițiune prin care i să împune a se căsători cu Domnișóra Victoria, fata ju-pănesei Uța. Ear după trecerea acestui termin să va considera ca advenită piedeca prevăduță prin testament, și Domnul Ghiță Popîrță, primind moștenirea reposatului Hagiú, va fi dator în acel cas a numera din banii acestei moșteniri Domnișórei Victoria suma de 10,000 de fiorini, prevăduță în testament. —

După ce aduse acéstă hotărîre judele concediá párțile, care se împraștiare ducênduse fiá-care unde il chîema interesul.

Ghiță Popîrță încá nu-și venise în fire. Nu era încá în stare a-și da séma de pozițiunea sa. El eșînd dela tribunal se luase după Moise Capiu și acum să decise a-l consulta.

— Ce ȳici, Domnule avocat, — il întrebá deci, — așa va fi óre în privința legilor nóstre din România precum a ȳis potrivitul nostru?

Moise Capiu să cufundase în reflecșiuni, după cum scim, și nu se desfundase încá nici acum. Simțîndu-se apostrofat de cine-va, ȳicem simțînd, că-cî el nu auȳise întrebarea, ci simțise numai vuetul cuvintelor, la care simțire tresári ca din somn și rêsponse:

— Bine ar fi decá și la noî ar desființa osînda de mórte, precum este desființată la Domnia-vóstrá în România. Măine trebuie să asist la spêndurátore clientului meú. Nu l'am putut scápa. —

La acest rêspons, rezultatul distrațiunei sele celei obicînuite, Capiu numai putu să adauge nimic, cu tóte că avea intențiunea, a povesti istoria clientului seú osîndit la furci, nu putu să adauge nimic, că-cî Ghiță Popîrță pierȳendu-și tótá rábdarea i strigá înfuriat:

— Du-te la dracu, cap confus și sec. Eatá în ce próstá stare m'ai adus cu nebunia ta. —

Vocea puternicá alui Popîrță il desceptase pe Capiu de odatá din visurile sele, atát de bine il desceptase, încát înțelese prea bine injurátura și se aprînce grozav.

— Mojicule ce esci, — rácnî acum și el, — cum îndrăznesci să-mi spunî mie asemenea vorbe. Ved-ți de cale și încá iute și de grabá, pentru ca să nu-ți caut eú ver un leac de bóla ta! —

— Am sfeclit-o și cu acesta, — își ȳise Popîrță luádu-o la picior.

Să duse acasă și să puse pe chibzuieli.

— Frate Ghiță, — se apostrofă el însuși — ai ajuns în o stare cam prăstă

După o mică tăcere reincepu éráși:

Ce ți e de om! ... Eată că numesc starea mea prăstă, de vreme ce ar trebui să-ți ȃic, că este o stare de pismuit!

— N'am moscenit eũ dela reposatul unchiul meũ, nu m'am făcut eũ de odată om bogat, cu mult mai bogat decât cum ași fi gândit eũ ver odată! ...

— Dar totuși trebuie să mă întorc și să ȃic, că starea mea este din cele mai prăste, că-cı cu bogăția mă-a venit și un cărd de griji, că-cı din tóte părțile mă bântuesc pierderile. —

— Au nu va fi pierdere decât voi fi silit a despăgubi pe Victoria cu 10,000 de fiorini! Apoi nu va fi pierdere, decât voi fi silit a despăgubi pe Todora cu 20,000 de fiorini, că-cı decât voiesc să mă scap de ele, trebuie să plătesc acei bani. Cine plătesce, fără drept ca să céră înapoi și fără a primi ceva în schimb pentru plata sa, acela nu pierde óre? —

— Ce voi căpeta eũ în schimb pentru plățile mele cele mari? Nimic, absolut nimic! —

— Dar nu voi putea eũ găsi în nici un chip ver un mijloc, ca să mă scap de ver una din aceste păgubi! —

— Să vedem puținel! —

— Să începem cu paguba cea mai mare, cu paguba de 20,000 de fiorini. —

— Pe ce să baséză reclamațiunea Todorei. —

— Pe înscrisul făcut dinaintea unui notar, pe care l'am desconsiderat pentru un moment după părerea greșită a lui Moise Capiu.

— Óre greșită să fi fost acea părere? —

— Greșită ȃeũ în privire cu mine, că-cı fiind supus legilor patriei mele, nu mi se pot aplica legile streine, ér legile patriei mele, de bună-sémă vor recunósce asemenea contracte precum este cel făcut de mine cu Todora, că-cı altmintrea notarul, nici nu l'ar fi făcut.

— În fine despre acésta mă voi convinge eũ întrebând prin telegraf pe un avocat din România. —

Trebuie să admit, că actul Todorei este cu valóre! —

— Ce îndatorire rezultă de aici pentru mine?

— Mai întâiũ îndatorirea, ca să mă căsătoresc în un termin defipt cu Todora! —

— Să ne oprim aici. —

— Să ne oprim și să ne căsătorim, că-cı decât nu voi putea

profita eũ de divorciũ seũ de despãrțãnie, cine altul sã se profite darã de acestã instituțiune blagoslovitã. —

— Veđi așa Ghițã, — se întrerupse aici Popirțã în monologul seũ, frecãndu-și mânilor, — veđi așa, ia-le de-a rëndul, cu sânge rece și apoi le dai de cap. De una ași fi scãpat darã, acum mĩ-a mai rãmas cealaltã. —

— Aici mẽ lãgã testamentul unchiului meũ, dar mẽ mai lãgã și invoiela ce am fãcut astãđi dinaintea judeului, voiesc sã đic mẽ lãgã terminul preclusiv, afurisitul de termin, cãt este de scurt. —

— Afurisitul de Capiu, decã m'ar fi ferit cel puțin de acestã neghiobie în care m'am bãgat fãrã nici o nevoie, cum m'ași mai scãpa și de Victoria, dar acum timpul este prea scurt. —

Popirțã începu sã mãsore cu pași lungi odaia sa în tôte dimensiunile. Iși încerți fruntea și își încruntã privirea, pãrea cã veđi munca obositore de care sã ocupa creeri seĩ. De odatã sã opri și punẽnd trei degete pe frunte, par cã ar fi voit sã reținã ideia din urmã o articulã prin urmãtoarele cuvinte:

— Așa este, invoiela Victoriei cu testamentul este o gólã prefãcãtorie, un miđloc de spaimã pentru mine. Dar stați, cã spaima mea nu ține cãt lumea, sã risipește cu vremea și decã s'a risipit apoi atunci mẽ încerc și eũ a speria pe alții. —

— Victoria este ca și logoditã cu Orfãnescu, cum a spus el însuși, de bunã-sãma tot cu intențiunea de a mẽ bãga în gróze, cu intențiunea, ca sã veđ cã am de a face cu un avocat. —

— Aici însã Domnul avocat a fãcut o mare greșelã, cã-cĩ mĩ-a arãtat partea cea slabã a pozițiunei sele. —

— Decã nu ași fi sciut cã Victoria iubesc, fiã pe Orfãnescu, fiã pe altul, decã nu ași fi sciut cã iubesc, cu un cuvẽnt, pe altul atunci nu mĩ-ar fi putut veni ideia, care mĩ-a venit acum. —

— Omul înțelept sã profite de armele dușmanilor seĩ, mẽ voi profita dar și eũ de armele dușmanilor meĩ. —

— Mẽ voi preface și eũ ca Victoria, i voi spune cã mẽ învoiesc sã o iaũ de nevastã, și mĩ-ași da capul cã Victoria de gróza mea, sã va da pe gol, va revoca ceia ce a đis dinaintea judeului, pe scurt, nu va voi sã mẽ ia, și etã cã atunci va pierde dreptul, ca sã-mĩ cãrã acea despãgubire de 10,000 de fiorinĩ

— Acum trebuie sã mẽ întorc încã odatã la Todora, cã-cĩ aici am uitat de trãba cu giuvaerele. —

— Delicateța ar cere sã i le las, nu numai delicateța dar chiar și mintea mea ar cere acestã, cã-cĩ nu e bine sã întãriți prea tare pe o nevastã cu care ai de gãnd sã te însori, fiã chiar și pe despãrțite. —

— Din altă parte érași, n'aș voi să jertfesc atâți bani, ér To-mița, alarmat fiind, cere plata cu tótă stăruința. —

— Cum voi face, cu giuvaerele? —

Popîrță nu avu timp să răspundă la acésta din urmă a sa în-trebare, că-cî fu întrerupt în meditațiunile séle, și încă întrerupt spre marea sa mirare de . . . Orfănescu, care venia togmai cu pretecestul acestor giuvaere, đicem cu pretecestul că-cî motivul adevérai al veniréi séle era dorința de a sé orienta asupra decisiunelor, ce va fi luat Popîrță, cu privire la Victoria.

— Bună đioa, Domnule moscenitor, — cu aceste cuvinte inaintă Orfănescu spre Popîrță. — Permiteți-mi mai întâi de tóte, să vé felicít pentru neasceptatul noroc, despre care ați aflat chiar astăđi prin testamentul reposatului unchiú al Domniei-vóstre. Eú în adevér după cum îl cunoscém nu l'ași fi prețuit nici odată atât de bogat precum s'a dovedit astăđi. —

Popîrță, după cum am apucat deja să spunem, era surprins prin visita lui Orfănescu. Afară de aceia mai avea și alt desavantagiú față cu el și étă care. Orfănescu își gătise pe deplin planul séu de urmărire, ér Popîrța îl avea gata numai d'a valma însé nu și în tóte amenunturile. Așa mai cu sémă nu-și croise încă nici o liniă de conduită séu de purtare față cu cel mai primejdios dintre vrășmași séi, față cu Orfănescu, care venise acum drept în visuină ca să atace pe potrivnicul în față, séu venise să-í vedă cel puțin slăbiciunile, să 'l surpinđă, isbutind întru acésta, după cum vedurăm, și după cum vom mai vedea de aici în colo.

Popîrță chiar prin primele séle cuvinte se dede de gol. El la felicitățiunea lui Orfănescu đise, în loc de a mulțami cu un aer de dispreț:

— Nu cređ, că Domnia-ta Domnule advocat véi fi venit la mine pentru a-mi face acéstă felicitățiune oficială; că-cî în adevér nu sciú prin ce să fi meritat o asemenea atențiune din partea Domniei-tale. Presupunénd dar, că adevérata caúsă a visitei Domniei-tale trebuesce să fiă altă, te rog a mi-o spune și mie. —

Đisesem că Popîrță prin aceste vorbe sé dede de gol. Acum după ce l'am auđit trebuesce să recunóscem, că în adevér Popîrță ar fi făcut mai bine decă ar fi tăcut, că-cî Orfănescu înțelese acum îndată, că adversarul séu îl recunoscuse pe el ca atare, și că era hotărít a-l combate.

Orfănescu fu mai diplomat. El cu tótă nepoliteța lui Popîrță nu sé alterá, ci urmă a i vorbi, am putea đice, cu delicateță.

— Să mé ertați Domnule, — răspuse Orfănescu la aceia în-

trebare necioplită a lui Popîrță, — să mă ertați, decă felicitățiunea mea nu v'a fost pe plac. Cât despre băgarea de sémă, ce ați binevoit să-mi faceți, trebuie să recunosc, că în adevăr nu am venit aici numai pentru a vă felicita, ci am venit, adus de o cauză destul de însemnată. —

— De bună-sémă va fi cauza cu coconița Victoria, — îl întrerupse Popîrță.

Förte rău făcuse Ghiță Popîrță de 'l întrerupse pe Alesandru Orfănescu și încă togmai cu o asemenea presupunere. Förte rău că-cî prin acéstă întrerupere i dedea privilegiu lui Orfănescu să vorbescă de cauza Victoriei, cu singurul scop pentru ca să întrevadă puțin dispozițiunea și planul urmărit de potrivnicul său.

— Nu Domnul meu, cauza coconiței Victoriei, nu este o cauză la care ar mai trebui mijlocirea unui avocat, că-cî v'ați învoit chiar astăzi dinaintea judeului. —

— Nici n'am voit să dic, că ai venit în calitate de Domniei-tale de avocat, ci am voit să esprim, că ai venit în calitate de adorator al Domnișorei Victoria. Cu părerea de rău trebuie însă să-ți spun, că ostenéla Domniei-tale pe lângă mine va fi cu totul zadarnică, că-cî . . . m'am hotărît a respecta porunca unchiului meu și a lua pe Domnișora Victoria de nevastă.

Până aici cele șise de Popîrță erau tóte bune și cum se cade. Decă s'ar fi oprit aici ar fi fost bine de el și cu atât mai rău de Victoria și de Orfănescu, dar păcatele lui cele negre îl împinseră să mai adauge sfērșind:

— O voi lua de nevastă, că-cî m'a plăcut tare! Sunt cu totul înamorată de ea! —

Șicem că decă Popîrță n'ar fi grăit aceste din urmă cuvinte, ar fi fost mai bine de el.

Dar pentru ce?

Pentru că Orfănescu scia bine, că Popîrță nu veduse pe Victoria decât chiar în aceiași și, diminéță dinaintea judeului. Acésta o scia prea bine, că-cî una, i-o spusese chiar Victoria, ér alta se convinsese prin însăși a sa observare, că-cî cu tot amorul său, nu se încredea orbesce în vorbele Victoriei. Șciind dar că Popîrță nu veduse pe Victoria decât dinaintea judeului, la care ocaziune era cu neputința să se fi înamorat de ea, că-cî nu avuse ocaziune de a o privi cu ochi buni, șciind dar acésta, îndată înțelese, că Popîrță prin protestațiunile séle de amor n'avea alt scop decât acela de a îngrozi pe el și pe biata sa Victoria.

Ca om sapient, cum dic ómenii cei culți, ca om sapient, adică

înțelept, Orfănescu nu se mulțami cu singura sa pătrundere, ci stărui să-și procure și o dovadă óre care, pentru ca să-și liniscéscă atât sufletul seú, cât și mai cu sémă inima Victoriei sele.

Eată cum făcu pentru a-și procura dovada de care avea lipsă.

— Ah, — oftă el la acea declarațiune aluí Popírță, — sciam prea bine că ochii ei de căprieră își vor învăpăia inima!

Aicí trebuiesce să aflați, iubiți lectori, — pe drăgálașele de letrice nu le pomenesc fiind-că Domnialor nu le pása de ochii fetelor — aflați dar iubiți lectori, că Victoria era ócheșă, însă avea, lucru rar și fermecător, avea dicem ochi — albaștrii.

Pe acéstă raritate în legile naturei, care de obiceiú inzestrézá pe ócheșele cu ochii de o culóre închisă, pe acéstă raritate se fondase viclenia lui Orfănescu, întru care și isbuti după aseptarea sa, că-cí Popírță, de atâta își aduse aminte, că Victoria este ócheșă, nu se temu însă cătuși de puțin, că ar putea avea ochi de o culóre deschisă și d'aceia díse :

— Da, blîndețea ochilor ei de căprieră mi-a răpit inima. —

Atât voi să scie Orfănescu. Fiind mulțamit, încă prea mulțamit de reeșita manevrei sele o tăia scurt și trecu la altă cestiué.

Îi vorbi lui Popírță de acele giuvaere pe care le dăruise Todorei, și pe care după cum scim, giuvaergiuł Tomița le reclama ca proprietatea sa.

Scim ce dovadă își procurase Orfănescu pentru ca se probeđe dreptul Todorei, decí acum nu mai trebuesce să vė spunem alt nimic, decát numai atât, că Popírță recunoscú în sine nu numai puterea acelei doveđi, dar înțelese tot odată, că chiar decă acea dovadă nu ar fi fost atât de bună, totuși ar fi trebuit să îmbuneđe pe Todora, că-cí scim ce gând pusese cu dēnsa.

Decí să grăbi a răspunde lui Orfănescu dicēnd :

— Nebunul de Tomița. Ean te uită ce istorii mi-a făcut ; să mă bage el în așa belea. Eú nici nu-mi aduc aminte că el să-mi fi cerut, ver odată banii pe acele scule, seú decă mi vor fi cerut, apoi atunci de buna-sémă imi va fi vorbit într'un moment de iritațiune, adică într'un moment, când eú eram iritat și nu sciam nici ce-mi vorbesce nici ce-î răspund.

— Acéstă declarațiune imi face mare plăcere, și mă grăbesc a o împărtăși clientei mele. — Cu aceste cuvinte Orfănescu își luá dioa bună dela Popírță și se duse, convins de isteția lui Popírță, și promitēndu-și de a fi cu multă atențiune, pentru ca nu cum-va în cele din urmă să remână înșelat de acéstă vulpe în piele de om.

XII.

— Lele Ușo, — țise spre séră Popîrță cătră jupăneșa sa din casă, cătră muma Todorei — Domnia-ta încă tot nu m'ai lămurit pe deplin despre pricina care te a făcut să muți pe Domnișóra Victoria de aici din casă. —

— Apoi de, coconașule, — răspuse Ușa, — acum după ce ne cunoșcem mai bine, pot să-ți grăiesc mai fără rușine. Am mutat-o pentru gura lumi. —

— Bine țici, — încuviință Popîrță, — și bine ai făcut. Până acum țău nu s'ar fi căđut să ședă cu mine sub un coperiș, dar de astăzi înainte să va cădea. —

— Cum să se cađă de astăzi înainte, ce nu s'a căđut până astăzi.

— Fiind-că ceia ce nu să cade nelogodiților, să cade celor logodiți

— Nu mai glumi, coconașule, — țise Ușa jumătate speriată jumătate încântată.

— Eă nu am obiceiă să glumesc cu lucruri atât de serioșe, și încă cară mi s'aă lăsat cu limbă de mórte. —

— Ba țeă, — întrebă acum Ușa cu mai multă insistența, — ți-ai luat séma coconașule, și te invoiesci, să urmeđi după porunca reposatului coconaș. —

— Unde să-mi fi luat séma? Eă n'am stat nici un minut la îndoielă. —

— Apoi bine de ce nu ai spus îndată Domnului judecător, și ți-ai cerut rėgaz de 10 țile. —

— Nu eă am cerut, ci procatorul meă, și bine a făcut, că-ci cu tóte că sunt hotărít a meă cununa cu fiă-ta, totuși trebuesce să caut să o cunosc mai de aprópe, să-i încerc năravurile. Póte să aibă ver un cusur fata, mai sciă. —

— Ce cusur să aibă! Fată mai bună decât Victoria nu găsesci în tótă lumea să mergi și să cauți unde vei vrea. —

Lelea Ușa să aprinsese. Un om atât de necioplít nu era vrednic să fiă soțul Victoriei séle, după cum fusese ea aplecată a o dori chiar acum. Nu, nici decum. Chiar decă ar fi vroít Victoria acum s'ar fi opus lelea Ușa, că-ci se temea tare de traiul ce ar fi avut fiă-sa, cu acest om brutal.

Dar se legase sėrmana fetică, se legase dinaintea judeului, cređend că Popîrță va fi reținut prin contractul seă cu Todora.

Bine, acest contract nu mai esista el.

Ba era în ființă! Apoi atunci Popîrță să fiă el în stare a jertfi pentru Victoria 20,000 de fiorini? Nici odată. Prin urmare ceia ce

grăise acum le grăise din prefăcătorie, cu scop! Cu ce scop? Cu scop pentru a le speria pe ele și mai cu sémă pe fiă-sa, și să o facă să se dea de gol.

— Las că decă ești tu șiret — apoi nici noi nu suntem próstele lumi, — își đise Uța, care făcuse reflecșiunile espuse mai sus în micul interval ce trecu între exclamațiunea ei, și între răspunsul lui Popîrță; ér acesta recunoscënd că purcese greșit de superase pe lelea Uța, căutase puțin prin mintea sa un răspuns favorabil.

— Nu scii Domnia-ta de glumă lele Ușo, — đise decí încercându-și a preface un suris dulce.

— Cum să nu scii, — replică Uța cu istețiă, — însé nu m'am îndurat să cređ, ca stăpânul bine-voiesce a glumi cu slujnica ei. —

— De, de, slujnică! Cum poți să đici slujnică acum când este vorba să-mi fi sócră! —

— Óre nu va fi și asta ver o glumă! —

— Nu đeș, îți spun pe cinste. Fata Domniei-tale este curățică, ba chiar frumósă. Apoi are și zestre. —

Ce zestre să aibă, sěrmana! —

— Cei 10,000 de fiorini pe care i-a lăsat unchiul meú. — Să lăsăm însé acum vorbele deșerte și să vorbim ceia ce să cade. Victoria, drăguța, s'a invoit, chiar înaintea judei ca să fiă a mea, prin urmare, de vreme ce đic că mă invoiesc și eú, suntem ca și logodiți, ér ca la nisce logodiți, nu are să ne pase de gura lumei, decí te rog să o muți cât să póte mai în grabă aici, ca să putem isprăvi mai curënd cu ale casei, cu una alta.

Uța, după cum scim, era decisă a se opune unei căsătorii între fiă-sa și Popîrță. Provocată fiind de a face un lucru despre care nu-și putea da acum séma, care i vor fi urmările, se decise a nu săvêrși nimic fără scirea lui Orfănescu, ér pentru a astêmpêra pe Popîrță i dădu un răspuns în două perí:

— Voi vorbi chiar mâine cu fiă-mea, — i đise ea. După acéstă promisiune dată, Uța se retrase în camera ei, pentru ca, stând mai multă vreme cu Popîrță, să nu greșescă ceva cum-va prin vorba seú purtarea ei. —

A dóua đi lelea Uța, îndată după ce servise caféua lui Popîrță, se duse la Orfănescu, pe care îl găsi togmai ocupat a lua și el caféua.

Vêdënd Orfănescu pe Uța i đise cu vioiciune.

— Bine că ai venit mamă-dragă. Togmai mă gândiam în ce chip să-ți dau de scire, că voiesc să-ți vorbesc, seú mai bine đis, că voiesc, ca să vorbim noi amêndouí Victoriei! —

— S'a întêmplat ceva răú? —

— Nu, nimic, dar pe Domnia-ta ce te-a adus la mine? —

— Am venit să-ți spun, că Popîrță voiesce să se apropie de Victoria, și să ne facă să credem, că este gata a se căsători cu dînsa. —

— Sciū. Sciū de acéastă viclenie alui Popîrță și-mi vine prea bine, ceia ce doresce să facă el. Vom vorbi mai pe larg despre astea tóte la Victorie.

Haî să mergem. —

La aceste cuvinte Orfănescu, care bēuse în pripă caféua, să sculă dela masă își luă pălăria și eși împreună cu Uța, ducēndu-se la Victoria.

Fata jupănesei și iubita lui Orfănescu, nu era nici decum surprinsă la vederea mume-si și a iubitului ei, că-cî sciindu-se în luptă cu un vrășmaș ager, să acceptă pe fiă-care moment la visita aliaților ei.

— Ce veste nouă îmi aduceți, — aceste fură cuvintele cu cari întēpină ea pe veniții.

— Fórte bună, — să grăbi a răspunde Orfănescu. — Tóte merg bine, încă mai bine decât cum ne acceptasem, că vor merge. —

— Mie-mi este tare témă, că Popîrță mă va lua de cuvēnt, și că va cere să mă mărit dupa el, — țise Victoria.

— Cam în ast chip să va și întēpla, — observă Uța. — Eū am venit să te iau și să te duc acasa, unde poți să ședî acum în linisce și pace, de vreme ce ai să te logodesci cu coconașul. —

— Pentru Dumneșeu, lasă-te de asemenea glume, — strigă Victoria spăimântată. —

— Draga-mea, nu te putem scuti de acéastă glumă, că-cî glumă este și glumă va rămănea, dar de scutit nu te putem scuti, că-cî numai cu ajutorul ei, vom putea triumfa asupra dușmanului nostru, — țise Orfănescu.

— Explicați-vē mai lămurit, și nu mă mai chinuiți cu asemenea vorbe înfricoșate. —

— Spuneî Domnule Orfănescu, — țise Uța, — că-cî Domnia-ta scii mai bine decât mine.

— Victorio dragă, — începu a spune Orfănescu, — să veđi despre ce este vorba. Popîrță, pare-mi-sē, a descoperit tactica noastră, adică a înțeles, că declarațiunea ce ai făcut înaintea judeului în privința clausei de măritiș din testamentul Hagiului n'a fost decât o prefăcătorie, menită pentru a-l sūprinde pe el, după cum a și fost în adevēr. Înțelegēnd acéastă tactică, Popîrță a decis să se folosescă și el de o asemenea procedură față cu noi. —

— Togmai așa am socotit și eū, — adause Uța, — că adică coco-nașul Popîrță numai să face, că este hotărît și gata de a lua pe Victoria.

— Domnia-vóstră numai socotiți, însă nu știți de sigur, — observă Victoria. — Cine poate ști, decât Popîrță, nu se va fi înamorat în adevăr de . . . mine. —

— Ha, ha, crești, că un om circotaș, un șiret, care nu caută decât la interes, se poate înamora așa de curînd, — exclamă Orfănescu rîdînd a silă.

— Nimeni nu poate cunoște adîncul inimei al unui om, — răspuse Victoria cam atînsă, — și nimeni nu poate ști despre amor, aceea putere secretă, când, de ce, și unde izvoresce. —

— Până în acest moment n'am știut că ai aplecare la meditațiunii filosofice, draga-mea. Eū unul nu te pot urma pe acéști cale, că-cî de și am simțul poeziei, ocupațiunea mea oficială de avocat nu mă ertă de a mă cufunda prin potecele filosofiei. Eū, ca avocat am deprinderea, a pipăi mai întăiū, a pune degetul, ca Toma necredinciosul, și a crede numai după ce am vęđut cu ochii mei. Astfel am făcut și de astădată, față cu Domnul Popîrță. Pentru a mă încredința, decât amorul seū cătră tine, despre care începuse a-mi declama el, este adevărat ér nu numai prefăcut precum mă temeam eū, l'am încercat. —

Aici Orfănescu i spuse istoria cu ochii, i spuse cum se înșelase Popîrță, oftănd după ochii ei de căprioră. Library Cluj

— Apoi decât nici nu știe că am ochi albaștri, atunci sunt și eū încredințată, că încă nici nu s'a uitat la mine, — țișe Victoria. — Dar las' să se uite numai, — adause în sine, — să vęđă cum sunt eū, n'aveți témă, că apoi va ofta în adevăr după mine, mai ales decât voi vroi eū. Și de ce să nu vroiesc, nu merită el o pedepsă pentru nebăgarea sa în sémă?

— Și de vreme ce nici nu s'a uitat la tine, — țișe întru aceea Orfănescu, — nici nu poate fi înamorat de tine. —

— Așa este, — răspuse Victoria. — Tu după cum vęđ n'ai nici o témă că i voi putea place, prin urmare mă învoiesc, ca să mă mut chiar astăđi éráși acasă. —

Orfănescu cu tóte că era înțeles cu dispozițiunea ca Victoria să mérgă să ședă împreună cu Popîrță, totuși simți, ca o spasmă, simți, par-că i s'ar fi strîns inima, auđénd pe Victoria, că vorbește astfel.

El se gânde despre o parte la frumșeța Victoriei, care era destul de mare pentru a atrage, chiar pe o inimă — încăinită; ér despre altă parte se gânde și la ispitele de care putea fi amenințată iubita sa. Se gânde la puterea bogăției, la farmecul lucului, la vęrtegiul plăcerilor.

Îi era témă de Popîrță, că-cî era bogat.

Gândurile Uței din acest moment își aducéu mult cu acelea ale lui Orfănescu, însă într'un punct principal se deosebeau esențial de ale lui. Uța nu se temea, ea spera.

Ce spera? În un viitor strălucit

Orfănescu cu totă repulsiunea ce i însuffla ideia, că Victoria sa va petrece mai des cu Popîrță, seú mai bine șis, că Popîrță va petrece mai des cu Victoria, și că el din contra, pentru un óre-care timp va fi lipsit cu totul de dulcea ei societate, totuși, ca om cu mintea disciplinată, cum trebuiesce să fiă ver ce avocat, restinse în sine urgia neplăcerei și se mărgini a sfătui pe Victoria cum să se pórté cu Popîrță.

— Mai cu sémă te veí sili dragă, — i șise între altele, — să-l duci pe Popîrță cu vorba, să-l împedeci dela acea declarațiune ce trebuiesce să dea în timp de cel mult 9 zile. —

— Să veđi tu numai ce minuní am să săvêrșesc cu acest om strașnic! —

— Lasă-te de minuní dragă și ímplinesce numai acea ce ne trebuiesce noué. —

— Bine, bine, ursule. Veí fi mulțămít de mine! —

— Ear decă s'ar întémpla, să nu-l poți ține cu vorba, decă Popîrță va depune cerúta/declarațiune în terminul ficsat, apoi atunci te rog să mă însciințed îndată, pentru ca să ne vorbim, ce să mai facem apoi. —

— Asta o ași fi făcut, chiar și decă nu mî-ai fi spus. — Ínsé fi pe pace, eú am o presimțire, că tóte vor isbuti după placul nostru.

— Adio dar dragă. —

— Adio și la fericită revedere! —

Aicí tinerii se ímbrătoșară în ciuda lelei Uței, care cu fantasia ei cea sburătoră, o vêduse pe fiă-sa gugiamică boeróică cu moșii ohavnice prin țera románescă, și care acum prin acest spectacol fu rechemată la realitate.

— Purtarea Victoriei în acéstă ímpregiurare, — își șise Orfănescu ducéndu-se pe drum la treburile séle, — purtarea Victoriei ímí va sluji ca mișloc de încercare pentru caracterul ei. Decă va fi ínvinsă de poftele rele, decă va uita de amor și de credință și mi va prefera pe un slut pe un miserabil numai pentru bogăția sa, apoi atunci nici nu va merita, ca să-mí pară cătușí de puțin réu de pierderea ei. —

— Bietul Orfănescu, — șise Victoria ocupată cu strămutarea ei, — cât este de bun și íncredător. Am vêđut prea bine, că órba gelosie i-a coprins un colțușor din inima sa, dar tot odată am vêđut,

cu ce putere bărbătească a reținut el izbucnirea acestei patimi înfricoșate, supunându-se spre binele nostru unui chin cu atât mai dureros cu cât este mai ascuns. O, această jertfă a iubitului meu, merită cea mai strălucită recompensă, pe care i va da amorul meu nestrămutat.

Iubiți lectori, ce deduceți Domnia-vastră din aceste două monologuri pe cari vi le-am reprodus aici.

Să vă spun eu, ce să poți deduce!

Nimic altă decât, că bărbatul este tot-deuna și în toate împrejurările mai temător mai neîncrețut decât femeia, care își aședă întregul viitor, binele și răul pe credința în bărbat.

Însă așa și trebuie să fiă, că-cî din potrivă ar fi prea rău!

Pentru ce?

Nu vă răspund! Închideți-vă puțin ochii, lăsați cartea din mână și meditați prin Domnia-vastră înșivă asupra acestui adevăr

Victoria se mutase éráși acasă și avuse deja o întâlnire cu Popîrță.

Cu această ocasiune se dovedi pentru primăoară că era fata Uței celei viclene.

Era un lucru demn de atențiunea observatorului o vedea purtarea acestor două ființe la prima lor întrevedere premeditată, că-cî era un cap de operă de finețe, era o scenă dintr-o comediă reală unde două actori, Popîrță și Victoria, desvoltau dinaintea publicului, compus numai din bătrâna Uța, câte un caracter cu totul opus aceluia cu care i înzestrase natura. Dar am greșit dîcînd că publicul era compus numai din bătrâna Uța, că-cî chiar actorii erau tot odată ci public. Fiă-care din ei studia și reprezenta rolul respectiv numai și singur spre amăgirea celui-lalt.

În această luptă, purtată cu armele spiritului, Victoria era în mare avantajii.

Mai întăi pentru că era femeia, adică pentru că poseda isteția femeiască, tot-deauna mai subtilă decât cea bărbătească. Apoi pentru că poseda un farmec căruia se supune fiă-care bărbat, fiă el cât de brut și încăinit. Poseda farmecul frumseței și al fetiei! În fine era în avantajii pentru că scia apriat, că toate câte făcea și câte vorbea Popîrță erau premeditate, dișe și făcute cu scop, scia cu un cuvînt, că Popîrță jôcă un rol, pe cînd el luă toate câte i venia dela Victoria de adevărate, că-cî nici nu se temea, că purtarea Victoriei este tot atât de premeditată ca și a sa.

După ce am aruncat această ochire generală asupra situațiunei, după ce am privit, cum am dișe, pe planul de bătălie după înălțimea unui munte, de unde am putut vedea mai bine întinderea pozițiunelor

pe care le ocupa óstele combatante și de unde am putut judeca mai nimerit despre mersul bătăliei și despre isbinda viitoră, permiteți-ne să ne coborîm în jos, pentru ca să asistăm din apropiere la unele din acele învâlmășeli, care se întempla fórte des între cei doui vrășmași secreți.

Este diminéța. Popîrța și cu Victoria șed la masă. Popîrța în halat și cu honetă în cap. Victoria în toaletă fórte cochetă, fără cea mai mică podóbă însă, șede fórte în apropiere lângă Popîrța servindu-i caféua cu o atențiune încântătoare.

— Bună diminéța-î țișe Victoria — cum ai dormit Domnule. —

— Brava, se intereséază de somnul meu, — țișe Popîrța în sine, apoi adause cu vocea tare: — bună diminéța draga-mea. —

Cu acéstă ocașiune își descreți gura lărgindu-o atât de tare încât i ajunse mai dela o urechiă până la cealaltă. Tot odată i să înălțară bucele formându-se prin acéstă mișcare pe ambele tēmples spre ochii, o mulțime de crețe mici. Acéstă mină caracterisată prin o gură lată, prin bucele ridicate și prin crețele împregiurul ochilor în fisonomia lui Popîrța vroia să însemneze: Zimbet dulce.

Acéstă mină mai mult gróznică decât ridicolă, ér nici decum încântătoare, precum ar fi vroit Popîrța ca să fiă, acéstă mină avu numai durata unei clipe, că-ci de odată i se increți gura la loc, bucele i să aședară, ér crețele de pe la ochi să mai răriră. Popîrța numai zímbea, când adause salutărei séle amabile următóarele cuvinte bine-voitóre:

— Dar de ce mă tot domnesci dragă, și nu-mi țiici numai pe nume. —

— Să sfiesce drăguța, — observă Uța care nu lipsia nici odată a fi de față de câte-orî se întâlnea Victoria cu Popîrța.

— N'are nici o pricină pentru ca să se sfiescă, de vreme ce ne vom lua în căsătorie. —

Victoria nu răspunse nimic ci ridică numai ochii spre Popîrța cu o căutătură fermecătoare, care 'l pătrunse până la inimă și-l implu de un dulce fior.

— Afurisita de Todora, — țișe în sine Popîrța, — ah, de ce nu mă pot scăpa de ea. Ce fericire cerescă ași mai gusta pe lângă acéstă fetiță, care abia ascéptă să se vedă măritată cu mine. —

— Mai poftesci puțin zachar, — întrebă acum Victoria.

— Îți mulțamesc dragă. În este destul a sci că mi-ai turnat tu caféua, pentru ca să mi să îndulcescă tótă firea, ér nu numai gura.

— Prea mă măgulesci. Mi-é témă, că după cununie vei vorbi altfel. —

— Nici odată draga-mea. Bine că-mi aduci aminte de cununie. Trebuie să mă duc la Domnul judecător, să fac acea declarațiune cu care am rămas în restanță. Dacă nu mă înșel, poimăine se împlinesce sorocul. —

— Dacă se va împlini, ce va fi apoi. —

— Veți fi liberă și eu dator a-ți număra 10,000 florini. —

— Victoria e cu minte, — își permise a observa Uța, — nu va alege părțicia unde poate să aibă totul și întregul. —

— Mai scii, — dișe Victoria cu un zîmbet de drăculeț, atin-gându-se ca din întemplantare cu mâna ei, de mâna lui Popîrță, care se grăbi a o stringe la sîn, fără de a încerca din partea Victoriei ver o rezistență.

— Veți mamă sócră, — zîmbi Popîrță cu zîmbetul pe care vi l'am descris, adresându-se cătră lelea Uța, — veți că este primejdiă la mișloc. —

— Bine că te ai gândit la această primejdiă, dar cum te vei feri de cealaltă primejdiă care te amenință din partea Todorei. Ai isprăvit cu ea, ai făcut ceva. —

— Nu, nimic. Nici nu scii în ce chip să mă apuc de această pricină. În cele din urmă voi plăti amenda și pace. —

— Nu ai vorbit cu Capiu? —

— El este supărat pe mine. —

— Dar cu Orfănescu? —

— Acesta nu numai că este supărat, dar este furios; dacă i-ar sta prin putință m'ar băga îndată în ver o temniță, și pe tine în ver o altă! —

— Sърmanul! —

— Cum sърmanul? —

— Dēu sърmanul, atât de sърman încât din lipsă de bani nu ne-am putut lua, cu tóte că ne iubeam prea tare. —

— Dar acum nu vę mai iubiți, adică tu nu-l mai iubesci. —

— Cum să-l mai iubesc de vreme ce nu-mi mai este permis acęsta. Aų imi vei permite Domnia-ta un asemenea lucru? —

— Ce întrebare. —

— Nu este nici decum o întrebare, ci este un răspuns la întrebarea Domniei-tale. —

— Fiă dar și răspuns! Este însă un răspuns care nu mă lămurește.

— Fiind că nu voiesci să te lămuresci. —

— Ba dēu, nu înțeleg unde voiesci să bați. —

— Eu am voit să te fac să înțelegi, că dacă mi-ai permite Domnia-ta a iubi pe Orfănescu și de aici înainte, apoi atunci ar fi

togmai ca cum ai fi gata să mă părăsesc și să-mi dai capitalul ce îți poruncește testamentul repositului Domn.

— Cu alte cuvinte tu doresci să te măriți cu Orfănescu, ér eü să-ți număr zestra. —

— Când ți-am ȃis un asemenea lucru? te înșeli, orı voiesci să-mi întorci vorbele pe dos. Ce a fost s'a trecut. Avusem odată nu ȃic ba, dorința de a mă mărita după Orfănescu. Acésta a fost însé până ce nu sciam încă nimic despre testament. Din minutul de când mi s'a cetit, sci prea bine cum m'am purtat. —

— Spune drept, te ai simți tu fericită, décă te ași lua de nevastă.

— Fericită? Nu sciü. Mulțamită? póte! —

— Dar décă nu ași voi să te iaü nici decum.

— Atunci l-ași lua pe Orfănescu! —

— Tot îl mai plăci? —

— Nu este bărbat frumos?

— Voiam să ȃic, că tot i mai păstreȃ credința? --

— Doresci să-ți fac o declarațiune de amor și să mă lapéd de Orfănescu, cum m'am lăpédat de Satana? —

— Cu tine nici odată nu o scot la căpătăiü. —

— Nu, fiind-că vreü să-ți daü tot-déuna în glas, dar sunt unele cântece care nu-mi plac nici decum și la care prin urmare nu te pot acompania.

Popırță pierdénd de odată răbdarea së sculă dela masă, unde nici așa nu mai avea ce face, fiind-că își béuse caféua.

Victoria la acésta së sculă și ea și së depărtă pe tăcute cu mumă-sa dimpreună.

— Bine am ȃis, când am ȃis, că nu o scot la cale cu acéstă fată, — începu Popırță a monologisa după ce rămase singur. — Dar nu este de ajuns cu atăta, este un lucru și mai răü, că-cı nu o pot scóte la cale nici chiar cu mine însumi. Nu mai sciü ce voiesc. Nu sciü ce să fac, de care lucru să mă las. Aici mă gândesc și mă hotăresc a face după testament, a mă căsători cu Victoria, care m'a fermecat, drăcóica, dar apoi éráși, când imi aduc a minte de tinerețele ei și de betrânețele mele, când mă privesc în oglindă și mă véd și-mi compar apoi chipul meü cu acela alui Orfănescu, tinér, frumos și elegant; când o auȃ pe Victoria vorbindu-mi verde în față de el și încă în ce mod, numaı cât nu-mi ȃice: ia-mé Popırță de nevastă, că-cı imi place să fiü bogată, și tu escı bogat ér cât despre alte plăceri, étă-l pe Orfănescu, — când imi aduc aminte de astea tóte, atunci ȃéü imi trece gustul de a-mi lega sórtea cu Victoria. —

— Nu scie décă va fi fericită cu mine, crede însé că va fi mulțamită, dar décă së înșelă.

— Eū unul ascept să fim fericit și de bună-sēmă nu voi fi nici chiar mulțămīt.

— Póte că mă înșel și eū

— Mai am vreme astăđi și măine ca să fac acea declarațiune, pe care am amīnat-o de 8 đile încóce tot de ađi până măine, par că n'ar fi fost lucru curat. —

— Orī să fi fost un semn dela Dumneđeū, care voiesce să-mī scape viitorul de o nefericire? —

— Să mă duc la judecată, să nu mă duc? —

— Décă mă duc apoi de sigur jertfesc 20,000 de fiorinī, pe carī voi fi dator aī numēra Todorei.

— Décă însă nu mă duc, ce risic. În cazul cel mai răū numai pe jumētate adicā numai 10,000 de fiorinī. Risic ca Victoria dupā trecerea terminului, adicā poimāine să-mī cearā acea sumā, de banī dupā dreptul ce-l va fi cāștigat pe baza învoielei nóstre . . .

— Victoria însă să vede trēba, că mă voiesce fiā chiar din motivul pe care mi l'a indicat mumā-sa, fiā chiar pentru a nu sē alege numai cu o părțicā din starea lui Hagiū, pre când póte să împartā întregul cu mine. —

— Dar decā tótā purtarea Victoriei fatā cu mine nu ar fi decât un șir neîntrerupt de prefăcētorī? Dar decā prin declarațiunea înaintea judelei imī voi ajunge scopul pe care l'am urmārit până acum atāt de prostesce! Dar decā sē va speria Victoria, vėđēnd că este legatā prin declarațiunea mea, și speriāndu-se s'ar da pe fatā.

— Ce ar fi atuncī? —

— Așī scāpa cei 10,000 de fiorinī, că -cī atuncī Victoria nu ar mai avea dreptul de a-ī pretinde! Nu, că-cī ar fi silitā să-mī refuze cāsētorīa, ér prin acest refus așī scāpa și cei 20,000 de fiorinī dela Todora prin miđlocul cāsētoriei pe despārțanie proiectatā de mine. —

— Capul face, capul trage! Nu e drept. Inima trage și capul nu scie ce face! Până acum nu sciam cum trage inima, dar de când m'am încurcat cu drācócā de Victoria sciu, și încă prea bine. —

— Ba nu sciu. —

Aceste erau gāndurile lui Popiřtā! Tot cānta și descānta mereū. Întru aceia Victoria sē sfātuia cu mumā-sa.

Uța, dupā cum am simțit, avuse și ea nedumeririle ei.

Cu cât o vėđusem de zelósā întru asigurarea cāsētoriei Victoriei cu Orfānescu, cu atāt ni sē va fi părut ciudat, că Uța putuse, pentru un moment chiar, să poftēsćā unirea fie-si cu Popiřtā.

Mirarea nóstrā să va conteni însă îndatā ce ne vom lāmuri, că Uța până la deschiderea testamentului, în tótā vremea cât trăise

Hagiul și chiar după mórtea sa nu cunoscuse apriat neměsurata bogăție a lui Hagiü, pe care îl scia de avut, însă nu-l scia atât de bogat.

Cetitorul atentiv își va observa, că Uța trăsese cu urechia când cu facerea testamentului, și că prin urmare ar fi trebuit să scie de starea lui Hagiü.

Este drept că ascultase la ușă, însă cât despre averea sa, Hagiul nu o dictase din gură notarului, ci i dase un inventar scris pe care îl trecuse notarul în testament așa precum era scris de mâna lui Hagiü.

Eată dar pentru ce nu putuse afla Uța cât și ce avea Hagiul.

Așa dară când auți de moșii cu venituri, cari ele singure erau un capital întreg, i veni ca un leșin, i veni ca o sete, ca o rîvnă neîmpăcată după stăpânirea atâtor avuții, ér în urma acestei sete, în urma acestei rîvne, ea începuse a dori, că fă-sa să devină chiar prin o căsătorie atât de disproporționată, legitima și recunoscuta moșcinitóre a avuțiilor Hagiului.

Đicem că începuse de a avea acest dor, dar începutul n'avu sfērșit, că-cî cunoscënd pe đi ce mergea mai bine pe Popîrță, recunoscü că împlinirea dorinței sële, ar fi fost o nefericire pentru Victoria, și prin urmare redeveni éráși cea mai rîvnitóre protetrice a amorului fie-si cu Orfănescu

O dorință însă, o dorință cam mîrșavă în ochii lumiei, dar cu totul legitimă în ochii ei, o atare dorință o persecuta în veci și o preocupa neîncetat.

Era dorința de a-și însuși din averea Hagiului, la care, după opiniunea ei, avea mai puternice titluri de drept decât moșcinitorul legal, decât Popîrță, a-și însuși đicem din acéstă avere cât s'ar putea mai mult. —

— Mamă-dragă nu mai pot, — se plânse Victoria cu o voce plină de durere, când ajunseră amëndouë în camera ei, după ce părăsiseră pe Popîrță, — nu mai pot suferi acéstă stare de o prefăcătorie cruntă. Mai bine ar fi fost, decă m'ați fi lăsat să rămân unde eram. —

— Cum să fi fost mai bine draga-mea, — obiectă Uța, -- decă ai fi rămas la prietina mea unde te dusesem, coconașul Popîrță s'ar fi dus la judecată, ar fi đis că voiesce să se căsătoréscă cu tine, ér tu ai fi strigat că nu vreți și astfel ai fi pierdut zestrea. —

— Dar acum?! —

— Acum l-ai ținut cu vorba de n'a făcut acest pas. —

— Terminul însă nu s'a împlinit încă, și-mi este témă, ca nu cum-va să-mi strice tóte în ultimul moment. Ah, mamă, nu-ți poți

inchipui chinul care mă muncesce, nu poți sci cu ce lăcomie sufletescă pîndesc trecerea fiă-cărui minut; nu ai nici o ideeă, cum mi se sfișia inima, când trebuiesce să joc acele scene de comedie, care-mi consumă tóte puterile. —

— Nu crede draga-mea că eă așî sta neîngrijată. Neconținut m'am gîndit la nedreptatea repozatului tēu tată, care ne-a pus în acēstă durerósă stare, și ne-a lipsit de tóte avuțiile séle, ba ne-a silit a susține o luptă crâncenă întru scăparea unei părțicele din acei bani nenumărați. Inima mi s'a împetrit; eă sunt gata a săvērși ver ce fapt pentru a maî dobēndi cāte ceva din acele avuții, carî după cerēscă dreptate ni s'ar cuveni nouă. —

— Eă vorbesc de suferințele mele grozave, mamă dragă, ér Domnia-ta te gîndescî la bani și îmi spunî de bani. —

— M'am gîndit la bani și ți-am spus de ei, fiind-că acest gînd mî-a adus o ideeă prea bună. —

— Ce ideeă?

— Nu este bine dragă, ca o mumă să vorbēscă fie-si de asemenea lucruri. Veî vedea séu maî bine đis veî cunósce și tu rădăcina dela care ascept mântuirea ta și crescerea avereî nóstre. Acum nu-ți descoper nimic, dar de una mă rog de tine ca de Dumneđeū. Să nu te împotrivescî cu nici un cuvēnt, cu nici un semn la ceia ce voi face eă, să nu-ți schimbi purtarea ta cātră Popîrță, chiar decă te ai scribi și maî tare de el. Fă-ți inimă draga-mea, aducēndu-ți a minte, că peste puțin să va sfērși vremea chinului și a îndurāreî, pentru a da loc unei nemărginite fericirî. —

Mē supun la tóte mamă, numai adu-ți a minte, că fiă-care clipă este prețioasă. —

— N'ai grijă fata-mea, chiar astăđi la prânde voi începe lupta. Când veî auđi că m'am apucat să vorbesc de Todora, prefă-te, că te dóre capul și du-te din odaiă. —

La masă togmai când se mîncase friptura, — decă nu mă înșel era friptură de puî cu salată de castraveți, — Uța începu să đică cātră Popîrță:

— Ce reū ne-am tras noi cu toți pe capul nostru cu afurisita de logodnă, la care nu te-a îndemnat decăt pecătósă de mine. Nu sciū decă și cum veî scāpa Domniata de coconița Todora. După cum am auđit, ea ar fi și băgat hārtiă la judecātoria dela Galați, ce i điceți tribunal. —

— Fleacurî, — đise Popîrță, — terminul din contract nu s'a împlinit, prin urmare nu are nici un drept de reclamațiune. —

Victoria cum auđi numele Todoreî făcu după instrucțiunea, ce

i dase mumă-sa. Să sculă, își ceru scusă și se depărtă sub pretext de o durere de cap, cari i venise de odată.

Popîrță se arătă foarte îngrijat de indispozițiunea Victoriei.

— Să trimitem numai decât după doctor, — țise el întorcându-se dela ușă, până unde o condusesese.

— Nu este de lipsă coconașule, — răspunse Uța cu un zîmbet viclean. — Îi cunosc și încă bine bóla ei. Asemenea bóla nu se tîmăduiesce cu doctorii scrise de doctori, și aduse din spițeria. —

— Mult îți place Domniei-tale paromiile cu doctorii și cu spițerii, — morăi Popîrță, care își aduse aminte, că Uța tot cu asemenea paromie îl îndemnase, să se logodască cu Todora.

— Ce să facem coconașule, noi ceste-lalte fără sciință de carte, nu scim să ne schimbăm pildele, așa precum sciți să le schimbați Domnia-vóstre, cei învățați. —

— În sfîrșit, ce ai voit să ții Domnia-ta cu acele vorbe? —

— Am voit sa țic, că Victoria drăguța, a simțit durere de cap numai fiind-că a auzit numele coconiței Todora. —

— Vede unde voiesci să bați, dar așa să fiă ore?

— Apoi de, n'ai băgat de sémă, cum s'a sculat îndată când a auzit numele logodnicei Domniei-tale și cum s'a înroșit de s'a făcut ca para focului. BCU Cluj / Central University Library Cluj

— Bine țici jupănésă, — reflectă Popîrță. — Póte că nici nu o țice numai dela ea, mai sci, decă nu va fi pusă chiar de fiă-sa, ca să-mi vorbescă și să mă descósă; ean să vedem unde avem să eșim. — Apoi adause vorbind cătră Uța. — Ce rău să fi făcut Todora fiă-ti, pentru ca să nu i pótă auzi nici măcar numele. —

— Mă mai întreb. Apoi nu esci logodit și legat cu ea. Legat țeu, că-cî coconița Todora nu scie de glumă, ea a și pornit după cum îți mai spusese, o pîră cătră Domniata.

— Decă a pornit pîră apoi atunci n'are de ce să se îngrijescă Victoria, că-cî acesta este cea mai bună dovadă că Todora nu căuta de căsătorie, ci dreptul ca să-mi céră banii de amendă. —

— De unde sci Domnia-ta, ce caută coconița Todoră. —

— Nu trebuiesce să fiă cine-ca ver un înțelept mare pentru a cunosce scopul Todorei. Decă a alergat la judecată, numai bani póte să caute, că-cî la căsătorie nu mă póte sili nici o lege din lume.

— Legea póte că nu te va sili, însă te va îndemna interesul.

— Ce fel de interes? —

— Interesul ca să nu pierđi banii ce ați scris în contract.

— Ce să fac, trebuiesce să-i pierđi, nu este scăpare, afară decă voi esecuta contractul, adică decă mă voi căsători cu Todora?

— Și de ce nu? —

— De ce nu? Cum poți să mă întrebi astfel Domnia-ta muma Victoriei. Cum poți să mă sfătuesci togmaî Domnia-ta, la un asemenea lucru?

— Eū n'am îndrăznéla a te sfătui la ver un lucru, că-cî mîntea Domniei-tale este cu mult mai presus decât a mea. Atât însé trebuie să-ți spun, că chiar mie mî-ar părea fórte réū, déca ai fi silit, să dai o parte atât de însémnată din banii fostului méu stăpân, și încă silit să dai din vina mea. —

— Cred déū că ai voi mai bine să-î dau fiă-ti, séū déca nu suma întregă, cel puțin pe jumătate, adică cât îmi prescrie testamentul pentru casul, când nu m'ași căsători cu Victoria. —

— Am đis eū ver odată să nu te căsătoresci cu Victoria? Atunci ași fi fost bună de bătut. Chiar fiă-mea m'ar fi blăstămat, că-cî nici ea nu doresce nimic mai mult decât de a rămânea cât va trăi în casele părintesci, déca-mî este ertat a đice așa. —

— Nu ai đis, să nu mă căsătoresc cu Victoria, însă mî-ai dat să înțeleg, să mă cunun cu Todora și mî-ai vorbit în fine de dorința Victoriei, de a rămânea cât va trăi în casele aceste. Cum le pot potrivi eū pe acestea tóte la olaltă? Cum să rămâneți Domnia-vóstră aici, după ce m'am însurat cu Todora?

— N'ar putea Victoria să șédă cu vèrul eî și cu verișóra eî la olaltă? —

— Acum te-am priceput pe deplin; eū mă învoiesc din dragă inimă să recunosc legitimitatea înrudirei nóstre, dar ce ar đice fiitórea mea soție? —

— Va putea đice, ce va voi Domnia-eî! Nu esci Domnia-ta stăpân pe capul Domniei-tale? Ér déca îți va spune prea multe, scii Domnia-ta cum să te scapi! —

Popírță simți ca un fior de fericire la aceste din urmă cuvinte ale Uței. Jupănésa grăise par că ar fi muma lui éru nu a Victoriei.

Popírță, fiind fórte avar atribui purtarea Uței tot aceluiași păcat, adică avariției care este unul din cele șépte păcate de mórte. El își đise! — E milă babei de cei 20,000 de fiorini și vrea să i scape prin același miđloc la care m'am gândit și eū, când îmi điceam să o ia pe Todora de nevastă — să mă cunun cu ea de joi până mai apoi. — Bètrâna nu numai că s'a gândit la același miđloc, dar tot odată mî-a și arètat privilegiul de despărțanie, oferindu-mî să întru în relațiunî, de — rudenie! cu Victoria. Tare bine calculéază jupănésa, că-cî scăpându-mî mie banii i scapă și fiitorilor nepoți ai eî. —

Apoi adause cu vocea tare: — Cât despre Todora m'ai liniscit, dar cum va fi cu Victoria? —

— Veđi aici este tótă greutatea, — răspune Uța cu o adêncă oftare, — însê numai fiind-că Domnia-ta nu sciî cum să te iaî pe lângă fete mari. —

— Cum să nu sciû? Nu sunt destul de delicat? Nu i fac tóte după plac? —

— Nu ȓic ba, dar trebuie să adăog, că numai atunci te iaî după placul ei, când nu te costă nici un ban. Fetele nu sê mulțămesc numai cu vorbe dulci, ele ascéptă să vedă alte dovedî mai valabile cu cari să mësóre gradul iubirei.

Ascéptă lucruri de preț; rochiî, diamanticele, dantele și d'al de astea! —

— Sub ce cuvênt așî fi putut și voi putea să ofer eû Victoriei câte ceva. —

— Darul să fiă numai frumos și prețios, apoi cuvêntul póte fi cât de nepotrivit, bună óră ai putea ȓice, că o înzestredî. —

— Bine ȓici! Voi face după povăța Domniei-tale, — încuviință Popîrță, adăogênd pentru sine, — orî acum, orî mai târđiû când imî va fi nevestă, odată tot va trebui să o înzestred, că-cî dela mumă-sa n'are ce ascepta.

— Mî-ai dat în cursă, — își ȓicea în sine în același timp Uța, lăsându-l acum pe Popîrță singur. —

El în adevêr începu chiar de cu a dóua ȓi, să caute prin tóte prăvăliile, cu ce să mulțămescă pe Victoria și să o tragă în partea sa după povăța Uței.

Trebuie să scim însê, că prăvăliașii auđiseră deja de greutatele ce întêmpinase giuvaergiul, și prin urmare vedênd că caută éráși obiecte pentru femeî, sê temură să nu o pățescă și ei cum o pățise Tomița, declarară decî cu toȓii lui Popîrță, că ar avea principiul de a vinde numai pe banî gata.

Popîrță avea însê o fire de Harpagon, adică nu putea să se despartă de drăguții banî decât numai la cea mai mare nevoie, prin urmare inventa fel de fel de miđloce pentru ca să-î mai póta pastra. Să togmi, să țigăni cu prăvăliașî și-și ajunse în fine scopul adică sê întórse éráși cu banîi acasă, lăsând cadourile Victoriei prin prăvălii.

Cu tóte ástea era fórte réu dispus în prevederea cheltueleur, ce era silit să facă.

De odată se lovi pe frunte, ȓicênd:

— Țî-ai eșit din minți Ghița de umblii să-ți prăpădescî banîi, fără ca să fi cătușî de puțin sigur de viitorul têu. Victoria mē va

avea în mîna ei, îndată ce va trece termenul de învoiélă. Ca să mă scap de acéastă primejdiă, trebuie să-mi prelungescă acel termen, că-cî altmintrea dă, ași fi un prost decă m'ași apuca să cheltuesc pentru ea. —

XIII.

Todora era foarte mulțămîtă de avocatul ei, de Alecsandru Orfănescu și nu scia cum să-l mai laude.

Avea însă destule motive pentru a-l lăuda. Nu o scăpase ca printr'un farmec de pretențiunile giuvaergiuului, care în urma intervențiunei séle dibace, fu plătit frumuşel și pe deplin de Ghiță Popîrță.

Apoi nu era convinsă, că Orfănescu i va câștiga de sigur și pe cei 20,000 de fiorini dela Popîrță, era convinsă, pentru că se încredea în el și pentru că cetise suplica băgată de Orfănescu la tribunalul de Galați, un cap de operă de advocație, în care să arăta cu o lămurire evidentă îndatorirea contractată de Popîrță, aducându-se tot odată prin două martori, cari au auziseră, cum se lăpădase Popîrță de Todora aducându-se, dîcem prin acei două martori dovada, că Popîrță stăruiesce a călca prima îndatorire, adică stăruiesce să refuze căsătorie ce i să impune prin contract, și că prin urmare este dator a plăti amenda prevădută în același contract.

Tribunalul dela Galați, după părerea Victoriei, cetind acésta suplică nu putea nici decum să aducă altă hotărîre, decăt să osîndă pe Popîrță la plata amendei.

Todora ținea la acéastă părere, cu tóte că însuși autorul supliciei, adică Orfănescu i spusese că acéastă hîrtiă este numai un pas preparator, o incercare séu mai bine dîs o orientare, făcută anume acum, pentru ca la împlinirea termenului pus în contract, până unde trebuia să soséscă răspunsul la prima suplică, să scie, ce i să mai ceară, afară de împlinirea termenului, fără de care nu se putea osîndi nici decum Popîrță, cu tóte dovețile aduse, că-cî acestea dovedeau numai o dispozițiune momentană, care se putea schimba până la împlinirea termenului.

Cocóna Zosima care scia de acéastă hîrtiă, cum să nu fi sciut, togmai Domnia-ei, trăgea când în partea Todorei când în partea lui Orfănescu, vorbea mereu de rezultat și nu mai putea de nerăbdare. Decî însărcină pe Todora, ca îndată ce va veni hotărîrea dela Galați, să vină îndată și să i-o dea de scire.

Era togmai în ziua în care Popîrță alergase prin prăvălii, când primi Todora o vizită din partea lui Orfănescu, care venia în mare grabă la dînsa.

— Hotărîrea dela Galați! de bună-sémă îmi aduci hotărîrea dela Galați, — exclamă Todora vederea avocatului.

— Da, Dómna - mea. —

— Eî bine, cum a eșit. —

— Togmai după cum mă asceptasem eû, adică ni s'a respins cererea. —

— S'a respins, — țipă Todora gata de a cădea în leșini. —

— Nu disperați Dómna - mea, — se grăbi Orfănescu a domoli afectul clientei sële, — nu disperați, ci ascultați mai întâiî întregul cuprins al hotărîrei. —

— Destul am auđit, decă - mî ȓici că ni s'a respins cererea — ȓise Todora mîhnită.

— S'a respins, însë numai pentru astă - dată. Pentru a dóua óră nu ni se va respinge, decă va fi trecut terminul din contract, fără să se fi cununat Popîrța cu Domnia - ta. —

— Cununa eû? cu Popîrța și când.

— Cel mult în opt ȓile, că - cî numai până atuncî - curge terminul.

— Bine dar n'a declarat, că nu voiesce să mē ia.

— Când? —

— Mai acum sēptēmānă. —

— Întrebānd cānd, n'am voit să sciû ȓioa, ci am voit numai să - țî amintesc, că Domnul Popîrța se lăpădase de Domnia - ta într'un moment cānd credea, că actul făcut de notar ar fi fără de valóre, dar acum cānd va afla, că l'ai dat în judecată și că tribunalul a respins cererea Domniei - tale numai din pricina că nu s'a implinit so - rocul, acum ȓic va alerga pentru ca să se cunune cu Domnia - ta.

— Va afla el óre curēnd de acēstă hotărîre? —

— Cum să nu afle, de vreme ce va fi avēnd ver un pîretin prin Galați. —

— Va fi avēnd ȓeû și va afla și de bună - sēma va veni să céră ca să ne cununăm. Dar decă nu voi vroi eû. —

— Atuncî ar fi fórte bine pentru Domnul Popîrța, că - cî atuncî ar trebui să - î plătesci Domnia - ta 20,000 de fiorini. —

— Aici te - am prins Domnule avocat pe o cale rătăcită pentru că pe mine actul nu mē légă, că - cî eû nu sunt din România.

— La noi nu te légă, dar decă te ar duce ver odată sórtea în România, apoi ai fi legată, că - cî ai recunoscut coprinsul lui, ba chiar ai cerut esecutarea sa. Însë scopul nostru nu este să te scăpăm pe Domnia - ta, ci să apucăm pe Domnul Popîrța. —

— Mai bine lipsă decăt primejdia ca să capēt un asemenea bărbat. —

— Acéastă primejdiă nu există, pe câtă vreme nu vei vrea Domnia-ta, care nu esci din România, și pe câtă vreme nu te vei duce în România, prin urmare Domnia-ta poți opera cu cea mai mare linisce sufletéscă. —

— Ce să fac? —

— Când va veni Popîrță să-ți anunțe, că este gata a păși cu Domnia-ta dinaintea altarului, să nu te opuni, adică să nu ȃci ba.

— Să mă bag în primejdiă, nu este așa? Și pentru ce? Pentru ca să câștig ver o două mi de fiorini? Ori pentru ca să-ți scap pe mirésa Domniei-tale, pe coconița Victoria?

— Dómna-mea în momentul în care mă voi convinge că Domnia-ta ai pierdut chiar un atom din încrederea cu care măi onorat până acum, în acel moment te voi părăsi cu pricina-ți cu tot.

— Ertai-mă, Domnule Orfănescu, am vorbit fără precugetare că-cî sunt cu totul ecstasiată în urma scirilor celor rele, pe care mi-ați adus. Eū am voit să ȃci, că nu îndrăznesc a înfrunta acel pericol, nu pot să mă arēt învoită la propunerea de căsătorie a lui Popîrță chiar nici pentru o sumă cât de mare. —

— Nu este nici un pericol, Dómna-mea, că-cî de astăđi într'o săptămână se implinesce terminul din contract, ér până atunci imposibil pentru Domnul Popîrță de a implini tóte formalitățile și de a-și procura tóte hárțile necesare pentru actul de cununie. —

— Fiă, eū nu mă pot decide să înfrunt acéastă primejdiă. —

— Ce decideți dară, Dómna-mea? —

— În acest moment nu pot decide nimic. Permiteți-mi să mă sfătuiesc mai întâi cu mătușă-mea. Mă duc îndată la ea. Aveți bunătatea de treceți peste o óră pe la mine, până atunci voi fi în-tórsă dela mătușă-mea.

Cocóna Zosima era acasă și ședea după obiceiul ei pe canapea când veni Todora la Domnia-ei cu fața îngrijită.

— Sărut mânilé mătușico, — ȃise Todora întrând în odaiă.

— Bună ȃioa Todoro. Ce, dór ȃi-a venit scire rea dela Galați. —

— Nu este togmai rea de tot, dar nici bună nu este. —

— Cum ȃiceam eū, dar togmai cum am ȃis eū tot-déuna. —

Adevérul este, că cocóna Zosima, după cum scim, ȃisese și așa însă ȃisese și altfel, cu un cuvēt ȃisese în tóte felurile, pentru ca în momentul decisiv să póta susține, că a ȃis așa precum s'a întêmpat.

— Nu ȃiceam și eū tot așa, — fu dar răspunsul cocónei Zosimei.

— Ba da mătușică-dragă, dar cu atâta, ce-mi este mie? Eată la ce mă povățuesce avocatul Orfănescu. —

Todora i spuse acum mătușe-si, ceea ce scim și noi, adică ceea ce-î împărtășise Orfănescu.

Cocóna Zosima o ascultă într'o emoțiune continuă, mișcându-se de pe mijlocul canapelei spre o margine, apoi de pe o margine ér spre mijlocul canapelei. După ce tăcu Todora, cocóna Zosima se mai gândi puțin, tuși una în sec, lunecă de pe mijlocul canapelei éráși spre marginea ei, éráși tuși puțin în sec, apoi după ce-și derese glasul cu mare vuet díse cătră Todora :

— Spune-î avocatului, că vei face după sfatul sėu, când și decă va veni Popírță la tine, ér după ce i-ai spus așa, și după ce se va fi depărtat dela tine, du-te neîntărđiat la jupănesa Uța, rógăte de ea să-ți dea mâna de ajutor, spune-î, că vei fi recunoscătóre și decă va veni trába la adică: făgăduiesce-î chiar o parte din căștigul tėu, bună-óră a patra parte, adică 5000 de florini.

După acéstă povăță minunată cocóna Zosima se cufundă éráși în tăcerea ei înțelptă, aședându-se încetul cu încetul éráși în mijlocul canapelei, de unde putea să-și véđă înțelptă față în oglindă.

Todora însă să grăbi a se duce pentru a pune în esecutare cât mai curénd povăță mătușe-si.

Când veni Orfănescu la ea, ca să o întrebe, după cum se înțeleseseră ei améndouí cu o óră mai înainte, să o întrebe dícem, de hotărirea ce a luat după sfățuirea ei cu mătușă-sa, Todora i spuse deci, că este invoită a face după învėțătura lui, când și decă va veni Popírță la dēnsa, pentru a-î propune esecutarea cununieí.

Cum se duse Orfănescu dela ea, Todora o și pleca drept la lelea Uța.

Jupănesă nóstră se afla în mare agitațiune. Una, că ascepta și ea cu nerăbdare ímplinirea terminului pus în invoiela făcută de fiă-sa dinaintea judeului cu Popírță, alta, că auđise despre alergăturile și togmelile lui Popírță prin prăvălii, și ascepta deci să véđă sosind acele târgueli bogate, făcute în profitul fie-si, în fine auđise dela Orfănescu despre hotărirea tribunalului dela Galați și primise însărcinarea, de a spune despre acéstă hotărire lui Popírță, pentru a-l mai îngrozí puțin și pentru a-l reține astfel, ca nu cum-va în ultimul moment să le strice tot rostul, cu declarațiunea sa atât de temută.

— Eată că tóte persónele din romanul nostru susțin interesele lor cu o stăruintă încarnată.

Popírță deci de să nu facă nimic, până ce nu va cere Victoria dela jude o prelungire a terminului de invoiélă.

Todora se hotăresce a jertfi o parte și încă o parte bună din

câștigul ce are să-l ascepte dela Popîrță, numai pentru a și-l asigura cu atât mai bine.

Orfănescu desconsideră dorința Todorei, a clienței sêle, pentru a asigura cu atât mai bine sôrtea iubitei sêle, cu tôte că această sôrte trebuie să se decidă în decurs de 24 ôre numai.

Apoi Uța, mai este trebuință să spunem și stăruințele jupănesei. Nu, că-cî le cunoscem prea bine cu toții.

Numai biata Victoria, rabdă în neactivitate chinurile asceptărei.

Décă vom supune unui ecsamen comparativ stăruințele de care vorbirăm aici, vom vedea, că Popîrță are să susțină singur lupta în contra tuturor celorlalți.

Îi va învinge el ôre?

Nu scim! —

Pe toți în nici un cas!

Pe unii dintre ei?

Pôte! că-cî în tabera vrășmașa s'a ivit semne de desbinare.

Orfănescu a părăsit, seú décă nu a părăsit cu totul apoi a espus cauza clienței sêle, cauza Todorei; ér acesta să afla togmai pe drum, pentru ca să corupă pe aliata avocatului, pe jupănesa Uța.

Ne este témă, că nu cum-va să compromită cauza Victoriei.

Vom vedea. BCU Cluj / Central University Library Cluj

Uța cu tótă agitațiunea ei, când vêdu pe Todora venind la ea, întrând, cum am dice în visuinea leului, că-cî ea ședea după cum scim în casele lui Popîrță, nu se putu feri de un simț de surprinsă.

— Bun semn, rău semn, să fiă ôre venirea ei, — se întrebă ea în sine.

— Am venit cu o mare rugăciune, — începú Todora pledoarul ei.

— Spune coconița dragă, poruncește. —

— Aî auđit de hotărîrea dela tribunalul din Galați. —

— Am auđit! —

— Dela cine, dela Popîrță?

Todora ascepta cu inima palpitândă răspunsul Uței. Jupănesa însê, pentru primul moment nu sciu, să spună adevêrul seú să înșire ver o minciună; dar în procsimul moment să decise a nu spune nici adevêrul însê nici minciună, decî răspunse:

— Nu dela coconașul Popîrță, din altă parte! —

La acest răspuns par că i se mai ușură inima Todorei.

— Nu scii cum-va lele Uțo, décă va fi aflat și Domnul Popîrță de această hotărîre? —

— Nu sciu, nu cred însê, — răspunse Uța, adăugênd pentru sine, — de unde să fi auđit, de vreme ce n'am apucat să i-o spun eú.

— Décă n'a aflat până acum, apoi nici că va afla, decât nu i veî spune Domnia-ta. Te rog prea mult, fă-mî acest bine, ține taină despre această hotărîre față cu Domnul Popîrță! —

La acest rugămînt, Uța ér sê puse pe chibzuelî, că-cî nu scia ce sã răspundă. Spiritul de contradicere, de négă, înăscut fiă-cărei ființei omenescî, și mai cu sémă celei de secs femeiesc, acest spirit, numai el, alt nimic o îndemnă a descoperi Todorei adevêrul, dîcînd:

— Să tîinuesc eũ acest lucru dinaintea coconașului? Nu sê pôte că sunt chiar însărcinată a-il spune, și încă cu nici un minut mai târdiũ decăt chiar astăđi la prînd! —

— Ce folos veî avea, decât veî spune? —

— Eũ nu voi avea nici un folos, dar va avea fiă-mea! Folosul că coconașul Popîrță va fi cu atît mai sigur reținut de a merge la judecată și de a spune, că o ia de nevastă. — Dar ce pagubă țîi pôte aduce Domniei-tale, decât va afla coconașul, de acea hotărîre dela Galați. —

— O pagubă fôrte însēmnată! O pagubă de 20,000 de fiorinî.

— Cum așa?

— Eac așa! Aflînd Domnule Popîrță că tribunalul dela Galați a recunoscut puterea actului nostru și că n'a respins cererea mea din altă pricină, decăt numai fiind-că nu s'a împlinit termenul din act. . . .

— Să nu-ți uiți vorba, cît mai este până la împlinirea aceluî termin.

— Opt đile. Recunoscînd decî Domnul Popîrță în ce primejdiă sã află, sê va grăbi sã scape din ea, oferindu-mî a sê cununa cu mine. —

— Dar bine, Domnia-ta nu mai vreaî? —

— Nu nici decum! —

— Vreî mai bine sã iaî acea sumă de banî? —

— M'aș multămi chiar și cu mai puțin. Așî jertfi ceva din acei banî, dînd din ei acelei persóne, care m'ar ajuta întru căști-garea lor. —

Ochîi Uței la această propunere sê sghfiră de lăcomie. Ea își đise îndată, că ar fi un mare pecat decât nu s'ar folosi de acest privilegiũ. Cât despre hotărîrea pentru care promise dela Orfănescu însărcinare, ca sã o împărtășescă lui Popîrță, de și-î atribui o importanță destul de mare, totuși își linisci cugetul dîcînd, că această hotărîre ar fi putut veni cu 24 ore mai în urmă, și că în acest cas ar fi fost lipsiți de acest ajutor, și că prin urmare va trebui sã lucreze în folosul Victoriei, togmai așa par că s'ar fi întemplat acea întărđiere în sosirea hotărîrei dela Galați. Uța era decî, precum vedem,

förte aplecată de a primi propunerea Todorei, cu atât mai vörtos, fiind-că își mai dicea, că în cazul cel mai rău Victoria ei totuși nu ar suferi nimic, de vreme ce ar fi atunci în stare să o înzestreze ea însăși pe fiă-sa din banii ce i va primi dela Todora.

— Însă pentru un lucru de nimic, — cu aceste cuvinte se terminară gândurile Uței, — pentru un lucru de nimic nu mă încurc, și nici că mă bizui pe vorbă gólă, după dicitórea mea: ai carte, ai parte. —

Suma de 5000 de fiorini, ce i oferi Todora i conveni, ér acésta să învoi și i dede despre promisiunea ei un înscris, i făcu o carte, cum să exprima Uța, în care se încređu mai tare decât în ver-ce jurământ, cu tóte că nu scia să o cetescă.

Togméla era făcută, contractul încheiat, esecutarea tare aprópe, că-cí era pe la vremea prânđului.

Popírță venise förte rău dispus la masă. Victoria stătea coprinsă ca de un fel de friguri, o sbucima chinul acceptărei. Uța ședea tăcută ca un pesce, dar nu era nici decum liniscită în sufletul ei.

Cât despre liniscea sufletescă nici Popírță nu prea avea multă, că-cí și cugetul său era sbucimat. Îi era témă, să nu rămână cum-va singur cu Uța, pentru ca să nu-l întrebe, decă a adus Victoriei ceva din darurile promise. Cu totă acésta témă simțea însă trebuința de a rămânea singur cu Uța pentru a se înțelege cu dēnsa asupra hotăriri ce o luase el în urmă, adică de a nu face nimic pentru Victoria, până nu se va învoi ea întru prelungirea terminului dela judecată.

Conversațiunea în decursul mănăcării fu deci, am putea dice, — nulă.

Abia pe la sfērșitul mesei deschise Popírță gura, care prinđend puțină inimă de prin fundul paharului, se decise să aducă la îndeplinire gândul său.

Pentru a nu pofți anume pe Victoria să éasă afară începu a dice: — Ce noú ai mai auđit despre Todora și despre pira ei. —

Victoria înțelese îndată intențiunea lui Popírță și se grăbi a părăsi odaia. Înțelese fiind-că Popírță apăsase tare asupra numelui Victoriei.

Uța tresări puțin, ea cređu că Popírță va fi aflat de sigur cevași despre hotărirea tribunalului dela Galați. Tresărind își pierdu cumpétul și nu fu în stare de a da lui Popírță ver un răspuns, pe care însă nici nu-l acceptă acesta că-cí îndată după ce eșise Victoria, Popírță se sculă dela masă și măsurând odaia cu pași repeđi și neegali.

— Domnia-ta m'ai povățuit, — dise el — să mă iaú cu binele pe lângă Victoria, să-i fac daruri de lucruri scumpe, pentru ca să-mi ajung scopul de a nu pierde cei 20,000 de fiorini din contractul cu

Todora. Mi-ai făcut nisce făgăduințe care în plac, nu ȳic ba, d'aceia m'am și apucat să fac după povața Domniei-tale.

Uța, care la aceste vorbe își venise éráși în fire, nu se putu opri, ca să nu-ı facă o observare lui Popirța întrerupându-l cu următoarele cuvinte:

— Eü până în acest minut n'am vęđut pe nici un semn, că Domnia-ta să te fi luat după sfatul meü. Ba togmai din potrivă, în loc să îndulcesci pe Victoria cu daruri și făgăduințe, te ai lăsat încă și de purtarea cea bună, pe care ai avut până acum cu dęnsa, și ai stat tótă vremea tot posomorit lângă ea. —

— Cum să nu staü posomorit, când mă omórá grijele, când în furnică gândurile prin cap și-mi tulbură sângele de prin tóte vinele de mi să sbate încât cred, că acum, acum înnebunesc. —

— Cine e vina? Victoria să fiă óre?

— Victoria de bună-sémă, adică dorul ce i-l duc. Apoi esci de vină și Domnia-ta fiind-că porți grije numai de interesul Domniilor-vóstre, astfel încât mi-e témă, că pe mine mă duci numai de nas. Afiă că cei 20,000 de fiorini dela Todora sunt gata a-ı scăpa numai pentru a-ı păstra pe séma Victoriei și că numai în vederea asta m'am hotărıt a face cum ai ȳis Domnia-ta. Să veđi cu ce lucruri minunate voi mulțami pe Victoria, îndată ce mă voi simți și eü asigurat. —

— Ce fel de asigurantă doresci Domnia-ta. —

— Asiguranța, că nu risic a fi depărtat și ris de Domnia-vóstră îndată după trecerea terminului sciut. —

— Vai, cum poți vorbi asemenea lucruri. —

— Cu un cuvânt decă nu să va învoi Victoria să-mi prelungească acel termin, pentru ca să mă pot simți în deplină neatrınare, apoi atunci prefer, să mă cunun îndată cu ea; ér decă Todora va câștiga cei 20,000 de fiorini, atunci vina vóstră să fiă. —

Decă i ar fi vorbit numai cu ver o órá mai înainte până ce nu făcuse acel contract cu Todora, despre care scim și noi, atunci ȳeu Uța s'ar fi simțit tare strimtorată la acéstă amenințare a lui Popirța. Acum însă fiind asigurată mai cu séma pentru casul, când Popirța s'ar fi lăpędat cu totul de Todora, că-cı atunci ar fi primit și ea 5000 de fiorini din cei 20,000, nu se tulbură cătuși de puțin, ci se simți din contra cu atât mai sigură în lupta pe care spera a o duce la un bun sfęrsit, și pe care o continuă ȳicęnd:

— Nu sciam că capul Domniei-tale să fiă atât de slab precum veđ că este, de vreme ce să tulbură atât de lesne, precum s'a tulburat acum. Cređi Domnia-ta, că mă sperii pe mine, decă mi ȳici

că ești gata de a pierde mai bine 20,000 de fiorini decât să te încrezi în noi, cari îți voim binele, decât să te încrezi mai cu seamă în mine. — Treba Domniei-tale, fă cum știi. Ești însă și spun numai atât, că faci foarte rău, că-că Victoria drăguța ne ar fi dat în glas, ar fi făcut toate după placul nostru și după acceptarea noastră. Să fi vădit Domnia-ta bucuria ei, când i spusei că Domnia-ta ai făgăduit că o vei cinsti cu rochi de mătase, cu catifele, cu dantele și giuvaere, când i vorbi de călătoriile la Paris și prin Italia. Abia apuca să-și vedă visul cu ochii, sormană. Țic Țeu că ne-am fi ajuns scopul, decă ai fi știut să te porți cu delicateță. Domnia-ta însă voiesci să-mi duci fata pe la judecătorie, să faci învoielă. Apoi bine, lucruri de acelea de care voim să punem noi la cale să săvârșesc cu contracte făcute pe la judecătorie, se fac, pe tăcute, și pe nesimțite? —

Nu credem că este de trebuință a vă spune aici, că nimic din cele ce înșirase Uța aici despre fiă-sa nu era adevărat. Victoria nu aflase nici măcar un cuvânt de câte se petrecuse între muma-sa și Popirța în urma învoelii făcute de Todora cu Uța. Decă ar fi știut s'ar fi lipsit de toate și ar fi fugit de lângă acel bărbat și de lângă aceea femeia, cu toate că i era muma, ar fi fugit de lângă aceste ființe, care vorbeau cu atâta ușurința de virtutea ei.

— Toate sunt bune, — răspunse Popirța, — bune și adevărate, eu însă nu mă pot suferi ajuns pe voia voastră, după trecerea termenului, ajuns să-mi fiă temă că acum, acum vă lăpădați de mine, și mai presus de asta să-mi mai cereți și cei 10,000 de fiorini din testament, că-că în acel cas, ați avea drept a face această reclamațiune.

— Ah coconașule, coconașule, mă faci să-mi pun rușinea la o parte, mă faci să-ți spun cu vorbe, să-ți spun eu muma din gură nisce lucruri de care nu vorbesce nimeni chiar și decă le face cineva. De gândit le pot gândi dar să le vorbesc, nici nu știu cum să-ți spun, că-că nu găsesc cuvintele trebuincioase, se decă le-am găsit, nu pot să le scot din gură, mă înecă 'n gât. Cum să-ți mai Țic. Să-ți Țic că Domnia-ta ești fecior și că Victoria este fată mare, acum după ce Ți-am dat a înțelege, că această fată mare sfătuită de muma-sa, de mine, va fi gata a-ți face pe voiă, decă vei ști să te porți cu ea și cu mine; să-ți mai spun, că o fată care a făcut pe voia unui bărbat, nu mai poate să aibă nici o voință față de acel bărbat. Nu știu, ce și cum să-ți mai Țic, pentru ca să te înduplec. —

Vedeți iubiți lectori până unde poate degrada banii adică lăcomia banilor pe femeia cu o educațiune neingrijită. Uța de dragul banilor nu se rușina de a înjosi până întru atâta, nu Țicem pe fiă-sa, că-că prin cuvinte numai acela se înjosește, care le rostește și nici odată

obiectul cuvintelor, nu ținem dar că a înjosit pe fiă-sa, dar imaginea fie-si, fiă chiar și înaintea unui suflet de calibru lui Popîrță.

Aceste vorbe ale Uței își avură efectul lor, că-cî aprinseră un foc necast prin vinele lui Popîrță, și-l turbară în un grad atât de mare în cât din acel moment, unde i să făcuse o făgăduință atât de îmbătătoare, nu se mai putu gândi la alt nimic decât la momentul de ... voluptate.

— Să-î aduc, să-î aduc — își dișe el, — ca să-mî câștig puțin favoarea ei, pentru rest, va îngriji mumă-sa. —

Să duse și aduse cu mîni pline. Era sêră când veni aducînd acasă o mulțime de daruri pentru Victoria. Predîndu-le Uței avu nesocotința, nerușinarea, — nu scim cum să-î mai ținem, — avu cutezanța de a reclama îndată resplata ce-î promisese Uța. Acêsta trebui să-și aplice tîtă limbușia sa, pentru a-î esplica, că cere un lucru neputincios, de vreme ce aici trebuia o pregătire făcută încetul cu încetul, puțin câte puțin, cu mare luare aminte, ca să nu se sperie păsărica fără de vreme și să sboră pentru tot-déuna.

Popîrță nu voi să scie de nimic, ar fi întrebuițat chiar forța, decă Uța nu i-ar fi promis, ca în sêra viitoare își va ajunge de bună-sémă scopul sêu.

A dóua și după cum scim, era ziua în care se împlinea termenul Victoriei. Popîrță era însă atât de preocupat prin singurul gând, prin singura aseptare, că în sêra acelei zile i să va împlini dorința provocată prin promisiunile Uței în sînul sêu, încât uită cu totul de termin și-și petrecu tîtă ziua alergînd din sus în jos, pentru a strînge cele mai rare și scumpe lucruri, ca să le aducă Victoriei.

Tot orașul începuse să-l vorbescă din nou. Babele dedeau din cap țicînd că acêstă alergare nu ar fi ver un semn bun, că ar pre-vesti o schimbare în mințile lui Popîrță, țiceau cu un cuvînt, că înebunise Popîrță.

Decă uitase el de termin apoi cealaltă parte din actul de în-voiellă, care nu era altă decât Victoria, nu uitase nici decum. Din contră ascepta cu o nepomenită agitațiune momentul de scăpare.

În acêstă și memorabilă Popîrță, Victoria și Uța se puseră ca tot-déuna să prîndescă, dar nu scim decă ver una din aceste persóne va fi sciut, ce a mîncat.

Popîrță nu a sciut de bună-sémă, că-cî se gîndea neincetat la ceia ce scim.

Victoria asemenea, ea ascepta momentul de salvare.

Uța în fine era frămîntată de mulțimea de gînduri, care năvă-liseră asupra ei în urma nerăbdărei lui Popîrță. Era silită a desnoda

intriga în cel mai scurt timp și ea încă nici nu-și gătise mrejele. Cu toate că decisiunea era să se săvârșească chiar de sêră, ea încă nu scia cum să se apuce mai bine de trebă, în ce mod să se pôrte cu Victoria, cum să o înduplece ca să-i dea ajutor, fără ca să se dea de gol dinaintea ei, că-cî Uța în acêstă privință avea un simț delicat, ea mai bine s'ar fi lipsit de toate, decât să fi atins cinstea fie-si, cu o vorbă măcar. Nu scia mai cu sémă, cum să mai înșele pe Popîrță, cum să-l oprêscă, ca să nu facă cum-va ver un scandal de sêră, că-cî el chiar de acum era să o compromită dinaintea Victoriei prin desele semne ce-i făcea, pentru a-i aduce aminte de făgăduința ei.

După masă Popîrță se duse éráși, că să mai târguêscă, să mai aducă fitóre séle amante.

Victoria ascepta în camera ei cu ochii țintiți asupra ceasornicului ca să se facă la 5, că-cî atunci era să fiă cu desăvêrșire liberă, că-cî dela 5 încolo să închideau biurourile de pe la tribunal.

Uța, care să vede trebă isbutise de a ursi ver un plan, întră acum în odaiă, aducênd toate obiectele pe care le cumpêrase Popîrță pentru Victoria și din care încă nu-i dase până acum nimic.

— Eată dragă o părtică din zestra ta, — dișe Uța întinđend dinaintea Victoriei, care și întorse privirea despre ceasornic asupra darurilor, și care de mirare uitase de a mai privi la ceasornic, întinđend dar Uța feluritele de stofe, de pânzêturî etc. dinaintea Victoriei i dișe, — étă dragă o parte din zestra ta, nu este așa, că e frumósă. Décă vei fi înțelêptă, vor mai veni încă multe lucruri, care de care mai scumpe și mai frumóse. —

— Dela cine sunt? —

— Dela coconașul Popîrță? —

La acest nume pronunțat în combinațiune cu obiectele de zestră, Victoria simți ca un leșin. Ea se cređu trădată de mumă-sa.

— Nu, nu, nici odată, nu voiesc, — țipă ea aruncând departe stofele cele scumpe și împraștiindu-le prin odaiă.

— Nu fi neună dragă, — dișe acum Uța, — vrei ca să te duci după Orfănescu numai cu cei 10,000 de fiorinî și cu ce ai pe tine? —

— Ce spunî de Orfănescu? Tot pe Orfănescu să-l iau? — întrebă Victoria confusiată. — Să-l iau pe Orfănescu și zestrea să o primesc dela Popîrță? Cum să pôte asta, eũ nu înțeleg. —

— Nicî nu trebuesce ca să înțelegî tu, ci să faci numai după cum ți-am făgăduit, adică să tacî. —

— Acêstă făgăduință am ținut și o voi ținea până de sêră la

5, adică până acum în două ore, — adause Victoria, care aducându-și érași aminte de termin, privise érași la ceasornic.

— Cum până la 5, — întrebă Uța. —

— Fiind-că atunci voi fi slobodă.

— Înțeleg și știu că vei fi slobodă adică că vei avea dreptul a refusa pe coconașul Popîrță de vreme ce el însuși nu s'a învoit cu porunca coconului reposat, cel puțin nu a spus acésta la judecată. Cu cât te simți însă mai slobodă, cu atât mai lesne poți círmui pe altul, mai ales decă n'ai să faci pentru acésta alt nimic decât să stai și să taci. —

— Nu te înțeleg prea bine, dór nu vë vroî, ca să mai stai aici, și după împlinirea terminului. —

— Ba togmai asta o voiesc! —

— Mórtă și nu rămân! —

— Draga-mea fi înțeléptă și ascultă de sfatul meü. —

— Nu pot mamă, nu pot. —

— Cum să nu poți. Ce răü va fi pentru tine? Ași mai díce și eü decă te-ai putea cununa îndată cu Orfănescu, însă gólă cum esci, nu poți, trebuesce să-ți fac zestre, séü mai bine díș trebuesce să-l fac pe coconașul Popîrță să-ți aducă zestre. —

— Mî e frică, nu stau, nu!

— De ce lucru să-ți fiă frică? Nu sunt eü lângă tine, nu te pot pázi eü? —

— Mî-e dor de Alesandru? —

— Togmai decă ți-e dor, trebuesce să faci după cum díce eü, pentru ca să te poți cununa cu atât mai în grabă cu Orfănescu.

— Cum așa mai în grabă? —

— Eac așa. Cu cât ți-să va găti zestrea mai curênd cu atât mai curênd te vei putea cununa. Nu este așa? —

— Ba, da. —

— Apoi veđi, eü n'am bani ca să-ți fac zestrea, ar trebui să ascept, ca să scótem cei 10,000 de fiorini dela coconașul Popîrță și togmai după ce i-am scos, cine scie când, aş putea să mă apuc de înzestrarea ta. Așa însă îți aduce coconașul tot de a gata! —

Acest argument, cel mai însêmnat în ochii Todorei o înduplecá în fine să facă după dorința mume-si, și să ședă încă 6 díle, adică până la împlinirea terminului Todorei, în casă cu Popîrță.

Decă am díș, că arátatul argument ar fi înduplecat pe Victoria de a face după voia mume-si, apoi atunci nu ne-am esprimat togmai bine, că -ci nu numai singurul acest argument decise pe Victoria, ci încă și scopul urmărit prin șederea ei. Uța i díse, că ar fi o bine-

facere pentru Todora, care după afrontul suferit nu mai voia să se mărite după Popîrță, ci dorea din contra să-l pedepsască pentru acel afront cu pedepsa prevădută în contract, adică cu pierderea amendei de 20,000 de fiorini.

Ușa creduse de prisos a mai spune fie-si despre partea, ce-i promisese Todora din acea amendă.

Cu fiă-sa Ușa regulase dar lucrul după dorința ei. Mai rămase să pună și pe Popîrță la cale.

Sara când veni Popîrță erași cu daruri, cerënd tot odată să i se împlinescă, ceia ce i se făgăduise, se decisese Ușa a purta lovitura periculoasă dar decisivă.

Cu o față plină de desperațiune și de mîhnire nemărginită i dîse:

— Ah, coconașule, coconașule, omoră-mă, bate-mă, prăpădesce-mă!

— De ce, de ce, — întrebă Popîrță speriat.

— Fiind-că am făcut o greșelă, o mare greșelă, fiind-că m'am înșelat asupra fie-mi! Nu voiesce, nici decum, cu nici un preț să audă de poveștile mele, nu voiesce să audă de Domnia-ta!

— Femeiă blăstămată, — răcni Popîrță, — ai vroit să mori, de te-ai jucat cu mine! — La aceste cuvinte Popîrță ridică un scaun gata de a turti cu o singură lovitură pe Ușa.

Acésta, ferindu-se de gróznica lovitură, țipă cât i lua gura:

— Ascéptă să audî sfērșitul. Victoria nu voiesce să audă de Domnia-ta și să te vedă cu ochii, până ce nu va trece și terminul coconiței Todorei, adică până atunci, până ce nu va fi sigură, că nu vei mai avea îndemnul de a o înșela căsătorindu-te cu coconița Todora. Nu sciam că Victoria va fi în stare să te teme așa de mult.

— Mă témă pe mine, este gelóasă de mine, — strigă Popîrță ecstasiat de bucurie. — Gelósa de mine, étă o scire démnă de o jertfă de 100,000 de fiorini ér nu de o calicie de 20,000 de fiorini.

— Este nebun cumplit, — își dîse Ușa, — să-l stórcem până ce vom putea și pre cât vom putea. — Nu uita de înzestrarea Victoriei, — adause decî cu vocea tare.

— Șése dîle dîci că sunt până la terminul Todorei. Nu este de lipsă să ascéptăm atătă vreme. Chiar mâine mă voi duce să caut banii, să mă plătesc de Todora; dar apoi Victoria va fi a mea. —

— Dar zestra Victoriei coconașule. —

— Nu i-am adus destul? Décă va mai lipsi ceva își va cumpăra când va fi nevastă-mea, că-cî are din ce. —

Aceste fură ultimele cuvinte ale lui Popîrță cu cari se despărți de Ușa. Ear a dóua dî cât de mare i fu mirarea Todorei, când îl vedu pe Popîrță venind la dînsa cu 20 de bancnote de câte o miă,

pe care i aruncă „ghiață“ pe masa ei, cerând dela ea actul mult pomenit, cel făcut de notar.

Todora să grăbi a scóte acel act și a-l preda lui Popîrță. Să grăbi ȳicem, că-cî i era témă că nu cum-va Popîrță să-și ia séma, și să se ducă éráși cu banî.

Popîrță luă actul, îl rupse în miî și miî de bucățele, pe care le împrăștiá prin odaiá, apoi o luá fuga acasă.

O luá fuga acasă și drept la Uța. Cu tóte că el dorea pe Victoria și cu tóte că era destul de aprins pentru a cotropi ver-ce sífíelă în sufletul său, cu tóte acestea nu scim ce simț, de stimă, de venerațiune, în sférșit un simț nedefinibil îl îndemnă a trata de o cam dată afacerile séle cu Victoria prin mijlocirea Uței.

Acestei i spuse decî, de unde venia și ce făcuse el acolo.

Când auđi Uța de acest pas nu fu nici decum încântată, cum am fi în drept ca să ne acceptăm, de vreme ce își câștigase astfel și ea partea ce i să promisese de Todora. Nu era încântată ci simți din contra o mare părere de rău de pripa lui Popîrță, și anume fiind-că acum nu-l mai putea stórce nici decum. Nu, fiind-că după cum ȳicea el cu drept, acum putea să aibă Victoria tóte căte i trebuia, că-cî era să-î fia nevastă, însă de vreme ce după cum scim în realitate nu era să-î fia nici odată nevastă, nici nu se mai putea ascepta la ver un dar din partea lui Popîrță. —

Cam astea fură gândurile Uței la scirea ce-î aduse Popîrță.

— Spune decî Victoriei, — termină el raportul său ciudat, — spune-î să se prepare, ca să ne cunune cât mai îngrabă! —

Uța amărită peste măsură de pripa neasceptată a lui Popîrță, și vedënd tot odată că d'aci încolo nu mai avea ce să mai ascepte, își vërșá veninul ȳicënd cu asprime cătră Popîrță:

— Pune-ți pofta 'n cui, coconașule, cât despre Victoria, că-cî ei i s'a împlinit terminul cu 6 ȳile înainte coconiței Todorei, ea este dar slobodă și să va cununa cu Orfănescu. Veđi de-î gátesce cei 10,000 de fiorinî, după porunca coconului Hagiú.

Popîrță rămase uimit.

— Ean fugi d'acolo nu mai visa, — începu el să întoneze acum de odată cu vocea rágușită, că-cî la acéstă descoperire înfricoșată pentru el pierduse și micul rest de inteligință, ce-î mai rămăsese după atâtea sbucimări, la care i fu supusă mintea și tótă firea sa în ȳilele din urmă.

Avariția împărechiată cu pojarul voluptăței produce adese-orî asemenea rezultat asupra minței omenesci.

XIV.

Am auzit de sfârșitul trist, dar meritat al lui Popîrță, adică a personagiului principal din narațiunea noastră. Cu atâta însă un romancier bun nu își termină nici odată romanul său. Având și noi pretențiunea de a aspira la numele unui bun romancier, vom observa toate regulile prescrise de arta noastră și vom presenta încă odată pe toate persoanele din romanul de față cinstiților cetitori.

Maî bună ocasiune decât nunta Victoriei nu putem afla cât e lumea, că - ci la acesta nuntă vom găsi pe toate persoanele noastre împreunate.

La nunta Victoriei, dar cu cine?

Ce întrebare, cu Orfănescu!

Și când?

Togmaî patru săptămâni după ce înebunise Popîrță, că - ci o săptămână trecu până când putură scóte cei 10,000 de fiorinî dela epitropiî nebunului, ér trei săptămâni trecură cu strigările său vestirile.

Și éráși era vilva în Bidinesci!

De astă - dată vilva era maî puțin sgomotósă dar cu atât maî respândită. Vilva de acum era, cum am díce, cevași maî de toate dílele, ca cea dela începutul istoriei noastre, acum era o vilvă produsă de critica, ce însoțese tot - deunano nuntă din Bidinesci.

Aici unii își povestesc parte cu firfoi, parte fără firfoi, toate împregiurările întâmplate și neîntâmplate, știute și nesciute, mici și mari, toate cu un cuvânt, câte precedară maî nainte de a se decide cununia.

Cocónele cunoscea fóia de zestre din fir în fir, adică dela un cap până la celalalt, ér bărbații láudaú frumșeția miresei și rămneau la tinerețile ei.

Acolo alții, ómenî maî interesați, — pentru a fi dreptî trebuiese să punem, că acestia constituiesc partea cea maî mare, — ómenii interesați dară, critică lista de invitațiune din singura și simpla cauză, fiind - că prețioasa lor persoană și cu cei din casa lor, lipsesc de pe acea listă. Aú n'are totă dreptatea Dómna Caliopi să se supere de nepoftirea Domnia-ei, care invitase odiniórá pe reposata mumă a lui Orfănescu la o nuntă a fie - si; ér după nuntă, fiă - sa făcuse o visită mumei lui Orfănescu, care i fu întórsă la timpul cuviincios. Avea totă dreptatea Dómna Caliopi să se supere, și să dícă, că decă ar fi trăit muma ginerelui nu s'ar fi întâmplat asemenea neajuns, și să sfêrșescă lamentațiunile ei dícând, că s'a stricat lumea, că tinerii aú uitat de Dumneđeú și de toate.

Apoi Domnul Tudor, cum să nu se fi simțit mîhnit de atâta

nebăgare de sémă. Închiptuiți-vă, Domnul Tudor lipsia de pe lista invitaților, cu tóte că era vecin, cu tóte că ședea pe diș peste drum de repozatul Hagiú, adică de casele unde ședuseră sócra mică și mirésa.

V'am putea aduce încă multe și nenumărate exemple de nemulțămire tot atât de fondată precum erau cele mai sus arătate, ne este însă témă că vi se va perea prea . . . fleac, cu tóte că după părerea nóstră nu se póte cunósce caracterul omului prin nimic mai bine decât prin atari lucruri mici. —

Nunta Victoriei cu Orfănescu să serbâ ca tóte nunțile din Bidinesci, într'o ți de Duminecă.

Orfănescu de și luase zestre atât în bani, adică cei 10,000 de fiorini, cât și în scule, adică ce avuse Victoria de mai înainte, dar mai cu sémă ce i dăruise Popírță în țiile din urmă, Orfănescu ȓicem, decise cu tóte astea, ca om cu minte ce era, să facă o nuntă potrivită, nici prea mare, nici prea mică și cu cununia la 12 óre!

Décă ar fi făcut nuntă mare séú cel puțin nobilă, apoi atunci cununia ar fi trebuit să fiă după améři, cătră sară, că-cí înaintea prânđului o putea face ver-ce mojie, érá după prânđ numai ómení cu stare.

De ce așa.

Fiind că nunțile îngăduite de protopopie erau cele de dinaintea prânđului, ér pentru cele de după prânđ trebuia să se procure dispensațiunea archieréscă, o condițiune care costa bani, și care nu se putea decí îndeplini decât de ómení cu stare, séú cel puțin de ómení care voiesc să trecă în ochii lumei, ca de cei cu stare.

Póte că mulți dintre cinstiții cetitori și prea drăgálașele cetitóre nu vor sci să-și esplice aceste dispozițiuni, nu scim cum să le ȓicem, că-cí canonice nu sunt, să le ȓicem dar dispozițiuni archierescí. Pentru cei care se intereséză să afe cauza de ce să cere prin Bidinesci dispensațiune pentru cununiile postmeridiane, vom spune următoarele.

În vremurile de mai înainte și prin Bidinesci se serbau cununiile mai cu sémă spre înserate. Ividu-se însă în multe și nenumărate casuri de divorciú pretecestul adus de bărbat pentru motiv de despărțanie, că în momentul când se săvêrși sfânta taină a cununieí, el ar fi fost beat și că prin urmare el s'ar fi legat în nesciința de causă, aducându-se ȓicem fórte adese-orí acest pretecest, scaunul archieresc dispuse, ca să nu să mai esecute pe viitor cununiile după prânđ, ci tot-deuna înaintea prânđului, unde se supunea, că nuntașii vor fi încă tređi.

Prin urmare de cu slobođirea acesteí porunci archierescí, nu se mai celebra nici o cununie după prânđ; ȓicénd nici una voim să înțelegem numai pe cele mojjice, că-cí cele nobile, adică cele plătite să putea celebra ver când.

Că-cî cu banul în mână, Dómne értă-ne, ai hatir pretutindenî prin urmare și dinaintea altarului, servit tot de ómenî cu o fire ca și alți ómenî, de bărbați cari, fiind învățați, vorbesc latinesce și-și mărturisesc păcatul ȳicînd: „*Homo sum et nihil humani mihi alienum.*“

Prea ne-am rătăcit cu vorba. Era mai să uităm și de ginere și de mirésă cu tóte că o porniseră la biserică. Acum eram mai să ne lipsim de o ceremonie fórté — pompósă

Va fi dar togmaî la 12 óre. Décă credeți astfel apoi vė înșelați și nu cunoșceți credința Bidinescenilor, care nu le értă a porni la o cununie punct la 12, că-cî ȳic eî, un asemenea lucru n'ar fi de bine, ar fi o cobire rea și mai sciũ și eũ, ce mai ȳic.

Lelea Uța, ba chiar și cocóna Zosima, care sciaũ améndoué că nu este bine a porni drept la 12 din casă la cununie, nu permiséră lui Orfănescu să fiă punctual, cu tóte că puseșe în biletele de invitațiune lângă órele 12 și cuvêntul precis.

Era dar togmaî la 12 și jumétate când nuntașii sė puseră în trăsuri, ce trăsuri, carete trebuesce să ȳicem. Bre . . . dar erau tot ómenî cu carete nuntașii lui Orfănescu. Vorbă să fiă, nici unul dintre eî nu posedea măcar un picior de cal, cum să fi avut ecuipagiũ întreg. Caretele erau împreunate după frumosul obiceiũ din Bidinesci de pe la diferiți proprietari, cari în urma acestui obiceiũ își dărăpănaũ trásurile mai mult pe la nunțele, botezurile și înmormêntările prietnilor decăt pe la preumblările pe care le făceaũ eî și cu familia lor.

Încă de pe la 11 óre și jumétate sė adunase o mulțime de lume atât dinaintea, cât în curtea cât în fine și în interiorul bisericeî cu hramul sfânteî Troițe în care era să se celebreze cununia.

Lumea sė adunase așa de timpuriũ, cu tóte că scia, că nuntașii vor zăbovi până după 12 óre, sė adunase ȳicem, pentru a ocupa un loc mai bun, de unde să pótă vedea pe mirésa și pe nașa.

Uitasem să vė spun că nașa era cocóna Zosima, ér naș Tomița giuvaergiul.

Acéstă alegere să făcuse de Uța, care trăgea tot a bogăție, și care în adevěr nu ar fi putut găsi prin tot Bidinesci o părechie mai bogată decăt pe cea numită.

Cocóna Zosima cam făcuse nazuri, când i sė adresase rugămêntul de a primi nașă, că una, că alta. Le făcuse însė numai fiind-că așa cerea tipicul. Cu cât era mai mare „tac tapatul“ la asemenea împregiurări, cu atât mai „nostimă“ era tréba. Cocóna Zosima sė „fasoli“ numai cum sė ȳice prin Bidinesci, că-cî era bună bucurósă a primi, pentru a mai intra și Domnia-eî prin gura Bidinescenilor.

Căt despre Tomița, chîemarea sa de naș pe lângă cocóna Zosima

ca nașă, era o mare cinste pentru el, și prin urmare nici că-i trăzni prin cap de a refusa.

Prin curtea bisericeii și anume începând dela pórta din afară și până la ușa bisereceii să ascernuseră rogojinii curate, destinate, ca nuntașii să calce pe ele, pentru ca să nu-și tăvălescă cocónele trenurile séu șlepurile, care cu acéstă ocașiune erau mai lungi, decât chiar la balul cel mai de frunte.

Lumea privitoare forma de-a lungul rogojinelor un șir, cum am dice o colónă, dar tot mai bine să dicem un șir îndoit de asistenți-clevetitori, ér biserica era plină îndesată de bărbați și de femei, de flăcăi și de fete de totă mâna, care cu toții împreună acceptau cu nerăbdare începutul spectacolului.

Eată că sosiră în fine.

În trăsura cea dintâia ședea mireșa Victoria cu nașul Tomița.

Victoria era îmbrăcată cum sunt îmbrăcate toate miresele prin Bidinesci, adică cu rochie albă împodobită cu flori albe. Pe cap avea un vél subțire și lung, dat pe dinapoii de i ajungea până 'n tălpi și împodobit tot cu flori albe. Betele nu să obicnuesc prin Bidinesci.

Nașul Tomița era în gală deplină, adică frac negru, giletcă albă, pantalonii negri și cravată albă.

Victoria se coborî din trăsura ajutoară de un servitor, pus anume pentru acest scop la pórta bisericeii. După ea sări și Tomița din trăsura și dându-i brațul o conduse prin șirul spectatorilor, pășind tot pe rogojină, până în interiorul bisericeii. Ómenii din pregiuri priveau cu interes și făceau observările lor, care cum îl tăia capul.

Din a dóua trăsura se coborî cocóna Zosima gătită de mama focului. Era atât de frumoasă încât la dânsa te puteai uita, dar la sóre nu. Ba děu fără glumă, avea o rochie stacojie făcută dintr'o mătase atât de grea și țepănană, încât cocóna Zosima s'ar fi putut sprijini cu trupul Domnia-eii atât de bine pe rochie, ca chiar pe fnsăși picerele Domnia-eii.

Capul și-l împodobise cu pene albe de struz, și cu un diadem de brilliant. Se încarcase cu brățare din cele mai scumpe.

Ginerile Orfânescu care sări după ea din trăsura era gătit, cum trebuesce să fiă gătit fiă-care ginere, adică togmai ca ver ce cavaler de salon, în negru cu cravată albă. El o lua pe cocóna nașa sub braț și se duse în urma miresei și a nașului în biserică.

Lumea năvăli cu grămada după ei, fără nici un pic de considerațiune pentru restul nuntașilor, cari numai cu chiu cu vai putură să străbată prin desime și să se aseđe în apropierea meseii de cununie, pusă în mică depărtare dela ușa bisericeii.

Preoții își făcură acum datoria lor. Cetiră câte și mai câte, se întrerupseră puțin pentru a pune corónele, — în Bidinesci nu se pune ca aiurea cununii de flori — în capetele ginerelui și ale miresei, apoi cetiră éráși, și éráși se întrerupseră pentru a da întâiu ginerelui apoi miresei se mușce din câte un biscuit și să sórbă din potir, în fine dântuiră, pomenind prin un cântec bisericesc, danțul lui Isaia, împregiurul mesei.

Cu acest danț simbolic se termină partea oficială a cununiei și urmă acum partea neoficială, adică sărutările între mireasa și fostele ei amice. Dicum foste, că-cî de acum înainte, întrând Victoria în altă tagmă, nu mai putu se întrețină amicitia cu fete.

Ginerile se puse acum cu mirésa, ér nașul cu nașa în trăsura, ér pe capra trăsurei în care ședea mirésa și cu ginerile, se urcară doui băeți îmbrăcați cu sfite și ținend fiă-care câte o făclie aprinsă în mâna. Era făcliile care serviseră la cununie, și care după tipic, trebuiaú să se înfigă în câte o pâine, și se arđă, așa înfipte în pâine până ce se vor stinge în una din odăile de intrare, unde se serba nunta.

Orfănescul dispusese de a se serba nunta sa la „luna de argint“ un hotel în care încă din vechime să serbau tóte veselile de asemenea natură. BCU Cluj / Central University Library Cluj

La sosirea nuntașilor masa era gata întinsă.

Era o masă aședată în forma unei potcave, cum fu și masa congresului dela Berlin, însé masa cea dela „luna de argint“ nu ași da pe o sute de mese, ca cea dela Berlin.

Să vă spun și pentru ce!

Dar să lăsăm acum! Politica nu este bună să o faci pe nemân-cate, că-cî flămendul tot la pâine are gândul, ér când dá de ver un colac, apoi atunci nu-l mai scápa din mâni, precum să va putea ceti în istoria universală pe pagina care va tracta despre mezatul, voiese să ȓic despre congresul dela Berlin.

Cum să vă descriu frumșeța și bogăția acelei mese, adică celei dela „luna de argint“?

Să vă descriu cum erau aședate și îndoite servietele în fel de fel de forme. Ici ca o căciulă de Curcan, colo ca o rosă dela Kasanlik, dincolo ca un corn de Viena, dincóce ca un vënturător adică eventail dela Paris, mai încóce ca o piramidă din Egipt și alte multe.

Să vă descriu buchetele de flori aședate în simetria pe mai multe puncte ale mesei, séú să ne ocupăm mai cu sémă cu tortele și în special cu podóbele acelor torte. Nisce podóbe făcute din zachar ars în chip de turléte de o arhitectură împunătoră și cu ornamente

care de care mai ecstravagante, reprezentând, ici un copil înfășat, colo un ânger sburător, apoi dincolo o inimă pătrunsă de o săgétă.

Ear în miđlocul mesei era torta cu podóba cea mai mare și înaltă, că-cî aici era locul de onóre, fruntea mesei unde se aședară despre o lătúre mirésa cu ginerile ér despre cealaltă lătúre față 'n față cu eí, nașul și cu nașa.

Musica, că-cî era și musica, începu să întoneze o piesă frumósă, unul din preoții chiemați spuse o rugăciune, după care începură să mánce cu toții. Era pe la 2 óre.

Dintre cunoscuții nostri mai erau chiemați și se aflau de față: Moise Capiu în calitatea sa de coleg al ginerelui, Todora ca nepóta nașei, apoi cele 4 fete ale Todorei cu cei 2 frați ai lor.

Sócra mică, jupánésa Uța să înțelege că nu putu lipsi din miđlocul óspeților.

Uța ședea la drépta ginerelui lângă Todora.

Cát despre máneari și bėuturi permiteți-mi a nu vė spune nimic, că-cî mi e témă să nu vi să facă fóme, cetind despre diferitele bucate bune și să-mi trėntiți cartea înainte de a o fi cetit până la sfěrșit, care nu mai este departe.

Numai atât trebuesce să vė spun încă despre masă, că sub fiăcare cuvertă și anume sub iarfúria de jos era pus câte o cólá de hãrtiă albă și curatã, destinatã pentru învãlierea bucãțelelor de prãjiturí, pe care nuntașii aveau obiceii de a duce dela nuntã acasã pentru copii și alți asemenea.

Toți cei dela masă era veselí și bine dipuși.

Orfãnescu era vesel, bine dispus și fericit în calitatea sa de „cinstit ginere“ și de avocat cu nume.

Victoria era veselã bine dispusã și fericitã cu tótã calitatea sa de zmeritã mirésã.

Cocóna Zosima era bine dispusã și mulțãmitã, fiind-cã să făcuse tótã cinstea după cuviințã.

Nașul Tomița zímbea din mustațã calculând că după profitul ce a avut în urma lui Popírtã mai avea să se ascepte încă la multe alte profituri din partea Zosinei, a lui Orfãnescu și alții.

Todora era veselã bine dispusã și fericitã, că-cî să alesese nu numai cu giuvare dar încă și cu 15,000 de fioriní, adicã de aici mai lipsea ceva, suma pe care trebuise să plătésã pentru a scóte diam-ticalele din zãlog.

Fetele Todorei erau bine dispuse, fiind-cã toaletele lor le erau după plac, trenurile dela rochile lor destul de lungi, și se bucurau fiind-cã aveau nãdejde de a juca tótã nópteã.

Feciorii Todorei erau veseli și cu voie fiind-că vediau destul vin de băut și destule fete de joc.

Lelea Uța era fericită nu numai în calitatea ei de sócră fiă măcar și mică, dar și ca capitalistă, că-cî primise dela Todora cei 5000 de fiorini de care scim.

Ceilalți óspeți toți câți erau acolo, erau bine dispuși, fiind-că mâncările erau bune, vinurile asemenea, muzica înveselitoare și toasturile destul de dese.

Ear acum ne-am putea lua séra bună atât dela nuntași cât și dela lectori, dar nu ne lasă încă Moise Capiu, că-cî despre el mai avem să vă spunem încă ceva.

Acest avocat vestit dar cu mustățile sbîrlite stufóse și lungi de i da până în gură, vedîndu-se dinaintea atâtor bunătăți, îndopă cât putea și el. Mustățile însă îl supărau; nu numai că-l supărau dar muiîndu-se prin ciorbă și prin sosuri îl stropeau ici o picătură colea altă, când mai rar când mai des pe pieptul său bărbătesc. Pentru a-și cruța haina sa de dumencit, cu care se îmbrăcase astăzi în cinstea nunței, își înfipse țépán o servietă între gât și cămașe. Așa credea cel puțin el că făcuse, în realitate însă, el din nebagare de sémă în loc de servietă luase colțul pânzăturii de masă și-l înfipse pe acesta între gât și cămașă.

Acéstă ululuíturá fu băgatá de sémá de feciorii Todorei, cari ședeau lângă el, ei însă din adins nu-l făcúrá atent pe Moise Capiu, că-cî să acceptau la o posná în urma greșelei comise de el în vecinica sa distracțiune.

Posna să și întemplá și étá cum.

Moise Capiu animat de toasturile celorlalți, animat apoi și de tária vinului, să decise și el a ridica un toast în onórea cuiva.

Ciocni decí în páhar cu scop de a anunța intenținnea sa.

De odatá să făcu tăcere pentru a se asculta la vorbele lui Capiu.

El voi să începá ridicîndu-se de odatá de pe scaun.

Voința sa rămase însă neîndeplinită, că-cî în momentul când se ridicá de pe scaun, veni și pânzătura pe care o avea infiptá în gât după el, ér diferitele farfurii, sticle, pahare și câte tóte ce erau pe masă să rostogolire, care pe podiní, care prin pólele cocónelor, care pe pantaloni cavalelilor, producînd un vuet fórte straniu, compus din zărganitul farfuriilor, al sticlelor și al paharelor cari se spargeau, compus încă și din țipátul cocónelor precum din înjurăturile cavalerilor.

Capiu, se înțelege, că nu mai putu ține toastul. Însé chiar decá ar fi putut nu ar fi fost dispus, că-cî i párea tare réu, de vinul cel mult pe care 'l vèrsase cu acéstá ocaziune.

Cocóna Zosima ședând în depărtare de Capiu nu avu să sufere nimic de acest eveniment, ér de vreme ce nu i sê pătase rochia, nu-și descreți gura Domnia-ei din crețele de bună-voință în care și-o ținuse în tot decursul mesei, nu și-o descreți decât numai pentru o zîmbire dulcégă și pentru a dice spre împăcarea celor vërșați sêu stropiți: Nu e nimic, nu e nimic; semn de berechet.

Lelea Uța însê, care fusese învinsă de puterea vinului, stătuse, dela o vreme încóce, cu capul plecat spre masă. La vuetul pricinuit de Capiu tresări din ametela ei și privi cu ochii sgăiți spre Todora dicând cu limba bílbăindă: — geaba geaba coconițo, veđi că am drept cu vorba mea:

Ai carte, ai parte.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

